

Aiheenmukainen tutkimusmuistio

KOHTUUTTOMAT SOPIMUSEHDOT

Kuluttajansuoja on unionin oikeuden perustavanlaatuinen vaatimus, joka on vahvistettu sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa (SEUT) että Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (jäljempänä perusoikeuskirja).

SEUT 169 artiklassa määrätään siten, että kuluttajien etujen suojaamiseksi ja kuluttajansuojan korkean tason varmistamiseksi unioni myötävaikuttaa kuluttajien terveyden, turvallisuuden ja taloudellisten etujen suojaamiseen sekä edistää kuluttajien oikeutta tiedonsaantiin ja koulutukseen sekä oikeutta järjestäytyä etujensa valvomiseksi. Perusoikeuskirjan 38 artiklassa määrätään puolestaan, että unionin politiikoissa varmistetaan korkeatasoinen kuluttajansuoja.

Unioni seurasi kyseistä tavoitetta kuluttajien etujen suojaamisesta ja otti direktiivillä 93/13/ETY¹ käyttöön kohtuuttomien sopimusehtojen torjumista koskevan järjestelmän. Kyseisessä direktiivissä säädetään kohtuuttomia sopimusehtoja koskevan säännösten yhdenmukaistamisen vähimmäistasosta esittämällä sopimusehtojen kohtuuttomuuden määritelmät ja arviointiperusteet, määrittelemällä kyseisten ehtojen seuraukset ja ottamalla käyttöön riittävät ja tehokkaat suojelukeinot, jotka muodostuvat muutoksenhausta joko lainkäyttöelimestä tai hallintoviranomaisesta kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi.

Näin toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta, mikä johtaa kuluttajan sitoutumaan elinkeinonharjoittajan ennakolta laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön.

Tässä tekstissä esitetään yleiskatsaus unionin tuomioistuimen keskeisestä oikeuskäytännöstä tällä alalla.

¹ Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29).

SISÄLLYS

I. DIREKTIIVIN 93/13 SOVELTAMISALA.....	3
1. Alueellinen soveltamisala: direktiivin 93/13 soveltaminen rajat ylittävän osatekijän puuttuessa.....	3
2. Aineellinen soveltamisala: käsitteet ”elinkeinonharjoittaja” ja ”kuluttaja”	3
3. Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen.....	7
3.1. Pakollisia lakeja tai asetuksia heijastavat sopimusehdot.....	7
3.2. Sopimusehdot, joissa määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hintaa tai korvausta ja vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita	12
4. Kansallinen säännöstö, jolla varmistetaan kuluttajansuojan korkeampi taso.....	15
II. LUOKITTELU DIREKTIIVIN 93/13 3 ARTIKLASSA TARKOITETUKSI KOHTUUTTOMAKSI EHDOKSI	18
1. Kohtuuttoman sopimusehdon käsite	18
2. Käsite ”sopimusehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu”	18
3. Käsite ”huomattava epätasapaino” kuluttajan vahingoksi	23
III. SOPIMUSEHDON KOHTUUTTOMUUDEN ARVIOINTI.....	26
1. Arviointiperusteet.....	26
2. Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset	28
IV. KANSALLISEN TUOMIOISTUIMEN TOIMIVALTUUDET JA VELVOLLISUUDET	34
1. Kansallisen tuomioistuimen toimivalta	34
2. Velvollisuus tutkia viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuus	35
2.1. Velvollisuuden ulottuvuus.....	35
2.2. Velvollisuuden rajat.....	38
3. Turvaamistoimien määrääminen	44
4. Välityslausekkeen kohtuuttomuuden arviointi	45
V. SOPIMUSEHDON KOHTUUTTOMAKSI TOTEAMISEN VAIKUTUKSET	48
1. Kohtuuttoman ehdon sisältävän sopimuksen kohtalo.....	48
2. Kohtuuttoman sopimusehdon korvaaminen	50
3. Muut vaikutukset.....	56
4. Pätemättömyyden toteamisen vaikutusten ajallinen rajoittaminen.....	61
VI. KEINOT KOHTUUTTOMIEN SOPIMUSEHTOJEN KÄYTÖN LOPETTAMISEKSI	64
1. Ryhmäkanteet ja yleisen edun mukaiset kanteet.....	64
2. Tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevan oikeuden takaaminen	68
3. Erityiset menettelyä koskevat yksityiskohtaiset säännöt	74

I. Direktiivin 93/13 soveltamisala

1. Alueellinen soveltamisala: direktiivin 93/13 soveltaminen rajat ylittävän osatekijän puuttuessa

*Tuomio 31.5.2018, Sziber (C-483/16, [EU:C:2018:367](#))*²

Valuuttamääräiset lainasopimukset – Kansallinen lainsäädäntö, jolla otetaan käyttöön menettelyllisiä erityisvaatimuksia, kun riitautetaan kuluttajasopimusten ehtojen kohtuullisuus

Pääasian oikeusriidassa vastakkain olivat yksityinen oikeussubjekti ja unkarilainen pankki, ja se koski vaatimusta tiettyjen sellaisessa asunnon hankkimista varten tehdyssä lainasopimuksessa olevien sopimusehtojen kohtuuttomuuden toteamiseksi, jonka mukaan varojen luovuttaminen ja takaisin maksaminen tapahtuu Unkarin forintissa (HUF) siten, että määrät on sidottu Sveitsin frangiin (CHF) maksupäivänä voimassa olevan valuuttakurssin perusteella.

Direktiivin 93/13 soveltamisalan osalta unionin tuomioistuin täsmentää, että kyseistä direktiiviä sovelletaan myös sellaisiin tilanteisiin, joihin ei liity rajat ylittäviä osatekijöitä. Unionin tuomioistuimen mukaan unionin lainsäädäntöön, jolla yhdenmukaistetaan jäsenvaltioiden säännöt tietyllä oikeuden alalla, kuuluvia sääntöjä sovelletaan pääasiassa kyseessä olevan tilanteen pelkästään valtionsisäisestä luonteesta riippumatta (58 kohta).

2. Aineellinen soveltamisala: käsitteet ”elinkeinonharjoittaja” ja ”kuluttaja”

Tuomio 22.11.2001, Cape ym. (Yhdistetyt asiat C-541/99 ja C-542/99, [EU:C:2001:625](#))

Kuluttajan käsite – Yritys, joka tekee vakiosopimuksen toisen yrityksen kanssa hankkiakseen tavaroita tai palveluja yksinomaan oman henkilökuntansa käyttöön

Riitojen taustalla oli kaksi sopimusta, jotka koskivat sellaisten juoma-automaattien toimittamista, jotka Idealservice-yhtiö oli asentanut yhtiöiden OMAI ja Cape tiloihin yksinomaan niiden henkilökunnan käyttöön. Kaksi viimeksi mainittua yhtiötä väittivät, että sopimukseen sisältyvä oikeuspaikkalauseke, jonka mukaan Viadanin rauhantuomioistuin (Mantova, Itali) on toimivaltainen tuomioistuin, oli kohtuuton Italian siviililain perusteella ja näin ollen tehoton sopimuspuolten välillä.

Idealservice väitti Viadanin rauhantuomioistuimessa, että Capea ja OMAI ei voitu pitää kuluttajina direktiivin 93/13 soveltamisen edellyttämällä tavalla, koska kyse oli yhtiöistä eikä luonnollisista henkilöistä ja koska ne harjoittivat sopimukset tehdessään yritystoimintaa.

² Tämä tuomio esitellään myös luvussa VI.3 ”Erityiset menettelyä koskevat yksityiskohtaiset säännöt”.

Italialainen tuomioistuin kysyi näin ollen unionin tuomioistuimelta, tarkoitettiinko kyseisessä direktiivissä määritellyllä kuluttajan käsitteellä yksinomaan luonnollisia henkilöitä.

Unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivin 93/13 2 artiklan sanamuodon perusteella on selvää, että muuta kuin luonnollista henkilöä, joka tekee sopimuksen elinkeinonharjoittajan kanssa, ei voida katsoa tässä säännöksessä tarkoitetuksi kuluttajaksi (16 kohta).

Unionin tuomioistuin katsoo näin ollen, että direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohdassa määritellyä kuluttajan käsitettä on tulkittava siten, että sillä tarkoitetaan yksinomaan luonnollisia henkilöitä (17 kohta ja tuomiolauselman).

Tuomio 17.5.2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320)³

Elinkeinonharjoittajan käsite – Korkea-asteen oppilaitos, jonka rahoitus taataan pääosin julkisista varoista – Sopimus lukukausi- ja opintomatkamaksujen korottomasta takaisinmaksusuunnitelmasta

Pääasian oikeusriidassa olivat vastakkain eräs oppilaitos ja yksi sen opiskelijoista, joka oli oppilaitokselle velkaa summan, joka liittyi hänen lukukausi- ja opintomatkamaksuihinsa. Osapuolet olivat tehneet takaisinmaksusopimuksen, jossa määrättiin 10 prosentin vuotuisesta viivästyskorosta ja perintäkulujen kattamiseksi maksettavasta korvauksesta.

Unionin tuomioistuimelta tiedusteltiin sitä, onko oppilaitosta, joka on tehnyt yhden opiskelijansa kanssa sopimuksen lukukausi- ja opintomatkamaksuista olevan velan maksujärjestelyistä, pidettävä tällaisen sopimuksen yhteydessä direktiivin 93/13 2 artiklan c alakohdassa tarkoitettuna ”elinkeinonharjoittajana”, jolloin sopimus kuuluu mainitun direktiivin soveltamisalaan.

Unionin tuomioistuin korostaa tältä osin, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena on ollut vahvistaa elinkeinonharjoittajan käsitteelle laaja merkitys (48 kohta).

Kyse on nimittäin toiminnallisesta käsitteestä, joka edellyttää sen arviointia, kuuluuko sopimussuhde toimintaan, jota henkilö harjoittaa ammatti- tai liiketoimintanaan. Unionin tuomioistuin katsoo, että tarjotessaan kyseisen sopimuksen yhteydessä opetustoimintansa kannalta täydentävän ja liitännäisen palvelun oppilaitos toimii direktiivissä 93/13 tarkoitettuna ”elinkeinonharjoittajana”.

³ Tämä tuomio esitellään myös luvussa IV.2. 2.1. ”Velvollisuus tutkia viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuus – Velvollisuuden ulottuvuus”.

Tuomio 21.3.2019, Pouvin ja Dijoux (C-590/17, [EU:C:2019:232](#))

Käsitteet ”kuluttaja” ja ”elinkeinonharjoittaja” – Pääasiallisen asunnon hankinnan rahoittaminen – Työnantajan työntekijälleen ja tämän yhteisvelallisen asemassa olevalle puolisolle myöntämä asuntolaina

Lainasopimuksen ehdon mukaan lainasopimus päättyisi automaattisesti, jos lainanottaja mistä tahansa syystä lakkaisi kuulumasta sen yhtiön henkilökuntaan, jossa hän työskenteli. Työntekijän irtisanouduttua hän ja hänen puolisonsa lakkasivat maksamasta lainanlyhennyksiä. Yhtiö vaati mainitun ehdon nojalla lainanottajia maksamaan pääomasta ja koroista maksamatta olevat määrät sekä sopimussakon.

Asian käsitellyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli todennut lainasopimuksen automaattista päättymistä koskevan ehdon kohtuuttomaksi. Ylempi tuomioistuin kumosi kyseisen tuomion ja totesi, että kyseessä oleva sopimus oli päättynyt automaattisesti työntekijän irtisanoutumisajankohtana. Työntekijä ja hänen puolisonsa katsoivat toimineensa kuluttajien ominaisuudessa, vetosivat pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen ehdon, jossa määrätään lainan erääntymisestä maksettavaksi jonkin sopimussuhteen ulkopuolisen syyn perusteella, kohtuuttomuuteen ja tekivät kassaatiovalituksen ylimmälle tuomioistuimelle.

Unionin tuomioistuin toteaa ensinnäkin direktiivin 93/13 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettusta kuluttajan käsitteestä, että se kattaa yrityksen työntekijän ja tämän puolison, jotka tekevät kyseisen yrityksen kanssa lainasopimuksen, joka on varattu pääasiallisesti kyseisen yrityksen henkilöstölle ja tarkoitettu yksityisasunnon hankinnan rahoittamiseen. Unionin tuomioistuin täsmentää, että se, että luonnollinen henkilö tekee työnantajansa kanssa työsopimuksen lisäksi muun sopimuksen, ei ole sellaisenaan esteenä sille, että kyseistä henkilöä pidetään direktiivissä 93/13 tarkoitettuna ”kuluttajana”. Unionin tuomioistuin toteaa työsopimusten jättämisestä kyseisen direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, että työnantajan työntekijälleen ja tämän puolisolle myöntämää lainasopimusta ei voida luokitella ”työsopimukseksi”, koska sillä ei säännellä työsuhdetta eikä työehtoja (29, 32 ja 43 kohta sekä tuomiolauselma).

Toiseksi unionin tuomioistuin katsoo direktiivin 93/13 2 artiklan c alakohdassa tarkoitetun ”elinkeinonharjoittajan” käsitteen osalta, että kyseisen käsitteen soveltamisalaan kuuluu yritys, joka tekee työntekijänsä ja tämän puolison kanssa liike- ja ammattitoimintansa yhteydessä lainasopimuksen, joka on varattu ensisijaisesti sen henkilöstölle, vaikka lainojen myöntäminen ei ole sen pääasiallista toimintaa. Unionin tuomioistuin täsmentää tältä osin, että vaikka tällaisen työnantajan pääasiallista toimintaa ei ole rahoitusvälineiden tarjoaminen vaan energian toimittaminen, kyseisellä työnantajalla on tietoa ja ammattitaitoa sekä henkilöstöön liittyviä ja aineellisia voimavaroja, joita luonnollisella henkilöllä eli toisella sopimusosapuolella ei oleteta olevan. Unionin tuomioistuin lisää, että lainasopimuksen tarjoamisella työntekijöille, joille tarjotaan näin etuna mahdollisuus omistusasuntoon, voidaan houkutella pätevää ja osaavaa työvoimaa ja sitouttaa se yritykseen, mikä edistää työnantajan liiketoiminnan harjoittamista. Se korostaa tässä yhteydessä, ettei sillä, saako työnantaja kyseisen sopimuksen perusteella mahdollista välitöntä tuloa, ole vaikutusta siihen, pidetäänkö sitä direktiivissä 93/13 tarkoitettuna ”elinkeinonharjoittajana”. Unionin tuomioistuin korostaa, että käsitteen ”elinkeinonharjoittaja” laajalla tulkinnalla tuetaan kyseisen direktiivin tavoitetta, joka on kuluttajan suojaaminen elinkeinonharjoittajan kanssa tehdyn sopimuksen heikompana osapuolena ja osapuolten välisen tasapainon palauttaminen (40, 42 ja 43 kohta sekä tuomiolauselma).

Tuomio 2.4.2020, Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, [EU:C:2020:263](#))***Kuluttajan käsite – Asunnonomistajien yhtymä (condominio)***

Asunnonomistajien yhtymä condominio di Milano, via Meda (jäljempänä condominio Meda) teki isännöitsijänsä edustamana Eurotherm-nimisen yrityksen kanssa lämpöenergian toimittamista koskevan sopimuksen. Kyseisen sopimuksen erään ehdon mukaan velallisen oli maksuviivästyksen tapauksessa maksettava 9,25 prosentin viivästyskorko maksun määräpäivästä laskettuna. Condominio Meda vastusti ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa kyseiseen ehtoon perustuvaa viivästyskorkoa koskevaa maksuvaatimusta ja esitti, että ehto on kohtuuton ja että kyseinen yhtymä on kohtuuttomia sopimusehtoja koskevassa direktiivissä tarkoitettu kuluttaja. Italialainen tuomioistuin piti ehtoa nyt esillä olevassa tapauksessa kohtuuttomana mutta oli epävarma siitä, voidaanko Italian oikeuden mukaisen condominium kaltaista asunnonomistajien yhtymää pitää kyseisessä direktiivissä tarkoitettuna kuluttajana. Unionin tuomioistuimelle toimitettujen tietojen mukaan condominio on Italian oikeuden mukaan oikeussubjekti, joka ei ole luonnollinen henkilö eikä oikeushenkilö.

Unionin tuomioistuin muistuttaa ensinnäkin kuluttajan käsitteen osalta, että kahden kumulatiivisen edellytyksen on täyttyvä, jotta henkilö sisältyisi kyseiseen käsitteeseen, eli kyseessä on oltava luonnollinen henkilö, joka ei harjoita ammatti- tai liiketoimintaa. Unionin tuomioistuin toteaa ensimmäisen edellytyksen osalta, että Euroopan unionin oikeuden nykytilassa omaisuuden käsitettä ei ole yhdenmukaistettu unionin tasolla ja että jäsenvaltioiden välillä voi edelleen olla eroja. Unionin tuomioistuin täsmentää, että jäsenvaltioilla on näin ollen edelleen vapaus säätää kansallisissa oikeusjärjestyksissä siitä, luokitellaanko yhteisomistajien yhtymä ”oikeushenkilöksi” vai ei. Näin ollen unionin tuomioistuin toteaa, että Italian oikeuden mukaisen condominium kaltainen asunnonomistajien yhtymä ei täytä kyseistä ensimmäistä edellytystä eikä siten sisälly kuluttajan käsitteeseen, joten tällaisen asunnonomistajien yhtymän ja elinkeinonharjoittajan välinen sopimus jää direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle (24, 27, 28 ja 29 kohta).

Toiseksi unionin tuomioistuin tutkii, onko kansallinen oikeuskäytäntö, jossa kuluttajansuojasäännöksiä sovelletaan condominium elinkeinonharjoittajan kanssa tekemään sopimukseen, unionin kuluttajansuojajärjestelmän hengen mukainen. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin muistuttaa, että direktiivillä 93/13 toteutetaan ainoastaan kohtuuttomia ehtoja koskevan kansallisen lainsäädännön osittainen yhdenmukaistaminen mutta jätetään jäsenvaltioille mahdollisuus varmistaa kuluttajalle suojelun korkeampi taso tiukemmilla kansallisilla säännöksillä, kunhan ne ovat EUT-sopimuksen mukaisia.⁴ Unionin tuomioistuin korostaa, että kyseisen direktiivin kuluttajansuojatavoitteen kanssa on sopusoinnussa sellainen oikeuskäytäntö, jonka mukaan kuluttajansuojan soveltamisalaa laajennetaan kyseisen suojan vahvistamiseksi Italian oikeuden mukaisen condominium kaltaiseen oikeussubjektiin, joka ei kansallisen oikeuden perusteella ole luonnollinen henkilö. Tästä seuraa, että vaikka tällainen oikeussubjekti ei sisälly kyseisessä direktiivissä tarkoitettuun kuluttajan käsitteeseen, jäsenvaltiot voivat soveltaa kyseisen direktiivin säännöksiä sen soveltamisalaan kuulumattomilla aloilla, kunhan tällaisella kansallisten tuomioistuinten omaksumalla tulkinnalla varmistetaan

⁴ SEUT 169 artiklan 4 kohta; direktiivin 93/13 johdanto-osan 12 perustelukappale ja 8 artikla.

kuluttajansuojan korkeampi taso eikä sillä rikota perussopimusten määräyksiä (31 ja 33–35 kohta).

3. Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen

3.1. Pakollisia lakeja tai asetuksia heijastavat sopimusehdot

Tuomio 21.3.2013, RWE Vertrieb (C-92/11, [EU:C:2013:180](#))⁵

Elinkeinonharjoittajan toteuttama yksipuolinen palvelun hinnan muutos – Viittaus toista kuluttajaryhmää koskevaan pakottavaan lainsäädäntöön – Direktiivin 93/13 sovellettavuus

Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen (Nordrhein-Westfalenin kuluttajayhdistys) riitautti saksalaisissa tuomioistuimissa vakiosopimusehdon, jolla RWE, joka on saksalainen maakaasuntoimittajayritys, varasi itselleen oikeuden muuttaa yksipuolisesti maakaasun hintaa erityisasiakkaiden osalta (Sonderkunden). Yhdistys piti kyseessä olevaa ehtoa kohtuuttomana ja vaati RWE:ltä 25 kuluttajan lukuun niiden ylimääräisten määrien palauttamista, jotka kuluttajat olivat maksaneet sille neljän hinnankorotuksen yhteydessä vuosina 2003-2005 ja jotka olivat yhteensä 16 128,63 euroa.

RWE katsoi muun muassa, että riidanalaisen ehdon, joka sisältyi asianomaisiin asiakkaisiin sovellettaviin yleisiin ehtoihin, mahdollista kohtuuttomuutta ei voitu tutkia. Kyseisessä ehdossa viitattiin nimittäin vain Saksan lainsäädäntöön, jota sovelletaan tariffisopimuksiin. Kyseisen lainsäädännön perusteella kaasuntoimittaja saattoi vaihdella yksipuolisesti kaasun hintaa ilmoittamatta tällaisen muutoksen perustetta, edellytyksiä tai laajuutta taaten kuitenkin sen, että asiakkaille ilmoitetaan kyseisestä muutoksesta ja että he ovat tarvittaessa vapaita irtisanomaan sopimuksen.

Koska RWE hävisi asiat alemmissa oikeusasteissa, se valitti Bundesgerichtshofiin (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa), joka pyysi unionin tuomioistuinta tulkitsemaan direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohtaa sekä 3 ja 5 artiklaa, joilla pyritään suojelemaan kuluttajia kohtuuttomilta ja/tai vaikeaselkoisilta vakiosopimusehdoilta. Saksalainen tuomioistuin pohti muun muassa sitä, miten laajalti sellaiset vakioehdot, joissa ainoastaan toistetaan direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja pakollisia lakeja tai asetuksia, voidaan jättää kohtuuttomuuden valvonnan ulkopuolelle.

Unionin tuomioistuin täsmentää, että sellaisten sopimusehtojen, joissa heijastuvat tiettyä sopimustyyppiä koskevat kansallisen lainsäädännön säännökset, jättäminen kohtuuttomuuden valvonnan ulkopuolelle on oikeutettua sillä perusteella, että on oikeutettua olettaa, että kansallinen lainsäätäjä on saattanut tasapainoon kyseisten sopimusten sopimuspuolten kaikki oikeudet ja velvollisuudet. Tätä päättelyä ei kuitenkaan voida soveltaa muunlaisen sopimuksen ehtoihin. Se, että tällaiseen sopimukseen sisältyvä ehto jätettäisiin kohtuuttomuuden valvonnan

⁵ Tämä tuomio esitellään myös luvussa III.2 "Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset".

ulkopuolelle pelkästään sillä perusteella, että siinä toistetaan sellaista lainsäädäntöä, jota voidaan soveltaa ainoastaan muuhun sopimustyyppiin, vaarantaisi nimittäin unionin oikeudessa tarkoitetun kuluttajansuojan (28, 30 ja 31 kohta).

Tuomio 20.9.2018, OTP Bank ja OTP Faktoring (C-51/17, [EU:C:2018:750](#))⁶

Soveltamisala – 1 artiklan 2 kohta – Lakien ja asetusten säännökset

Lainanottajat tekivät helmikuussa 2008 unkarilaisen pankin kanssa lainasopimuksen Sveitsin frangin (CHF) määräisestä lainasta. Sopimuksessa määrättiin, että lyhennyserät oli maksettava Unkarin forintteina (HUF), mutta näiden erien määrä laskettiin kuitenkin Unkarin forintin ja Sveitsin frangin välisen kulloinkin voimassa olevan vaihtokurssin perusteella. Lisäksi sopimuksessa mainittiin valuuttakurssiriski sen varalta, että näiden kahden valuutan välinen vaihtokurssi vaihtelisi.

Vaihtokurssi muuttui sittemmin merkittävästi lainanottajien vahingoksi, minkä seurauksena heidän lyhennyseriensä määrä kasvoi huomattavasti. Toukokuussa 2013 lainanottajat nostivat kanteen unkarilaisessa tuomioistuimessa yhtiöitä OTP Bank ja OTP Faktoring, joille lainasopimukseen perustuvat saatavat oli luovutettu, vastaan. Menettelyn aikana nousi esiin kysymys siitä, oliko pankki laatinut valuuttakurssiriskiä koskevan ehdon selkeästi ja ymmärrettävästi ja voitiinko sitä näin ollen pitää kohtuuttomia sopimusehtoja koskevassa direktiivissä tarkoitetulla tavalla kohtuuttomana.

Tällä välin Unkari antoi vuonna 2014 lain, jolla oli tarkoitus poistaa tietyt kohtuuttomat ehdot ulkomaan valuutan määräisenä tehdyistä lainasopimuksista, muuntaa kaikki tällaisiin sopimuksiin perustuvat velat Unkarin forinteiksi ja soveltaa Unkarin keskuspankin vahvistamaa valuuttakurssia. Kyseisen lain tarkoituksena oli myös panna täytäntöön Kúrian (ylin tuomioistuin, Unkari) ratkaisu, jossa se totesi, että tietyt ehdot ulkomaan valuutan määräisenä tehdyissä lainasopimuksissa olivat ristiriidassa direktiivin 93/13 kanssa⁷ (tämä ratkaisu annettiin sen jälkeen, kun unionin tuomioistuin oli antanut tuomionsa asiassa Kásler ja Káslerné Rábai⁸). Tämä uusi laki ei kuitenkaan muuttanut sitä, että kuluttaja kantaa valuuttakurssiriskin, jos Unkarin forintin arvo alenee suhteessa Sveitsin frangiin.

Fővárosi Ítéltábla (Budapestin alueen ylioikeus, Unkari), jossa asia oli vireillä, kysyi unionin tuomioistuimelta, saattoiko se siinä tapauksessa, että ehtoa ei ole laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi, arvioida ehdon kohtuuttomuutta, vaikka Unkarin lainsäätäjä, joka ei ole puuttunut asiaan tältä osin, olisi hyväksynyt sen, että valuuttakurssiriski Unkarin forintin heikentymisestä suhteessa kyseessä olevaan ulkomaan valuuttaan säilyy kuluttajalla.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin muistuttaa, että sääntö, jonka mukaan direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jätetään sopimusehdot, joissa heijastuvat pakolliset lait tai asetukset,

⁶ Tämä tuomio esitellään myös luvussa II.2 "Käsite "ei erikseen neuvoteltu" lauseke" ja luvussa III.2 "Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset".

⁷ Päätös nro 2/2014 PJE (Magyar Közlöny 2014/91, s. 10975).

⁸ Tuomio 30.4.2014, [Kásler ja Káslerné Rábai](#) (C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282), joka esitellään luvussa I.3. 3.2 "Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Sopimusehdot, joissa määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hintaa tai korvausta ja vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita".

on oikeutettu sillä perusteella, että on oikeutettua olettaa, että kansallinen lainsäätäjä on saattanut tasapainoon sopimuspuolten kaikki oikeudet ja velvollisuudet. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että jokin muu sopimusehto, jossa eivät heijastu lain säännökset, kuten tässä tapauksessa valuuttakurssiriskiä koskeva ehto, jäisi kokonaisuudessaan myös direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Kansallinen tuomioistuin voi arvioida kyseisen ehdon kohtuuttomuutta, jos se yksittäistapauksen tutkittuaan katsoo, että ehtoa ei ole laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi⁹ (53, 65 ja 68 kohta).

Tuomio 3.3.2020 (suuri jaosto), Gómez del Moral Guasch (C-125/18, [EU:C:2020:138](#))¹⁰

Kiinnelainasopimus – Vaihtuva korko – Säästöpankkien kiinnelainoihin perustuva viiteindeksi – Asetukseen tai hallinnolliseen määräykseen perustuva indeksi

Yksityinen oikeussubjekti oli nostanut espanjalaisessa alioikeudessa kanteen Bankia SA -nimisen pankkilaitoksen kanssa tekemäänsä kiinnelainasopimukseen sisältyvän sellaisen ehdon väitetystä kohtuuttomuudesta, joka koskee lainapääomalle maksettavaa vaihtuvaa korkoa. Kyseisen ehdon mukaan kuluttajan maksettavaksi tuleva korko vaihtelee viiteindeksin mukaan. Kyseisestä viiteindeksistä säädettiin kansallisessa säännöstössä ja luottolaitokset saattoivat soveltaa niitä kiinnelainoihin. Espanjalainen tuomioistuin huomauttaa kuitenkin, että vaihtuvien korkojen sitominen viiteindeksiin oli epäedullisempaa kuin niiden sitominen pankkienväliseen euromääräiseen korkoon (euribor), jota käytetään 90 prosentissa Espanjassa myönnettyistä kiinnelainoista, ja viiteindeksin käytöstä aiheutuu lisäkustannuksia, joiden suuruus on noin 18 000–21 000 euroa lainaa kohti.

Unionin tuomioistuin huomauttaa, että direktiivin 93/13 soveltamisalaan eivät kuulu ehdot, jotka heijastavat pakottavia lakeja tai asetuksia.¹¹ Unionin tuomioistuin toteaa kuitenkin, että jollei espanjalaisen tuomioistuimen suorittamasta tarkastuksesta muuta johdu, käsiteltävässä asiassa sovellettavassa kansallisessa säännöstössä ei velvoiteta käyttämään vaihtuvakorkoisten lainojen osalta virallista viiteindeksiä, vaan siinä ainoastaan vahvistetaan ne edellytykset, jotka ”viiteindeksien tai -korkojen” on täytettävä, jotta luottolaitokset voivat käyttää niitä. Unionin tuomioistuin päätelee näin ollen, että kyseisen direktiivin soveltamisalaan kuuluu kiinnelainasopimuksen ehto, jonka mukaan lainaan sovellettu korko perustuu johonkin kansallisessa säännöstössä säädetyistä virallisista viiteindekseistä, joita luottolaitokset voivat soveltaa kiinnelainoihin, kun kyseisessä säännöstössä ei säädetä tämän indeksin pakottavasta soveltamisesta sopimuspuolten tahdosta riippumatta eikä sen dispositiivisesta soveltamisesta silloin, kun näiden samojen osapuolten välillä ei ole sovittu muusta järjestelystä (34 ja 37 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

⁹ Tuomio 20.9.2017, [Andriuc ym.](#) (C-186/16, EU:C:2017:703), joka esittelee luvussa I.3. 3.2 ”Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Sopimusehdot, joissa määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hintaa tai korvausta ja vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita”.

¹⁰ Tämä tuomio esittelee myös luvussa V.2 ”Kohtuuttoman sopimusehdon korvaaminen”.

¹¹ Direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohta.

Tuomio 9.7.2020, Banca Transilvania (C-81/19, [EU:C:2020:532](#))

Soveltamisala – 1 artiklan 2 kohta – Pakottavien lakien tai asetusten käsite – Dispositiiviset säännökset – Ulkomaan valuutan määräinen luottosopimus – Valuuttakurssiriskiä koskeva ehto

Vuonna 2006 kaksi lainanottajaa teki Banca Transilvanian kanssa luottosopimuksen, jolla pankki lainasi heille 90 000 Romanian leuta (RON) (n. 18 930 euroa). Vuonna 2008 he tekivät Sveitsin frangin (CHF) määräisen luottosopimuksen alkuperäisen sopimuksen uudelleen rahoittamiseksi.

Romanian leun voimakkaan arvon alenemisen vuoksi takaisinmaksettava määrä lähes kaksinkertaistui seuraavina vuosina.

Lainanottajat nostivat 23.3.2017 Tribunalul Specializat Clujissa (Clujin erityistuomioistuin, Romania) kanteen, jossa he vaativat sen toteamista, että jälleenrahoitussopimuksen se osa oli kohtuuton, jossa määrättiin, että maksut oli suoritettava siinä valuutassa, jona lainan määrä oli ilmaistu, ja että lainanottajat saattoivat pyytää pankilta, että lainan määrä ilmaistaan muussa valuutassa, mutta pankin ei kuitenkaan tarvinnut suostua tähän. Edelleen täsmennettiin, että lainanottaja valtuutti pankin suorittamaan erääntyneet maksuvelvoitteet omaa vaihtokurssiaan käyttäen.

Lainanottajat väittivät myös, ettei Banca Transilvania ollut noudattanut tietojenantovelvollisuuttaan, koska se ei ollut sopimuksen neuvottelujen ja tekemisen yhteydessä varoittanut heitä riskistä, joka alkuperäisen sopimuksen muuntamisesta ulkomaan valuutan määräiseksi aiheutui. Heidän mukaan ehto lainan maksamisesta takaisin ulkomaan valuutassa aiheutti heidän vahingoksi epätasapainon, koska valuuttakurssiriski kuului kokonaan lainanottajille.

Tässä tilanteessa Curtea de Apel Cluj (Clujin ylemmän asteen tuomioistuin, Romania) kysyi unionin tuomioistuimelta ensinnäkin, sovelletaanko direktiiviä 93/13 valuuttakurssiriskiä koskevaan sopimusehtoon, josta ei ole erikseen neuvoteltu mutta joka heijastaa kansallisen oikeuden dispositiivista säännöstä, jota siis sovelletaan sopimuspuolten välillä silloin, kun tältä osin ei ole sovittu muusta järjestelystä. Toiseksi kyseinen tuomioistuin kysyi unionin tuomioistuimelta, mitä päätelmiä kansallisen tuomioistuimen on tapauksen mukaan tehtävä siitä, että tällainen ehto todetaan kohtuuttomaksi.

Unionin tuomioistuin muistuttaa aluksi, että kyseistä direktiiviä ei sovelleta, jos kaksi edellytystä täyttyy, eli yhtäältä sopimusehdon on heijastettava lain tai asetuksen säännöstä, ja toisaalta tämän säännöksen on oltava pakottava. Poissulkeminen on oikeutettua sillä perusteella, että lähtökohtaisesti on oikeutettua olettaa, että kansallinen lainsäätäjä on saattanut tasapainoon tiettyjen sopimusten sopimuspuolten kaikki oikeudet ja velvollisuudet (24 ja 26 kohta).

Sen selvittämiseksi, täyttyvätkö edellytykset poissulkemiselle, unionin tuomioistuin muistuttaa, että kansallisen tuomioistuimen on tarkastettava, heijastaako asianomainen sopimusehto kansallisen oikeuden säännöksiä, joita sovelletaan sopimuspuolten välillä pakottavasti niiden tahdosta riippumatta, tai säännöksiä, jotka ovat dispositiivisia eli joita sovelletaan suoraan lain nojalla silloin, kun sopimuspuolten välillä ei ole sovittu muusta järjestelystä (28 kohta).

Tältä osin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korosti, että tällainen ehto heijastaa rahan nimellisarvon periaatetta, sellaisena kuin se on vahvistettu siviililain 1578 §:ssä. Sen mukaan ”velallisen on maksettava lainaamansa rahamäärä takaisin, ja takaisinmaksu on suoritettava vain maksuhetkellä voimassa olevan valuuttakurssin mukaisesti”. Tämä tuomioistuin on lisäksi luonnehtinut kyseistä säännöstä dispositiiviseksi säännökseksi eli sitä on sovellettava lainasopimuksiin silloin, kun sopimuspuolten välillä ei ole sovittu muusta järjestelystä (30 kohta).

Siltä osin kuin on kyse ensimmäisestä edellytyksestä, on niin, että koska ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan yleisten sopimusehtojen ehto, jonka kohtuuttomuuteen pääasian kantajat vetoavat, heijastaa kansallisen oikeuden dispositiivista säännöstä, se kuuluu direktiivissä 93/13 säädetyn poissuljennan soveltamisalaan (31 kohta).

Siltä osin kuin on kyse toisesta edellytyksestä, unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu ilmaisu ”pakolliset lait ja asetukset” kattaa myös ne säännöt, joita kansallisen lain mukaan sovelletaan sopimuspuolten välillä silloin, kun muusta järjestelystä ei ole sovittu. Tältä kannalta katsottuna kyseisessä säännöksessä ei tehdä eroa säännösten, joita sovelletaan sopimuspuolten valinnasta riippumatta, ja dispositiivisten säännösten välillä (34 kohta).

Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin toteaa yhtäältä, että sillä, että kansallisen oikeuden dispositiivisesta säännöksestä on mahdollista poiketa, ei ole merkitystä tutkittaessa sitä, jääkö tällaista säännöstä heijastava sopimusehto kyseisen direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Toisaalta sillä, että sopimusehdosta, joka heijastaa jotakin direktiivissä tarkoitetuista säännöksistä, ei ole erikseen neuvoteltu, ei ole vaikutusta sopimusehdon sulkemiseen kyseisen direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle (35 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa, että direktiiviä 93/13 ei sovelleta sopimusehtoon, josta ei ole erikseen neuvoteltu mutta joka heijastaa sääntöä, jota kansallisen lain mukaan sovelletaan sopimuspuolten välillä silloin, kun tältä osin ei ole sovittu muusta järjestelystä (37 kohta ja tuomiolauselma).

3.2. Sopimusehdot, joissa määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hintaa tai korvausta ja vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita

Tuomio 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, [EU:C:2014:282](#))¹²

Ei koske sopimuksen pääkohdetta tai hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta koskevia sopimusehtoja, mikäli ne on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi – Ulkomaan valuutan määräiset kuluttajaluottosopimukset – Vaihtokurssia koskevat sopimusehdot

Luotonottajat tekivät 29.5.2008 unkarilaisen pankin kanssa ulkomaan valuuttaan perustuvan kiinnelainasopimuksen. Pankki myönsi luotonottajille 14 400 000 Unkarin forintin (HUF) (n. 46 867 euroa) lainan.

Sopimuksessa määrättiin, että lainan määrä Sveitsin frangeissa määritellään pankin lainanantopäivänä soveltaman kyseisen valuutan ostokurssin mukaisesti. Tämän ehdon mukaan lainan määrä oli 94 240,84 CHF:a. Sopimuksen mukaan kunkin kuukausierän määrä Unkarin forintteina määrättiin kuitenkin Sveitsin frangin sen myyntikurssin mukaan, jota pankki sovelti eräpäivää edeltävänä päivänä.

Luotonottajat riitauttivat unkarilaisissa tuomioistuimissa ehdon, jossa pankille annettiin oikeus laskea erääntyvä kuukausilyhennys Sveitsin frangin myyntikurssin perusteella. He väittivät, että ehto oli kohtuuton, koska siinä määrättiin, että lainan takaisinmaksussa sovelletaan eri valuuttakurssia kuin lainan myöntämisen yhteydessä.

Kúria (ylin tuomioistuin, Unkari), jonka käsiteltäväksi valitus saatettiin, kysyi unionin tuomioistuimelta, liittyykö ehto, joka koskee ulkomaan valuuttaan perustuvaan lainasopimukseen sovellettavia vaihtokursseja, sopimuksen pääkohteeseen vai palvelun hintalaatusuhteeseen. Se tiedusteli myös sitä, voidaanko katsoa, että riidanalainen ehto on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi, jolloin ei tarvitsisi arvioida sen kohtuuttomuutta direktiivin nojalla. Lopuksi Unkarin ylin tuomioistuin tiedusteli, voiko kansallinen tuomioistuin siinä tapauksessa, että sopimus ei voi olla olemassa kohtuuttoman sopimusehdon poistamisen jälkeen, muuttaa tai täydentää sopimusta.

Unionin tuomioistuin muistuttaa ensinnäkin, että kieltoa arvioida sopimuksen pääkohdetta koskevien ehtojen kohtuuttomuutta on tulkittava suppeasti, ja sitä voidaan soveltaa vain sellaisiin ehtoihin, joilla vahvistetaan sopimuksen olennaiset suoritukset. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on siis selvittää, onko riidanalainen ehto olennainen osa luotonottajien tekemää sopimusta (49 ja 51 kohta).

Tuomioistuin toteaa lisäksi, että kyseessä olevan ehdon kohtuuttoman luonteen tutkimista ei voida sulkea pois sillä perusteella, että ehto koskee hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta vastineena toimitettaviin palveluihin tai tavaroihin nähden. Kyseisellä ehdolla ainoastaan määritellään lyhennyserien laskemiseksi Unkarin forintin ja Sveitsin frangin välinen vaihtokurssi,

¹² Tämä tuomio esitellään myös luvussa III.2 "Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset" ja luvussa V.2 "Kohtuuttoman sopimusehdon korvaaminen".

mutta siinä ei määrätä luotonantajan tarjoamasta vaihtopalvelusta. Tällaisen palvelun puuttuessa osto- ja myyntikurssin välisestä erosta aiheutuvia kustannuksia, jotka velallisen on maksettava, ei voida pitää palvelusta maksettavana korvauksena (54 ja 58 kohta).

Tuomio 20.9.2017, Andriuc ym. (C-186/16, [EU:C:2017:703](#))¹³

Ulkomaanvaluutan määräinen luottosopimus – Kokonaan kuluttajan vastuulla oleva valuuttariski – Käsitteen ”laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi” ulottuvuus – Pankin toimittamien tietojen taso

Vuosina 2007 ja 2008 lainanottajat, jotka saivat tulonsa Romanian leuina (RON), tekivät romanialaisen pankin Banca Româneascăn kanssa Sveitsin frangin (CHF) määräisiä luottosopimuksia kiinteistöjen hankkimista, muiden luottojen uudelleenrahoittamista tai henkilökohtaisia tarpeita varten.

Osapuolten välillä tehtyjen luottosopimusten mukaan lainanottajat olivat velvolliset maksamaan luotot takaisin kuukausittaisina lyhennyserinä Sveitsin frangeina ja he suostuivat kantamaan riskin mahdollisista vaihteluista siltä osin kuin oli kyse RON:n vaihtokurssista suhteessa CHF:iin.

Tämän jälkeen kyseessä oleva valuuttakurssi muuttui merkittävästi lainanottajien vahingoksi. Lainanottajat saattoivat asian romanialaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi ja vaativat, että ehto, jonka mukaan laina on maksettava takaisin CHF:na – ottamatta huomioon tappiota, joka lainanottajille mahdollisesti aiheutuu valuuttakurssiriskistä – on direktiivissä 93/13 tarkoitettu kohtuuton sopimusehto, joka ei sido heitä. Lainanottajat väittivät muun muassa, että sopimusten tekohetkellä pankki esitteli tuotteen yksipuolisesti korostamalla ainoastaan etuja, joita lainanottajat voisivat siitä saada, tuomatta esiin mahdollisia riskejä sekä riskien toteutumisen todennäköisyyttä. Lainanottajien mukaan riidanalaista ehtoa oli pankin käytännön valossa pidettävä kohtuuttomana.

Tässä tilanteessa Curtea de Apel Oradea (Oradean toisen asteen tuomioistuin, Romania) kysyi unionin tuomioistuimelta pankkien sellaisen velvollisuuden, jonka mukaan niiden on annettava asiakkaille tietoja ulkomaanvaluutan määräisiin lainoihin liittyvästä valuuttakurssiriskistä, ulottuvuudesta.

Unionin tuomioistuin toteaa, että riidanalainen ehto on osa lainasopimuksen pääkohdetta, joten sen kohtuuttomuus voidaan tutkia direktiivin 93/13 nojalla vain, jos sitä ei ole laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi. Velvollisuus maksaa luotto takaisin tietyssä valuutassa on olennainen osa lainasopimusta, koska siinä ei ole kyse liitännäisestä maksujärjestelystä vaan velalliselle kuuluvan velvollisuuden ominaislaadusta (38 kohta).

¹³ Tämä tuomio esitellään myös luvussa III.2 ”Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset”.

Tuomio 3.9.2020, Profi Credit Polska ym. (C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, [EU:C:2020:631](#))¹⁴

4 artiklan 2 kohta – Velvollisuus laatia sopimusehdot selkeästi ja ymmärrettävästi – Sopimuslausekkeet, joissa ei täsmennetä palveluja, joista maksetaan

Profi Credit Polska antoi välittäjän kautta suostumuksen kulutusluoton myöntämiseen luotonottajalle. Kyseisessä sopimuksessa määrättiin 9,83 prosentin vuotuisesta korosta ja 129 Puolan zlotyn (PLN) (n. 30 euroa) suuruisesta ennakkomaksusta, 7 771 PLN:n (n. 1 804 euroa) suuruisesta palkkiosta ja 1 100 PLN:n (n. 255 euroa) suuruisesta maksusta ”Sinun pakettisi – Erityispaketti” -nimisestä rahoitustuotteesta.

Profi Credit Polska haki ennakkoratkaisua pyytäneeltä tuomioistuimelta Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (Szczecin–Prawobrzeżen ja Zachódin piirioikeus, Puola) maksamismääräystä, joka perustui luotonottajan antamaan vekseliin. Tämä tuomioistuin antoi yksipuolisen tuomion, jonka luotonottaja riitautti. Tässä yhteydessä luotonottaja vetosi luottosopimuksen ehtojen kohtuuttomuuteen.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi, että kyseisessä sopimuksessa ei määritellä käsitteitä ”ennakkomaksu” tai ”palkkio” eikä siinä täsmennetä, mihin konkreettisiin suorituksiin ne liittyvät.

Näin ollen se kysyi unionin tuomioistuimelta, onko direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että kulutusluottosopimuksen ehdot, joiden mukaan kuluttajan on vastattava muista kustannuksista kuin korkokuluista, kuuluvat kyseisessä säännöksessä säädetyn poikkeuksen soveltamisalaan silloin, kun näissä ehdoissa ei täsmennetä näiden kulujen luonnetta eikä palveluita, joita ne koskevat. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kyseisten ehtojen kohtuuttomuuden arviointi on mahdollista direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan sanamuodon valossa. Kyseisen tuomioistuimen mukaan erityisesti maksujen määrää koskeva kysymys voisi kuulua kyseisessä säännöksessä tarkoitetun poikkeuksen, joka koskee ”sopimuksen pääkohdetta” tai ”hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin ja tavaroihin”, soveltamisalaan.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi tältä osin, että direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan ja Puolan siviililain 3851 §:n 1 momentin, jolla ensimmäinen näistä säännöksistä on saatettu osaksi kansallista oikeutta, sanamuodon välillä on merkittäviä eroja. Tästä siviililain pykälästä nimittäin seuraa, että kansallisen tuomioistuimen arviointi kohtuuttomuudesta on suljettu pois ainoastaan siltä osin kuin on kyse osapuolten pääasiallisen suorituksen hinnan ja korvauksen asianmukaisuudesta.

Unionin tuomioistuimen mukaan mainittua 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että kyseiset ehdot eivät kuulu tässä säännöksessä säädetyn poikkeuksen soveltamisalaan, jos näissä ehdoissa ei täsmennetä näiden kulujen luonnetta eikä palveluja, jotka niillä on tarkoitus maksaa, ja jos ne on muotoiltu siten, että ne aiheuttavat kuluttajalle sekaannusta hänen velvollisuuksistaan ja näiden ehtojen taloudellisista seurauksista (86 kohta ja tuomiolauselman 3 kohta).

¹⁴ Tämä tuomio esitellään myös luvussa I.4 ”Kansallinen säännöstö, jolla varmistetaan kuluttajansuojan korkeampi taso”.

Tuomio 12.1.2023, D.V. (Asianajajan palkkio – Tuntihinnan periaate), (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))¹⁵

Asianajajan ja kuluttajan välinen oikeudellisten palvelujen tarjoamista koskeva sopimus – 4 artiklan 2 kohta – Sopimuksen pääkohdetta koskevien sopimusehtojen poissulkeminen – Sopimusehto, jossa määrätään asianajajan palkkioiden maksamisesta tuntihinnan perusteella

M.A. teki kuluttajan asemassa viisi sopimusta oikeudellisten palvelujen suorittamisesta asianajaja D.V:n kanssa. Kussakin sopimuksessa määrättiin, että asianajajan palkkiot oli laskettava käyttäen perusteena tuntihintaa, jonka suuruudeksi oli vahvistettu 100 euroa M.A:lle annetusta neuvonnasta tai hänelle tarjotuista oikeudellisista palveluista.

Koska D. V. ei ollut saanut kaikkia vaatimiaan palkkioita, hän nosti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kanteen, jossa hän vaati, että M. A. on veloitettava maksamaan palkkiot suoritetuista oikeudellisista palveluista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi D.V:n vaatimuksen osittain mutta totesi, että suoritettujen palvelujen hintaa koskeva sopimusehto oli kohtuuton ja alensi vaadittuja palkkioita puoleen. Koska muutoksenhakutuomioistuin pysytti tämän tuomion, D. V. teki kassaatiovalituksen Lietuvos Aukščiausiasis Teismasiin (Liettuan ylin tuomioistuin).

Tämä tuomioistuin on esittänyt ennakkoratkaisupyyntöön unionin tuomioistuimelle, joka lausuu direktiivin 93/13 tulkinnasta.

Unionin tuomioistuin toteaa, että asianajajan ja kuluttajan välisen oikeudellisten palvelujen tarjoamista koskevan sopimuksen ehto, jossa vahvistetaan tarjottujen palvelujen hinta tuntiveloituksen periaatteen mukaisesti, kuuluu direktiivin 93/13 nojalla ”sopimuksen pääkohteeseen” (tuomiolauselman 1 kohta).

4. Kansallinen säännöstö, jolla varmistetaan kuluttajansuojan korkeampi taso

Tuomio 3.6.2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, [EU:C:2010:309](#))

Sopimuksen pääkohteen määrittelyä koskevat sopimusehdot – Niiden kohtuuttomuuteen kohdistuva tuomioistuinvalvonta – Soveltamisalan ulkopuolelle jääminen – Kansalliset tiukemmat säännökset kuluttajansuojan korkeamman tason varmistamiseksi

Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (jäljempänä Caja de Madrid) teki asiakkaiden kanssa asuntojen rahoittamiseen tarkoitettuja vaihtuvakorkoista lainaa koskevia sopimuksia. Näihin sopimuksiin sisältyi sopimusehto, jonka perusteella sopimuksen mukainen nimelliskorko, joka vaihtelee sovitun viitekoron mukaan ajanjaksoittain, on pyöristettävä ensimmäisestä

¹⁵ Tämä tuomio esitellään myös luvussa II.1 ”Kohtuuttoman ehdon käsite”, luvussa III.2 ”Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset” ja luvussa V.2 ”Kohtuuttoman sopimusehdon korvaaminen”.

tarkistuksesta lähtien seuraavaan korkeampaan prosenttiyksikön neljännekseen (jäljempänä pyöristyslauseke).

Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (pankkipalvelujen käyttäjien espanjalainen yhdistys) nosti kanteen Juzgado de Primera Instancia n°50 de Madridissa (Madridin alioikeus nro 50, Espanja), joka totesi, että pyöristyslauseke oli kohtuuton sen kansallisen lainsäädännön perusteella, jolla direktiivi 93/13 on pantu täytäntöön. Kun Caja de Madridin kyseistä tuomiosta tekemä valitus hylättiin, se teki tästä tuomiosta kassaatiovalituksen ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen eli Tribunal Supremoon (ylin tuomioistuin, Espanja).

Unionin tuomioistuin muistuttaa, että direktiivillä 93/13 toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta, mikä johtaa kuluttajan sitoutumaan elinkeinonharjoittajan ennakolta laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön. Kyseisellä direktiivillä kuitenkin yhdenmukaistetaan ainoastaan osittain ja vähimmäistasoisesti kohtuuttomia sopimusehtoja koskevat kansalliset lainsäädännöt, ja samalla siinä myönnetään jäsenvaltioille mahdollisuus varmistaa kuluttajille siinä säädettyä korkeampi suojelun taso.

Unionin tuomioistuin korostaa siten, että jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai antaa kyseisellä direktiivillä säännellyllä koko alalla sääntöjä, jotka ovat tiukempia kuin itse direktiivissä asetetut säännöt, kunhan niillä pyritään varmistamaan kuluttajansuojan korkeampi taso. Unionin tuomioistuin toteaa näin ollen, että direktiivi 93/13 ei ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jolla sallitaan sellaisten sopimusehtojen kohtuuttomuuden tuomioistuinvalvonta, jotka koskevat sopimuksen pääkohteen määrittelyä tai hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin ja tavaroihin, vaikka nämä sopimusehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi (27, 28, 40 ja 44 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

Tuomio 3.9.2020, Profi Credit Polska ym. (C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, [EU:C:2020:631](#))

Kansallinen säännös, jossa vahvistetaan muiden luottokustannusten kuin korkokulujen enimmäismäärä – 3 artiklan 1 kohta – Sopimusehto, jolla vyörytetään kuluttajalle luotonantajan liiketoimintaan liittyvät kustannukset – Huomattava epätasapaino osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välillä – 4 artiklan 2 kohta

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,¹⁶ unionin tuomioistuin toteaa, että siltä osin kuin siviililain 3851 §:n 1 momentissa, jolla direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohta on saatettu osaksi Puolan oikeutta, annetaan kyseisessä unionin oikeuden säännöksessä säädetylle poikkeukselle suppeampi ulottuvuus varmistamalla kuluttajalle laajempi suoja – mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkastettava –, siinä sallitaan kyseisen direktiivin soveltamisalaan kuuluvien sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden laajempi valvonta (83 kohta).

¹⁶ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku I.3. 3.2 ”Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Sopimusehdot, joissa määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hintaa tai korvausta ja vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita”, s. 14.

Direktiivin 93/13 8 artiklassa säädetään tältä osin, että jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa tämän direktiivin soveltamisalalla perustamissopimuksen mukaisia tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajalle suojelun korkeamman tason. Tämä heijastaa kyseisen direktiivin johdanto-osan 12. perustelukappaleessa esitettyä ajatusta, jonka mukaan direktiivillä yhdenmukaistetaan ainoastaan osittain ja vähimmäistasoisesti kohtuuttomia ehtoja koskevat kansalliset lainsäädännöt (84 kohta). Unionin tuomioistuin on oikeuskäytännössään nimittäin jo todennut, että kansallisen oikeuden säännös, jossa annetaan direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa säädetylle poikkeukselle suppeampi soveltamisala, on direktiivillä tavoitellun kuluttajansuojan tavoitteen mukainen (85 kohta).

II. Luokittelu direktiivin 93/13 3 artiklassa tarkoitetuksi kohtuuttomaksi ehdoksi

1. Kohtuuttoman sopimusehdon käsite

Tuomio 27.6.2000, *Océano Grupo Editorial* (C-240/98–C-244/98, [EU:C:2000:346](#))¹⁷

Oikeuspaikkalauseke

Sopimuksissa, jotka koskivat tietosanakirjojen myyntiä kuluttajille, oli ehto, jolla asiaa koskeva toimivalta myönnettiin Barcelonan (Espanja) tuomioistuimille, mutta Barcelona ei ollut yhdenkään kuluttajan kotipaikka, vaan siellä sijaitsi pääasioiden kantajien kotipaikka.

Koska tietosanakirjojen ostajat eivät olleet maksaneet erääntyneitä määriä sovittuihin määräpäiviin mennessä, myyjät saattoivat 25.7.1997 ja 19.12.1997 välisenä aikana asiat Juzgado de Primera Instancia n° 35 de Barcelonan (Barcelonan alioikeus nro 35, Espanja) käsiteltäviksi "juicio de cognición" -menettelyssä (vähäisiä määriä koskeville riita-asioille varattu summaarinen menettely), jotta pääasioiden vastaajat tuomittaisiin maksamaan erääntyneet määrät.

Näitä vaatimuksia ei kuitenkaan annettu tiedoksi vastaajille, koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole varma siitä, onko sillä toimivalta ratkaista kyseisiä asioita. Tribunal Supremo (ylin tuomioistuin, Espanja) on nimittäin useaan otteeseen todennut kohtuuttomiksi sellaiset oikeuspaikkalausekkeet, joista on kyse sen käsiteltäviksi saatetuissa asioissa.

Le Juzgado de Primera Instancia n°35 de Barcelona katsoi tässä tilanteessa, että direktiivin tulkinta oli välttämätöntä, jotta tuomioistuin pystyi ratkaisemaan sen käsiteltäviksi saatetut asiat, joten se päätti lykätä asian ratkaisemista ja kysyä unionin tuomioistuimelta, onko kansallisella tuomioistuimella direktiivissä 93/13 säädetyn kuluttajansuojan perusteella mahdollisuus arvioida viran puolesta tietyn sopimusehdon kohtuuttomuutta, kun se tutkii yleiseen tuomioistuimeen tehdyn vaatimuksen tutkittavaksi ottamista.

Tässä tuomiossa unionin tuomioistuin toteaa, että oikeuspaikkalauseketta, josta ei ole erikseen neuvoteltu ja joka on liitetty kuluttajan ja ammatinharjoittajan välillä tehtyyn sopimukseen ja jossa myönnetään yksinomainen toimivalta sen alueen tuomioistuimelle, jossa elinkeinonharjoittajan kotipaikka sijaitsee, on pidettävä kyseisessä direktiivissä tarkoitettuna kohtuuttomana ehtona, koska se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

Unionin tuomioistuin täsmentää, että tällainen ehto merkitsee kuluttajalle velvollisuutta alistua sellaisen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan, joka voi olla kaukana kuluttajan kotipaikasta, mikä on omiaan vaikeuttamaan kuluttajan esiintymistä oikeudessa. Vähäisiä määriä

¹⁷ Tämä tuomio esitellään myös luvussa IV.2. 2.1. "Velvollisuus tutkia viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuus – Velvollisuuden ulottuvuus".

koskevien riita-asioiden tapauksessa ne kulut, jotka liittyvät kuluttajan oikeudessa esiintymiseen, voivat osoittautua ehkäiseväksi tekijäksi ja johtaa siihen, että kuluttaja luopuu kanteen nostamisesta tai puolustautumisesta. Tällainen ehto kuuluu näin ollen niihin ehtoihin, joilla suljetaan pois tai rajoitetaan kuluttajan oikeutta nostaa kanne ja joista on säädetty direktiivin liitteen 1 kohdan q alakohdassa. Kyseinen ehto sallii sitä vastoin elinkeinonharjoittajan koota kaikki elinkeinotoimintaansa liittyvät oikeusriidat sen alueen tuomioistuimeen, jossa sen kotipaikka sijaitsee, mikä sekä helpottaa sen oikeudessa esiintymisen järjestämistä että tekee siitä edullisempaa (22 ja 23 kohta).

Tuomio 7.8.2018, Banco Santander (C-96/16 ja C-94/17, [EU:C:2018:643](#))¹⁸

Saatavan luovuttaminen – Kuluttajan kanssa tehty lainasopimus – Viivästyskoron korkokannan vahvistamista koskevan sopimusehdon kohtuuttomuuden arviointiperusteet

Lainanottaja teki Caja de Ahorros del Mediterráneo, josta on tullut Banco de Sabadell, kanssa lainasopimuksen, jonka vakuutena oli kiinteistökiinnitys ja jonka määrä piti maksaa takaisin kuukausierissä. Kyseisen sopimuksen mukaan viivästyskoron korkokanta oli 25 prosenttia vuodessa.

Lainanottaja, jonka maksusuoritukset olivat viivästyneet, nosti Juzgado de Primera Instanciassa (ensimmäisen asteen tuomioistuin, Espanja) Banco de Sabadellia vastaan kanteen, jossa hän vaati, että erityisesti viimeksi mainittu ehto todettaisiin pätemättömäksi sen kohtuuttomuuden vuoksi. Lisäksi hän väitti, että koska pääasiassa kyseessä oleva viivästyskoron korkokantaa koskeva lainasopimuksen ehto on todettu kohtuuttomaksi, tämän sopimuksen mukaista viivästyskorkoa tai pääomalle maksettavaa korkoa ei enää sovelleta.

Tribunal Supremón (ylin tuomioistuin, Espanja) vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kohtuuttomia ovat nimittäin ehdot, joiden mukaan vaaditaan suhteettoman suurta korvausta kuluttajalta, joka ei täytä velvollisuuksiaan. Näin ollen alempien tuomioistuinten on todettava kohtuuttomiksi kuluttajille myönnettyjen henkilökohtaisten lainojen viivästyskorkoja koskevat ehdot, joista ei ole neuvoteltu ja jotka vastaavat perustetta, jonka mukaan korkokanta on yli kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin sopimuspuolten sopima pääomalle maksettavien korkojen vuotuinen korkokanta.

Tribunal Supremo, jonka käsiteltäväksi valitus saatettiin, kysyi unionin tuomioistuimelta, onko tällainen oikeuskäytäntö direktiivin 93/13 vastainen.

Tässä tuomiossa unionin tuomioistuin toteaa, että direktiiviä 93/13 ei ole esteenä Tribunal Supremón oikeuskäytännön kaltaiselle kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kuluttajan kanssa tehdyn lainasopimuksen ehto, josta ei ole neuvoteltu ja jolla vahvistetaan sovellettava viivästyskoron korkokanta, on kohtuuton sillä perusteella, että siinä vaaditaan suhteettoman suurta korvausta kuluttajalta, jonka maksusuoritus on viivästynyt, kun tämä korkokanta on yli kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin sopimuksen mukainen pääomalle maksettavien korkojen vuotuinen korkokanta (tuomiolauselman 2 kohta).

¹⁸ Tämä tuomio esitellään myös luvussa V.3 "Muut vaikutukset".

Tältä osin on todettava, että ei voida sulkea pois sitä, että yhdenmukaistajan roolissaan lainsäädännön tulkitsijana ja oikeusvarmuuden takaamiseksi Tribunal Supremón kaltaiset jäsenvaltion ylimmät tuomioistuimet voivat direktiiviä 93/13 noudattaen vahvistaa tiettyjä perusteita, joiden perusteella alempien tuomioistuinten on tarkasteltava sopimusehtojen kohtuuttomuutta. Vaikka Tribunal Supremón oikeuskäytännön osalta ei näytä olevan kyse tiukemmista säännöistä, joita jäsenvaltiot voivat antaa kyseisen direktiivin 8 artiklan nojalla varmistaakseen kuluttajansuojan korkeamman tason, erityisesti koska tämä oikeuskäytäntö ei näytä olevan lain tavoin sitova eikä se ole oikeuslähde Espanjan oikeusjärjestyksessä, on kuitenkin niin, että Tribunal Supremón käsiteltävässä asiassa esittämän kaltaiseen oikeuskäytäntöön perustuvan perusteen vahvistaminen vastaa mainitulla direktiivillä tavoiteltua kuluttajansuojan päämäärää (68 kohta).

Direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdasta ja kyseisen direktiivin yleisestä rakenteesta nimittäin ilmenee, ettei tämän direktiivin tarkoituksena ole niinkään sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien kokonaisvaltainen sopimustasapaino kuin sen välttäminen, että näiden oikeuksien ja velvollisuuksien välille aiheutuisi epätasapaino kuluttajien vahingoksi (69 kohta).

Tuomio 9.7.2020, Ibercaja Banco (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))¹⁹

*Kiinnelainasopimus – Ehto, jolla rajoitetaan korkokannan vaihtelua (vähimmäiskorkoehto) –
Uudistamissopimus – Luopuminen sopimusehtojen riitauttamisesta tuomioistuimessa –
Sitovuuden puuttuminen*

Lainanottaja osti eräältä rakennuttajalta kiinteistön ja korvasi tämän seurauksena kyseisen rakennuttajan luottolaitos Caja de Ahorros de la Inmaculada de Aragónin, josta on tullut Ibercaja Banco, kyseistä kiinteistöä varten myöntämän kiinnelainan velallisenä. Lainanottaja hyväksyi näin kaikki kyseistä kiinnelainaa koskevat sopimukset ja ehdot, sellaisina kuin ne oli määritelty alkuperäisen velallisen ja luottolaitoksen kesken.

Tribunal Supremo (ylin tuomioistuin, Espanja) oli 9.5.2013 todennut kiinnelainasopimusten vähimmäiskorkoehtojen olevan pätemättömiä, jos ne eivät täytä selkeyttä ja avoimuutta koskevia vaatimuksia. Tämän oikeuskäytännön perusteella Ibercaja Banco ryhtyi neuvottelemaan tekemiinsä kiinnelainasopimuksiin sisältyviä vähimmäiskorkoehtoja uudelleen.

Lainanottajan ja Ibercaja Bancon välistä kiinnelainasopimusta muutettiin uudistamissopimuksella, joka koski muun muassa vähimmäiskorkoehdon mukaista korkokantaa, jota alennettiin. Lainaa muuttava uudistamissopimus sisälsi myös ehdon, jolla lainanottaja luopui vaikutuksista, jotka seuraisivat vähimmäiskorkoehdon toteamisesta kohtuuttomaksi.

Lainanottaja nosti ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa eli Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 3 de Teruelissa (Teruelin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ja tutkintatuomioistuin nro 3, Espanja) kanteen, jossa se vaati toteamaan, että kiinnelainasopimukseen sisältyvä vähimmäiskorkoehto oli kohtuuton, ja velvoittamaan

¹⁹ Tämä tuomio esitellään myös luvussa II.2 "Käsite 'sopimusehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu'", luvussa III.2 "Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset" ja luvussa V.3 "Muut vaikutukset".

luottolaitoksen poistamaan kyseisen ehdon ja palauttamaan mainitun ehdon perusteella aiheettomasti suoritettut määrät lainan ottamisesta lähtien.

Koska Ibercaja Banco vetosi lainanottajan vaatimusten vastustamiseksi lainaa muuttavan uudistamissopimuksen ehtoihin, se pyysi lisäksi ennakkoratkaisua pyytäneitä tuomioistuinta täsmentämään, missä määrin myös oikeustoimet, joilla muutetaan kiinnelainasopimusta ja erityisesti yhtä sopimusehtoa, jonka kohtuuttomuuteen asiassa vedotaan, ovat kyseisen sopimusehdon ”saastuttamia” ja siten sitomattomia.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin oli kuitenkin epävarma siitä, onko kohtuuttoman ehdon uudelleen neuvottelemisen yhteensopivaa direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa vahvistetun sen periaatteen kanssa, jonka mukaan kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia.

Tässä tuomiossa unionin tuomioistuin toteaa, että oikeussuojakeinoista luopuminen siten, että kuluttaja ja elinkeinonharjoittaja sopivat siitä esimerkiksi oikeustoimella, jonka varsinaisena tarkoituksena on elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen erimielisyyden ratkaiseminen, on erotettava kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan väliseen sopimukseen sisältyvästä etukäteisestä oikeussuojakeinoista luopumisesta (67 kohta).

Unionin tuomioistuin katsoo ensinnäkin, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan erimielisyyden ratkaisemiseksi tekemän sopimuksen ehtoa, jolla kyseinen kuluttaja luopuu esittämästä kansallisessa tuomioistuimessa vaatimuksia, jotka hän olisi voinut esittää, jos tällaista ehtoa ei olisi ollut, voidaan pitää kohtuuttomana muun muassa, jos mainitulla kuluttajalla ei ollut merkityksellisiä tietoja, joiden perusteella hän olisi voinut ymmärtää kyseisestä ehdosta hänelle aiheutuvat oikeudelliset seuraukset (tuomiolauselman 4 kohdan ensimmäinen luetelmakohta). Se, että elinkeinonharjoittaja ja kuluttaja luopuvat vastavuoroisesti tiettyä sopimusehtoa koskevista oikeussuojakeinoista, ei nimittäin estä kansallista tuomioistuinta tutkimasta tällaisen ehdon kohtuuttomuutta, jos mainitulla ehdolla voi olla sitovia vaikutuksia kuluttajaan nähden (64 kohta).

Toiseksi unionin tuomioistuin katsoo, että ehto, jolla kuluttaja luopuu tulevien erimielisyyksien osalta oikeussuojakeinoista, jotka perustuvat hänelle direktiivin 93/13 perusteella kuuluviin oikeuksiin, ei sido kuluttajaa (tuomiolauselman 4 kohdan toinen luetelmakohta). Kuluttaja ei voi nimittäin pätevästi sitoutua luopumaan tulevaisuuden varalta siitä oikeussuojasta tuomioistuimissa tai niistä oikeuksista, jotka hänellä on direktiivin 93/13 perusteella. Unionin tuomioistuin täsmentää siten, että kuluttaja ei voi määritelmällisestikään olla tietoinen tällaiseen ehtoon sitoutumisensa seurauksista tulevaisuudessa mahdollisesti ilmenevien erimielisyyksien kannalta (75 kohta).

Tuomio 12.1.2023, D.V. (Asianajajan palkkio – Tuntihinnan periaate), (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Asianajajan ja kuluttajan välinen oikeudellisten palvelujen tarjoamista koskeva sopimus – 4 artiklan 2 kohta – Sopimusehtojen kohtuuttomuuden arviointi – Sopimusehto, jossa määrätään asianajajan palkkioiden maksamisesta tuntihinnan perusteella

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,²⁰ unionin tuomioistuin muistuttaa myös, että kuluttajan kanssa tehdyssä sopimuksessa olevan ehdon kohtuuttomuuden arviointi perustuu lähtökohtaisesti kokonaisarviointiin, jossa ei oteta huomioon pelkästään kyseisen ehdon mahdollista avoimuuden puutetta. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin varmistaa kuluttajille korkeamman suojelun tason (49 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa näin ollen, että asianajajan ja kuluttajan välisen oikeudellisten palvelujen tarjoamista koskevan sopimuksen ehtoa, jossa näiden palvelujen hinta vahvistetaan tuntihinnan perusteella ja joka näin ollen kuuluu kyseisen sopimuksen pääkohteeseen, ei voida pitää kohtuuttomana vain sen seikan vuoksi, että se ei täytä avoimuuden vaatimusta, paitsi jos jäsenvaltio, jonka kansallista oikeutta kyseessä olevaan sopimukseen sovelletaan, on nimenomaisesti säättänyt, että kohtuuttomaksi sopimusehdoksi luokitteleminen johtuu vain tästä seikasta (tuomiolauselman 3 kohta).

2. Käsite ”sopimusehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu”

Tuomio 20.9.2018, OTP Bank ja OTP Faktoring (C-51/17, [EU:C:2018:750](#))

3 artiklan 1 kohta – Käsite ”sopimusehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu” – Ehto, joka on otettu sopimukseen sen tekemisen jälkeen kansallisen lainsäätäjän puututtua tilanteeseen

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä²¹, unionin tuomioistuin korostaa myös, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa oleva käsite ”sopimusehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu” koskee esimerkiksi sellaista ehtoa, jota on muutettu kansallisen lain pakottavalla säännöksellä, joka on annettu kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen tekemisen jälkeen mainittuun sopimukseen sisältyneen pätemättömän ehdon korvaamiseksi (tuomiolauselman 1 kohta).

²⁰ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku I.3. 3.2 ”Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Sopimusehdot, joissa määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hintaa tai korvausta ja vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita”, s. 15. Tämä tuomio esitellään myös luvussa III.2 ”Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset” ja luvussa V.2 ”Kohtuuttoman sopimusehdon korvaaminen”.

²¹ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku I.3. 3.1 ”Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Pakollisia lakeja tai asetuksia heijastavat sopimusehdot”, s. 8. Tämä tuomio esitellään myös luvussa III.2 ”Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset”.

Tuomio 9.7.2020, Ibercaja Banco (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))***Kiinnelainasopimus – Ehto, jolla rajoitetaan korkokannan vaihtelua (vähimmäiskorkoehto) – Uudistamissopimus***

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,²² tuomioistuin täsmentää lisäksi, että sellaisen elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen ehto, joka on tehty niiden välisen aikaisemman sopimuksen mahdollisesti kohtuuttoman sopimusehdon muuttamiseksi tai kyseisen toisen ehdon kohtuuttomuuden seurausten määrittämiseksi, voidaan itsessään pitää ehtona, josta ei ole erikseen neuvoteltu, ja se voidaan tarvittaessa todeta kohtuuttomaksi (tuomiolauselman 2 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa, että se, että uudella sopimusehdolla pyritään muuttamaan aiempaa ehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, ei sellaisenaan vapauta kansallista tuomioistuinta velvollisuudesta varmistaa, ettei kuluttaja ole tosiasiallisesti voinut vaikuttaa uuden sopimusehdon sisältöön direktiivin 93/13 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on siten otettava huomioon kaikki tällaisen ehdon kuluttajalle esittämiseen liittyvät olosuhteet ratkaistakseen, onko kuluttaja voinut vaikuttaa sen sisältöön (34 ja 35 kohta).

3. Käsite ”huomattava epätasapaino” kuluttajan vahingoksi**Tuomio 14.3.2013, Aziz (C-415/11, [EU:C:2013:164](#))²³*****Lainasopimus, jonka vakuutena on kiinteistökiinnitys – Kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettely – Pääasiaa käsittelevän kansallisen tuomioistuimen toimivalta – Kohtuuttomat ehdot – Arviointiperusteet***

Asian taustalla on ennakkoratkaisupyyntö, jonka on esittänyt espanjalainen tuomioistuin, jossa kuluttaja oli nostanut kanteen, jolla hän vaati lainasopimuksen, jonka vakuutena oli kiinteistökiinnitys, useiden ehtojen toteamista kohtuuttomiksi ja kuluttajaa vastaan aloitetun ulosmittausmenettelyn kumoamista.

Nämä ehdot koskivat sellaisten viivästyskorkojen määrittämistä, jotka lisätään automaattisesti, ilman maksumuistutusta eräpäivänä maksamatta jääviin määriin, pitkäkestoisen sopimuksen ennenaikaista eräntymistä, sekä sitä, että lainanantaja määrittää yksipuolisesti koko velkaa koskevat maksu- ja vahvistamismekanismit velan määrän osoittavan asianmukaisen asiakirjan avulla. Ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella oli epäilyksiä kyseisten ehtojen yhteensopivuudesta direktiivin 93/13 säännösten kanssa, ja se esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön (30 kohta).

²² Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku II.1 ”Kohtuuttoman sopimusehdon käsite”, s. 20. Tämä tuomio esittelee myös luvussa III.2 ”Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset” ja luvussa V.3. ”Muut vaikutukset”.

²³ Tämä tuomio esittelee myös luvussa IV.3 ”Turvaamistoimien määrittäminen”.

Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua käsitettä ”huomattava epätasapaino” kuluttajan vahingoksi on arvioitava tutkimalla niitä kansallisia oikeussääntöjä, joita sovellettaisiin ilman osapuolten välistä sopimusta, sen ratkaisemiseksi, saattaako sopimus kuluttajan voimassa olevassa kansallisessa oikeudessa säädetyn mukaista oikeudellista tilannetta epäedullisempaan tilanteeseen, ja jos saattaa, niin missä määrin. Tässä yhteydessä on merkitystä myös sen oikeudellisen tilanteen tutkimisella, jossa mainittu kuluttaja on, kun otetaan huomioon hänen käytettävissään olevat kansallisen lainsäädännön mukaiset keinot kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi (tuomiolauselman 2 kohta).

Tuomio 16.1.2014, Constructora Principado (C-226/12, [EU:C:2014:10](#))

Kiinteistön kauppaa koskeva sopimus – Kohtuuttomat ehdot – Arviointiperusteet

Yksityinen oikeussubjekti teki 26.6.2005 Constructora Principadon kanssa asunnon kauppaa koskevan sopimuksen. Sopimusehdon mukaan kuluttajan maksettavaksi tulee kaupunkimaisessa ympäristössä sijaitsevan kiinteistön arvonnoususta kannettava kunnallisvero sekä vesijohto- ja viemäriverkoston liittymismaksut, jotka lain mukaan elinkeinonharjoittajan on maksettava.

Kyseinen yksityinen oikeussubjekti nosti Juzgado de Primera Instancia n° 2 de Oviedossa (Oviedon alioikeus nro 2, Espanja) kanteen Constructora Principadoa vastaan saadakseen korvauksen näistä summista. Tämä vaatimus perustui siihen, että riidanalainen ehto, jonka nojalla ostajan oli pitänyt maksaa nämä maksut, oli katsottava kohtuuttomaksi, koska siitä ei ollut neuvoteltu ja koska se aiheutti huomattavan epätasapainon sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

Constructora Principado väitti, että osapuolten välillä ei ollut huomattavaa epätasapainoa, koska tällaisen epätasapainon arviointia ei voitu rajoittaa tietyn määrätyn ehdon huomioimiseen, vaan siinä piti ottaa huomioon sopimus kokonaisuudessaan ja punnita kaikkia ehtoja.

Valitus saatettiin Audiencia Provincial de Oviedon (Oviedon maakunnallinen ylioikeus, Espanja) käsiteltäväksi, ja se kysyi unionin tuomioistuimelta, onko direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua epätasapainoa tulkittava siten, että se aiheutuu jo siitä, että kuluttajalle vyörytetään sellainen maksuvelvoite, joka lain mukaan kuuluisi elinkeinonharjoittajalle, vai merkitseekö se, että tämän epätasapainon on direktiivin mukaan oltava huomattava, sitä, että kuluttajalle on lisäksi aiheuduttava toimen kokonaisarvoon nähden huomattava taloudellinen rasite.

Unionin tuomioistuin toteaa tuomiossaan, että huomattava epätasapaino ei edellytä välttämättä sitä, että sopimusehdossa kuluttajan maksettavaksi määrätyillä kustannuksilla on kuluttajaan toimen kokonaisarvoon nähden huomattava taloudellinen vaikutus, vaan huomattava epätasapaino voi seurata jo siitä, että loukataan riittävän vakavalla tavalla sitä oikeudellista asemaa, joka kuluttajalle annetaan sovellettavissa kansallisissa säännöksissä sopimuksen osapuolena, olipa kyse kuluttajalle näiden säännösten nojalla kuuluvien sopimuksesta johtuvien oikeuksien sisällön rajoittamisesta tai näiden oikeuksien käyttämisen estämisestä tai sellaisten ylimääräisten velvollisuuksien määräämisestä, joista ei säädetä kansallisissa säännöksissä (tuomiolauselma).

Unionin tuomioistuin täsmentää, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on huomattavan epätasapainon mahdollisen olemassaolon arvioimiseksi otettava huomioon sopimuksen kohteena olevan esineen tai palvelun luonne ja kaikki tämän sopimuksen tekemiseen liittyvät olosuhteet sekä kaikki sopimuksen muut ehdot (tuomiolauselma).

III. Sopimusehdon kohtuuttomuuden arviointi

1. Arviointiperusteet

*Tuomio 9.11.2010 (suuri jaosto), VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, [EU:C:2010:659](#))*²⁴

Arviointiperusteet – Oikeuspaikkalausekkeen kohtuuttomuuden tutkiminen viran puolesta kansallisessa tuomioistuimessa

Pääasian asianosaiset tekivät lainasopimuksen, jonka tarkoituksena oli auton oston rahoittaminen.

Kun VB Pénzügyi Lízingin, joka haki maksamismääräystä, sopimuspuoli ei enää noudattanut sopimusvelvoitteitaan, kyseinen yhtiö purki lainasopimuksen ja vaati ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa 317 404 Unkarin forintin (HUF) suuruista saatavaa korkoineen ja kuluineen.

Maksamismääräystä hakenut yhtiö ei hakenut kyseistä määräystä vastaajana olevan sopimuspuolensa kotipaikan toimivaltaisessa tuomioistuimessa vaan vetosi mainittuun lainasopimukseen sisältyvään oikeuspaikkalausekkeeseen, jonka mukaan mahdollinen asianosaisten välinen riita kuuluu Budapesti II. és III. kerületi bíróság (Budapestin II ja III kaupunginosan alioikeus, Unkari), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin nyt käsiteltävässä asiassa, toimivaltaan.

Tämä tuomioistuin totesi, ettei vastaajan kotipaikka ole sen tuomiopiirissä, kun taas siviiliprosessioikeudellisissa säännöksissä säädetään, että alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin sen käsiteltävänä olevan kaltaisessa riita-asiassa on vastaajan kotipaikan tuomioistuin.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin halusi kuitenkin kysyä unionin tuomioistuimelta, mitä perusteita kansallinen tuomioistuin voi ottaa huomioon arvioidessaan sopimusehdon kohtuuttomuutta erityisesti siinä tapauksessa, että sopimusehdon perusteella toimivaltainen tuomioistuin ei ole elinkeinonharjoittajan kotipaikan tuomioistuin vaan toinen tuomioistuin, joka sijaitsee kuitenkin lähellä kyseistä kotipaikkaa.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin syvensi edelleen asiassa Pannon GSM annettua tuomiota (C-243/08)²⁵. Se toteaa, että SEUT 267 artiklaa on tulkittava siten, että unionin tuomioistuimella on toimivalta tulkita direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan ja sen liitteen mukaista ”kohtuuttoman ehdon” käsitettä ja niitä perusteita, joita kansallinen tuomioistuin voi soveltaa tai joita sen täytyy soveltaa, kun se tutkii sopimusehtoa kyseisen direktiivin säännökset huomioon ottaen, ja kansallisen tuomioistuimen on mainittujen perusteiden avulla lausuttava tietyn sopimusehdon

²⁴ Tämä tuomio esitellään myös luvussa IV.2. 2.1 ”Velvollisuus tutkia viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuus – Velvollisuuden ulottuvuus”.

²⁵ Tuomio 4.6.2009, [Pannon GSM](#) (C-243/08, EU:C:2009:350), joka esitellään luvussa IV.2. 2.1 ”Velvollisuus tutkia viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuus – Velvollisuuden ulottuvuus”.

konkreettisesta luokittelusta käsiteltävän asian olosuhteet huomioon ottaen (tuomiolauselman 2 kohta).

Sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuksentekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin, joihin kuuluu se, että kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehtyyn sopimukseen on otettu ehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu ja jolla myönnetään yksinomainen toimivalta sen alueen tuomioistuimelle, jossa elinkeinonharjoittajan kotipaikka sijaitsee (42 ja 43 kohta).

Tuomio 26.4.2012, Invitel (C-472/10, [EU:C:2012:242](#))²⁶

Elinkeinonharjoittaja muuttaa yksipuolisesti sopimusta – Kansallisessa lainsäädännössä nimetyn järjestön kuluttajien nimissä yleisen edun vuoksi nostama kieltokanne – Sopimusehdon kohtuuttomuuden toteaminen – Oikeusvaikutukset

Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság (kansallinen kuluttajansuojaviranomainen, jäljempänä NFH) voi vaatia Unkarin tuomioistuimilta kuluttajasopimuksessa olevan kohtuuttoman ehdon toteamista pätemättömäksi, jos elinkeinonharjoittajan käyttämä tällainen ehto koskee huomattavaa määrää kuluttajia tai aiheuttaa huomattavan suurta vahinkoa. Unkarin lainsäädännössä säädetään, että jos tuomioistuin toteaa kohtuuttoman ehdon pätemättömäksi tällaisen yleisen edun mukaisen kanteen (ryhmäkanne) nostamisen jälkeen, tätä päätöstä on sovellettava kaikkiin kuluttajiin, jotka ovat tehneet elinkeinonharjoittajan kanssa kyseisen ehdon sisältävän sopimuksen.

NFH oli vastaanottanut suuren määrän kuluttajien tekemiä kanteluita tietoliikenneyrityksestä, joka tarjoaa kiinteän verkon palveluja ja joka yksipuolisesti sisällytti liittymäsopimusten yleisiin sopimusehtoihin lausekkeen, jonka mukaan sillä on oikeus laskuttaa asiakkailta jälkikäteen kulut, joita sovelletaan silloin, kun laskut maksetaan postiosoituksena. Näissä sopimuksissa ei kuitenkaan täsmennetty, miten nämä postiosoituskulut lasketaan.

NFH katsoi, että kyseinen lauseke oli kohtuuton sopimusehto, ja koska tietoliikenneyritys kieltäytyi muuttamasta lauseketta, NFH nosti kanteen Pest Megyei Bíróságissa (Pestin alioikeus, Unkari) ja vaati, että se julistaisi riidanalaisen lausekkeen kohtuuttomana pätemättömäksi ja että liittymän omistajille palautettaisiin automaattisesti ja takautuvasti perusteettomasti perityt ja "postiosoituskuluina" laskutetut maksut. Kyseinen tuomioistuin katsoi kuitenkin, että asian ratkaiseminen riippuu direktiivin 93/13 asiaa koskevien säännösten tulkinnasta.

Unionin tuomioistuin toteaa, että sen arvioitavaksi annetun lausekkeen kohtuuttomuuden arviointi kuuluu sen kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan, joka ratkaisee kansallisessa lainsäädännössä nimetyn järjestön kuluttajien nimissä yleisen edun vuoksi nostaman kanteen. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida direktiivin 93/13 3 artiklan 1 ja 3 kohdan perusteella, onko nyt kyseessä olevan kaltainen lauseke kohtuuton. Kyseisen tuomioistuimen on tuossa arvioinnissa kuluttajasopimuksen yleisissä sopimusehdoissa olevien kaikkien ehtojen ja

²⁶ Tämä tuomio esitellään myös luvussa VI.1 "Ryhmäkanteet ja yleisen edun mukaiset kanteet".

sovellettavien kansallisten säännösten valossa tarkistettava muun muassa, onko tarjottavasta palvelusta aiheutuvien kulujen vaihtelun syyt tai niiden vaihtelumenetelmä esitetty selkeästi ja ymmärrettävästi ja onko kuluttajilla tällaisessa tilanteessa oikeus päättää sopimus (tuomiolauselman 1 kohta).

2. Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset

Tuomio 21.3.2013, RWE Vertrieb (C-92/11, [EU:C:2013:180](#))

Direktiivi 2003/55/EY – Maakaasun sisämarkkinat – Direktiivi 93/13/ETY – Elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien väliset sopimukset – Yleiset ehdot – Elinkeinonharjoittajan toteuttama yksipuolinen palvelun hinnan muutos – Viittaus toista kuluttajaryhmää koskevaan pakottavaan lainsäädäntöön – Direktiivin 93/13 sovellettavuus – Selkeän ja ymmärrettävän sanamuodon ja avoimuuden vaatimus

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,²⁷ unionin tuomioistuin toteaa riidanalaisen ehdon mahdollisen kohtuuttomuuden osalta, että unionin lainsäätäjä on myöntänyt, että kaasuntoimitussopimusten kaltaisten toistaiseksi voimassa olevien sopimusten yhteydessä kaasuntoimittajayrityksillä on oikeutettu intressi muuttaa palvelunsa hintoja. Vakioehdon, jonka nojalla tällainen yksipuolinen muuttaminen on mahdollista, on kuitenkin täytettävä lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset. Tältä osin unionin tuomioistuin muistuttaa, että kansallisen tuomioistuimen – eikä unionin tuomioistuimen – asiana on lopulta määrittää kussakin konkreettisessa tapauksessa, onko tilanne tämä. Tässä tutkimuksessa kansallisen tuomioistuimen on annettava olennainen merkitys tietyille unionin tuomioistuimen määrittelemille perusteille (45-48 kohta).

Sopimuksessa on ilmoitettava avoimesti hinnan muuttamisen peruste ja tapa siten, että kuluttajalla on mahdollisuus selkeiden ja ymmärrettävien perusteiden nojalla ennakoida hinnan mahdollisia muutoksia (49 kohta).

Tältä osin unionin tuomioistuin korostaa, että tietojen antamatta jättämistä tästä ennen sopimuksen tekemistä ei lähtökohtaisesti voida korjata pelkästään sillä, että kuluttajat saavat sopimuksen täytäntöönpanon kuluessa tiedon hinnan muuttamisesta kohtuullisessa ajassa etukäteen ja oikeudestaan irtisanoa sopimus, jos he eivät halua hyväksyä tätä muutosta (51 kohta).

Siltä osin kuin on kyse kuluttajalle myönnetystä mahdollisuudesta irtisanoa sopimus, sitä on voitava todella käyttää konkreettisissa olosuhteissa. Näin ei olisi, jos kuluttajalla ei irtisanomisoikeuden käyttämiseen sovellettavien sääntöjen tai kyseessä olevien markkinoiden

²⁷ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku 1.3. 3.1 ”Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Pakollisia lakeja tai asetuksia heijastavat sopimusehdot”, s. 7.

olosuhteiden vuoksi ole todellista mahdollisuutta vaihtaa kaasuntoimittajaa tai jos hänelle ei ole ilmoitettu asianmukaisesti ja hyvissä ajoin muutoksesta (54 kohta).

Tuomio 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, [EU:C:2014:282](#))

Ei koske sopimuksen pääkohdetta tai hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta koskevia sopimusehtoja, mikäli ne on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi – Ulkomaan valuutan määräiset kuluttajaluottosopimukset – Vaihtokurssia koskevat sopimusehdot

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,²⁸ unionin tuomioistuimien täsmentää, että sopimusehto, jossa määritellään sopimuksen pääkohde, jää sopimusehdon kohtuuttomuuden arvioinnin ulkopuolelle vain, jos ehto on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi. Unionin tuomioistuin korostaa tältä osin, että tällainen vaatimus ei rajoitu ainoastaan sopimusehdon muodolliseen ja kielipöytäkirjaan ymmärrettävyyteen. Luottosopimuksessa on sitä vastoin ilmoitettava avoimesti ulkomaan valuutan vaihtomenettelyn peruste ja erityispiirteet. Kansallisen tuomioistuimen on määriteltävä, voisiko tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen kuluttaja velkojan luottosopimusta koskevien neuvottelujen yhteydessä antamien ilmoitusten ja tietojen perusteella paitsi olla tietoinen ulkomaan valuutan osto- ja myyntikurssin välisestä erosta myös arvioida niitä seurauksia, joita hänelle aiheutuu siitä, että hänen maksettavakseen tulevat lopulliset lyhennyserät lasketaan käyttäen myyntikurssia, ja näin ollen arvioida lainansa todellista hintaa (73 ja 76 kohta).

Tuomio 20.9.2017, Andriuc ym. (C-186/16, [EU:C:2017:703](#))

Ulkomaanvaluutan määräinen luottosopimus – Kokonaan kuluttajan vastuulla oleva valuuttariski – Osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välinen huomattava epätasapaino – Ajankohta, joka otetaan huomioon arvioitaessa epätasapainoa – Käsitteen ”laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi” ulottuvuus – Pankin toimittamien tietojen taso

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,²⁹ unionin tuomioistuin muistuttaa, että vaatimuksen, jonka mukaan sopimusehto on laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi, edellyttää myös sitä, että sopimuksessa esitetään avoimesti sen mekanismin konkreettinen toiminta, johon asianomaisessa ehdossa viitataan. Tarvittaessa sopimuksessa on myös korostettava tämän mekanismin ja muissa sopimusehdoissa määrätyn mekanismin välistä suhdetta siten, että kuluttajalla on mahdollisuus täsmällisten ja helppotajuisten perusteiden nojalla arvioida, minkälaisia taloudellisia seurauksia siitä hänelle aiheutuu. Kansallisen tuomioistuimen on tutkittava tätä kysymystä kaikkien olennaisten tosiseikkojen, joihin kuuluvat luotonantajan luottosopimusta koskevien neuvottelujen yhteydessä antamat ilmoitukset ja tiedot, perusteella (45 ja 46 kohta).

²⁸ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku I.3. 3.2 ”Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Sopimusehdot, joissa määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hintaa tai korvausta ja vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita”, s. 12. Tämä tuomio esittelee myös luvussa V.2. ”Kohtuuttoman sopimusehdon korvaaminen”.

²⁹ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku I.3. 3.2 ”Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Sopimusehdot, joissa määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hintaa tai korvausta ja vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita”, s. 13.

Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on erityisesti varmistaa, että kuluttajalle on annettu tiedoksi kaikki seikat, jotka voivat vaikuttaa hänen sitoumuksensa laajuuteen ja joiden avulla hän voi arvioida lainansa kokonaiskustannuksia (47 kohta).

Unionin tuomioistuin täsmentää tässä yhteydessä, että finanssilaitosten on annettava lainanottajille riittävät tiedot, jotta lainanottajat voivat tehdä niiden pohjalta perusteltuja ja harkittuja päätöksiä. Näiden tietojen on siis koskettava paitsi mahdollisuutta, että valuutan, jonka määräisenä laina on otettu, arvo voi nousta tai laskea, myös sitä, miten valuuttakurssimuutokset ja mainitun valuutan koron nousu vaikuttaisivat lyhennyksiin (49 kohta).

Siten lainanottajalle on yhtäältä kerrottava selkeästi, että jos hän tekee ulkomaanvaluutan määräisen lainasopimuksen, hän altistuu valuuttariskille, jonka kantaminen voi olla hänelle taloudellisesti vaikeaa, jos rahayksikön, jonka määräisenä hän saa tulonsa, arvo alenee. Elinkeinonharjoittajan, tässä tapauksessa pankin, on toisaalta annettava tietoja valuuttakurssin mahdollisista vaihteluista ja ulkomaanvaluutan määräisen lainan ottamiseen sisältyvistä riskeistä varsinkin, jos lainanottaja ei saa tulojaan kyseisessä valuutassa (50 kohta).

Unionin tuomioistuin täsmentää myös, että jos pankki ei ole noudattanut ilmoittamis-, varoittamis- ja neuvontavelvollisuuksiaan eikä täyttänyt velvollisuuttaan laatia sopimusehdot selkeästi ja ymmärrettävästi, minkä johdosta riidanalaisen sopimusehdon kohtuuttomuus voidaan tutkia, kansallisen tuomioistuimen on arvioitava ensiksi, onko pankki mahdollisesti jättänyt noudattamatta lojaliteettiperiaatetta, ja toiseksi, onko sopimuspuolten välillä huomattava epätasapaino. Tätä on arvioitava kyseessä olevan sopimuksen tekohetken kannalta ja ottaen huomioon muun muassa pankin asiantuntemus ja perehtyneisyys valuuttakurssin mahdollisiin vaihteluihin ja ulkomaanvaluutan määräisen lainan ottamiseen sisältyviin riskeihin. Tältä osin unionin tuomioistuin korostaa, että sopimusehto voi aiheuttaa osapuolten välille vasta sopimuksen täyttämisen aikana ilmenevää epätasapainoa (54-57 kohta).

Tuomio 20.9.2018, OTP Bank ja OTP Faktoring (C-51/17, [EU:C:2018:750](#))

Ehto, joka on otettu sopimukseen sen tekemisen jälkeen kansallisen lainsäätäjän puututtua tilanteeseen – 4 artiklan 2 kohta – Ehdon selkeä ja ymmärrettävä muotoilu

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,³⁰ unionin tuomioistuin täsmentää sen vaatimuksen ulottuvuutta, jonka mukaan sopimusehto on laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi (73 kohta).

Tältä osin unionin tuomioistuin katsoo, että rahalaitosten on annettava lainanottajille riittävät tiedot, jotta lainanottajat voivat tehdä niiden pohjalta perusteltuja ja harkittuja päätöksiä. Tämä vaatimus edellyttää sitä, että kuluttaja ymmärtää valuuttakurssiriskiä koskevan ehdon sekä muodollisesti että kieliopillisesti mutta myös ehdon konkreettisen merkityksen. Tästä seuraa, että tavanomaisesti valistuneen ja kohtuullisen tarkkaavaisen ja huolellisen keskivertokuluttajan on voitava paitsi olla tietoinen kotimaan valuutan mahdollisesta heikkenemisestä suhteessa

³⁰ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku I.3. 3.1 "Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Pakollisia lakeja tai asetuksia heijastavat sopimusehdot", s. 8. Tämä tuomio esitellään myös luvussa II.2. "Käsite 'sopimusehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu'".

siihen ulkomaan valuuttaan, jona lainan määrä on ilmaistu, myös arvioitava niitä mahdollisesti merkittäviäkin taloudellisia seurauksia, joita tällaisesta ehdosta aiheutuu hänen taloudellisille velvoitteilleen (78 kohta).

Lisäksi unionin tuomioistuin toteaa, että sopimusehtojen selkeyttä ja ymmärrettävyyttä on arvioitava ottamalla huomioon kaikki sopimuksen tekoon sopimuksentekohetkellä liittyneet olosuhteet ja kaikki muut sopimuksen ehdot, siitä huolimatta, että kansallinen lainsäätäjä on myöhemmin todennut jotkut näistä ehdoista kohtuuttomiksi tai lähtenyt tällaisesta olettamasta ja sillä perusteella todennut ne pätemättömiksi (83 kohta ja tuomiolauselman 4 kohta).

Tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank (C-621/17, [EU:C:2019:820](#))

Velvollisuus laatia sopimusehdot selkeästi ja ymmärrettävästi – Ehdot, jotka velvoittavat maksamaan kustannukset palveluista, joita ei ole eritelty

Pääasian valittaja teki CIB:n oikeudellisen edeltäjän kanssa 20 vuoden mittaisen sopimuksen 16 451 euron suuruudesta lainasta, jonka vuotuinen korko oli 5,4 prosenttia ja jonka vuosittaisiksi käsittelykuluiksi oli vahvistettu 2,4 prosenttia. Lainanottajan piti sopimusehtojen mukaan maksaa lisäksi 40 000 Unkarin forintin (HUF) (n. 125 euroa) suuruinen toimituspalkkio.

Se nosti kanteen Győri Törvényszékissä (Győrin alioikeus, Unkari), jossa hän vaati käsittelykuluja ja toimituspalkkiota koskevien ehtojen toteamista kohtuuttomiksi sillä perusteella, ettei sopimuksessa eritelty niitä palveluja, joiden vastineena nämä piti maksaa.

CIB esitti puolustuksessaan, ettei sillä ollut minkäänlaista velvollisuutta eritellä palveluja, joiden vastineena käsittelykulut ja toimituspalkkio maksettiin. Se totesi kuitenkin, että toimituspalkkio liittyi sopimuksen tekemistä edeltäviin toimiin kun taas käsittelykulut olivat vastinetta sopimuksen tekemisen jälkeen suoritettavista toimista.

Kúria (ylin tuomioistuin, Unkari), jonka käsiteltäväksi valitus saatettiin, kysyi unionin tuomioistuimelta, onko pääasiassa kyseessä olevat sopimusehdot laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi ja millä tavoin sen on arvioitava niiden mahdollista kohtuuttomuutta.

Unionin tuomioistuin toteaa, että vaatimus, jonka mukaan sopimusehto on laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi, ei edellytä, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa kuluttajien kanssa tehdyn lainasopimuksen sopimusehdoissa, joista ei ole neuvoteltu erikseen ja joissa määritellään tarkasti kuluttajan maksettavaksi koituvien käsittelykulujen ja toimituspalkkion suuruus, niiden laskentatapa ja eräpäivä, on eriteltävä myös kaikki tällaisten maksujen vastineena suoritettavat palvelut (tuomiolauselman 1 kohta).

Unionin tuomioistuin täsmentää kuitenkin, että on tärkeää, että niiden palvelujen luonne, jotka tosiasiallisesti suoritetaan, on kohtuudella ymmärrettävissä tai johdettavissa sopimuksesta, kun sitä tarkastellaan kokonaisuutena. Lisäksi kuluttajalla on oltava mahdollisuus varmistua siitä, etteivät erilaiset maksut tai palvelut, joista ne suoritetaan, ole päällekkäisiä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava, onko tilanne tämä, kaikkien merkityksellisten tosiseikkojen kannalta, kuten asianomaiseen sopimukseen otettujen sopimusehtojen ja niiden

ilmoitusten ja tietojen kannalta, jotka luotonantaja on antanut sopimusneuvottelujen yhteydessä (43 ja 44 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa lisäksi, että lainasopimuksen käsittelykuluja koskeva sopimusehto, jonka perusteella ei ole yksiselitteisesti yksilöitävissä, mitkä konkreettiset palvelut suoritetaan niiden vastineena, ei lähtökohtaisesti aiheuta huomattavaa epätasapainoa osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille lojaliteettiperiaatteen vaatimusten vastaisesti (tuomiolauselman 2 kohta). Unionin tuomioistuin täsmentää nimittäin, että jos vastineena suoritettujen palvelujen voidaan kohtuudella katsoa kuuluvan lainan käsittelyyn ja varojen luovuttamiseen liittyviin suorituksiin ja jos kuluttajalle näiden kulujen ja tämän palkkion perusteella koituvat maksut eivät ole suhteettomia lainan määrään nähden, lainan käsittelykuluja ja toimituspalkkiota koskevien ehtojen ei voida katsoa vaikuttavan epäsuotuisasti kuluttajan oikeudelliseen asemaan, sellaisena kuin siitä on säädetty kansallisessa oikeudessa, ellei kansallisen tuomioistuimen suorittamassa selvityksessä muuta ilmene. Kansallisen tuomioistuimen on lisäksi otettava huomioon muiden sopimusehtojen vaikutus ratkaistessaan sitä, aiheutuuko kyseessä olevista ehdoista huomattava epätasapaino lainanottajan vahingoksi (55 kohta).

Tuomio 9.7.2020, Ibercaja Banco (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))

Kiinnelainasopimus – Ehto, jolla rajoitetaan korkokannan vaihtelua (vähimmäiskorkoehto) – Uudistamissopimus

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,³¹ unionin tuomioistuin toteaa myös, että elinkeinonharjoittajalle direktiivin 93/13 perusteella kuuluva avoimuutta koskeva vaatimus³² merkitsee sitä, että kun se tekee kuluttajan kanssa vaihtuvaan korkokantaan sidotun kiinnelainasopimuksen, jossa vahvistetaan vähimmäiskorkoehto, sen on toimittava niin, että kuluttaja voi ymmärtää hänelle vähimmäiskorkoehdolla käyttöön otetusta mekanismista aiheutuvat taloudelliset seuraukset, muun muassa antamalla hänelle tiedot sen indeksin aikaisemmasta kehityksestä, jonka perusteella korkokanta määräytyy (tuomiolauselman 3 kohta).

Tuomio 12.1.2023, D.V. (Asianajajan palkkio – Tuntihinnan periaate), (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Asianajajan ja kuluttajan välinen oikeudellisten palvelujen tarjoamista koskeva sopimus – 4 artiklan 2 kohta – Sopimusehtojen kohtuuttomuuden arviointi – Sopimusehto, jossa määrätään asianajajan palkkioiden maksamisesta tuntihinnan perusteella

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,³³ unionin tuomioistuin tarkastelee sitä, vastaako asianajajan ja kuluttajan välisen oikeudellisten palvelujen tarjoamista koskevan sopimuksen ehto, jossa vahvistetaan tarjottujen palvelujen hinta tuntihinnan

³¹ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku II.1 "Kohtuuttoman sopimusehdon käsite", s. 20. Tämä tuomio esitellään myös luvussa II.2. "Käsite 'sopimusehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu'" ja luvussa V.3. "Muut vaikutukset".

³² Direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohta, 4 artiklan 2 kohta ja 5 artikla.

³³ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku I.3. 3.2 "Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Sopimusehdot, joissa määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hintaa tai korvausta ja vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita", s. 15. Tämä tuomio esitellään myös luvussa II.1 "Kohtuuttoman sopimusehdon käsite" ja luvussa V.2 "Kohtuuttoman sopimusehdon korvaaminen".

perusteella ilman, että siinä on muita tietoja kuin laskutettava tuntihinta, vaatimusta siitä, että sopimusehdot on laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi. Unionin tuomioistuin toteaa tältä osin, että kun otetaan huomioon oikeudellisten palvelujen tarjoamista koskevan sopimuksen kohteena olevien palvelujen luonne, elinkeinonharjoittajan on usein vaikeaa tai jopa mahdotonta ennakoita jo sopimuksen tekemisajankohtana sopimuksen täyttämiseksi tarvittavien tuntien tarkkaa määrää ja näin ollen palvelujen todellisia kokonaiskustannuksia (41 kohta). Vaikka elinkeinonharjoittajalta ei voida vaatia, että tämä ilmoittaa kuluttajalle hänen sitoumuksensa lopullisista taloudellisista seurauksista, jotka riippuvat tulevista, ennalta arvaamattomista ja kyseisen elinkeinonharjoittajan tahdosta riippumattomista tapahtumista, tämän viimeksi mainitun on ilmoitettava kuluttajalle ennen sopimuksen tekemistä tiedot, joiden avulla hän voi tehdä päätöksensä harkitusti ja tietoisena siitä mahdollisuudesta, että tällaiset tapahtumat voivat toteutua, ja seurauksista, joita niistä saattaa aiheutua oikeudellisten palvelujen tarjoamisen kestolle (43 kohta).

Näiden tietojen, jotka voivat vaihdella yhtäältä kyseisessä sopimuksessa määrättyjen suoritusten kohteen ja luonteen ja toisaalta sovellettavien ammatillisten ja ammattieettisten sääntöjen mukaan, on oltava sellaisia, että kuluttaja voi niiden perusteella arvioida näiden palvelujen likimääräisiä kokonaiskustannuksia. Tällaisia tietoja voivat olla arvio tarvittavien työtuntien ennakoidusta tai vähimmäisestä määrästä tai sitoumus lähettää kohtuullisin väliajoin laskuja tai kausittaisia kertomuksia, joissa ilmoitetaan suoritettujen työtuntien määrä. Unionin tuomioistuin täsmentää, että kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, ottaen huomioon nämä seikat ja kaikki kyseisen sopimuksen tekoon liittyvät merkitykselliset olosuhteet, onko elinkeinonharjoittaja ilmoittanut kuluttajalle asianmukaiset ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot (44 kohta).

Unionin tuomioistuin päätelee näin ollen, että ehto, jossa hinta vahvistetaan tuntihinnan periaatteen mukaisesti ilmoittamatta kuluttajalle ennen sopimuksen tekemistä tietoja, joiden avulla kuluttaja voi tehdä päätöksen harkitusti ja tietoisena taloudellisista seurauksista, joita kyseisen sopimuksen tekemisestä aiheutuu, ei täytä vaatimusta siitä, että sopimusehdot on laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi (tuomiolauselman 2 kohta).

IV. Kansallisen tuomioistuimen toimivaltuudet ja velvollisuudet

1. Kansallisen tuomioistuimen toimivalta

Tuomio 1.4.2004, Freiburger Kommunalbauten (C-237/02, [EU:C:2004:209](#))

Pysäköintipaikan rakentamista ja luovutusta koskeva sopimus – Sopimuksen mukaisten velvollisuuksien täyttämistä koskeva sopimus, josta säädetään dispositiivisessa kansallisessa lainsäädännössä, kääntäminen – Sopimusehto, jonka mukaan kuluttaja on velvollinen maksamaan hinnan ennen kuin elinkeinonharjoittaja on täyttänyt velvollisuutensa – Elinkeinoalanharjoittajan velvollisuus antaa vakuus

Freiburger Kommunalbauten, kunnallinen rakennusyritys, myi 5.5.1998 notaarin luona tehdyllä sopimuksella kaupallisen toimintansa yhteydessä ostajille yksityistä käyttöä varten pysäköintipaikan pysäköintitalossa, joka sen piti rakentaa.

Sopimuksen mukaan koko kauppahinta oli maksettava sen jälkeen, kun urakoitsija oli antanut vakuuden. Maksun viivästyessä ostajien oli maksettava viivästyskorkoa.

Vakuuden antamisen jälkeen ostajat kieltäytyivät maksamasta. He väittivät, että koko kauppahinnan erääntymistä koskeva määräys oli Saksan siviililain (Bürgerliches Gesetzbuch) 9 §:n vastainen. He maksoivat hinnan vasta sen jälkeen kun he olivat saaneet pysäköintipaikan virheettömästi haltuunsa 21.12.1999.

Freiburger Kommunalbauten vaati viivästyskorkoa maksun viivästymisen vuoksi Landgericht Freiburgissa (Freiburgin alueellinen alioikeus, Saksa), joka hyväksyi vaatimuksen.

Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa), jonka käsiteltäväksi saatettiin Revision-valitus, päätti lykätä asian käsittelyä ja kysyä unionin tuomioistuimelta, onko sellaista luovuttajan yleisiin sopimusehtoihin sisältyvää ehtoa, jonka mukaan rakennettavan rakennuksen luovutuksensaajan on maksettava koko hinta rakennustöiden edistymisestä riippumatta sen jälkeen kun luovuttaja on antanut hänelle luottolaitoksen takauksen, jolla turvataan luovutuksensaajalle sopimuksen virheellisen täyttämisen tai sopimuksen täyttämättä jättämisen perusteella mahdollisesti syntyvät rahalliset vaatimukset, pidettävä direktiivissä 93/13 tarkoitettuna kohtuuttomana sopimusehtona.

Tässä tuomiossa unionin tuomioistuin toteaa, että kansalliselle tuomioistuimelle kuuluu sen määritteleminen, täyttääkö sellaisessa rakennussopimuksessa, jonka mukaan koko kauppahinta on maksettava ennen kuin elinkeinonharjoittaja täyttää velvollisuutensa ja jonka mukaan elinkeinonharjoittajan on annettava vakuus, oleva sopimusehto edellytetyt kriteerit, jotta se voidaan määritellä kohtuuttomaksi direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla (tuomiolauselmä).

On nimittäin niin, että vaikka unionin tuomioistuin voi tulkita yleisiä kriteerejä, joita yhteisön lainsäätäjä on käyttänyt direktiivissä 93/13 tarkoitetun kohtuuttoman sopimusehdon käsitteen

määrittelemiseksi, se ei sen sijaan voi lausua näiden yleisten kriteerien soveltamisesta tiettyyn sopimusehtoon, jota on tarkasteltava yksittäistapauksen seikat huomioon ottaen (22 kohta).

2. Velvollisuus tutkia viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuus

2.1. Velvollisuuden ulottuvuus

Tuomio 27.6.2000, *Océano Grupo Editorial* (C-240/98–C-244/98, [EU:C:2000:346](#))

Oikeuspaikkalauseke – Tuomioistuimen toimivalta tutkia viran puolesta tällaisen ehdon kohtuuttomuus

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,³⁴ unionin tuomioistuin toteaa, että se suoja, joka kuluttajille varmistetaan direktiivillä 93/13, merkitsee sitä, että kansallinen tuomioistuin voi viran puolesta arvioida käsiteltäväkseen saatetun sopimusehdon kohtuuttomuutta silloin, kun se tutkii kansallisessa tuomioistuimessa nostetun kanteen tutkittavaksi ottamista. Kansallisen tuomioistuimen on direktiiviä 93/13 edeltäviä tai sen jälkeisiä kansallisen oikeuden säännöksiä soveltaessaan tulkittava niitä mahdollisuuksien mukaan direktiivin sisältö ja tavoite huomioon ottaen. Direktiivin mukaisen tulkinnan vaatimus edellyttää erityisesti sitä, että kansallinen tuomioistuin asettaa etusijalle sellaisen tulkinnan, jonka avulla se voi viran puolesta olla hyväksymättä toimivaltaa, joka sille annetaan kohtuuttomalla sopimusehdolla (tuomiolauselman 2 kohta).

Tuomio 4.6.2009, *Pannon GSM* (C-243/08, [EU:C:2009:350](#))

Kansallisen tuomioistuimen toimivalta ja velvollisuus tutkia viran puolesta oikeuspaikkalausekkeen kohtuuttomuus – Arviointiperusteet

Kuluttaja teki Pannon -yhtiön kanssa tilaussopimuksen matkapuhelinpalveluista. Allekirjoittamalla sopimuksen kuluttaja hyväksyi myös yhtiön yleiset sopimusehdot, joissa muun muassa määrättiin, että Budaörsi Városi Bíróság (Budaörsin piirioikeus, Unkari), joka on Pannonin kotipaikan tuomioistuin, on toimivaltainen kaikissa tilaussopimukseen perustuvissa tai siihen liittyvissä oikeusriidoissa.

Pannon katsoi, että kuluttaja ei ollut noudattanut sopimusvelvoitteitaan, ja haki maksamismääräystä Budaörsi Városi Bíróságitä, joka totesi, että kuluttajan, joka nautti työkyvyttömyyseläkettä, pysyvä asuinpaikka oli Dombegyházassa 275 kilometrin päässä Budaörsistä ja että näiden kahden paikkakunnan väliset liikenneyhteydet ovat erittäin huonot.

³⁴ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku II.1 "Kohtuuttoman sopimusehdon käsite", s. 18.

Tämä tuomioistuin totesi myös, että jos tilaussopimuksessa ei olisi ollut oikeuspaikkalauseketta, jonka mukaan kyseinen tuomioistuin on toimivaltainen, alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin olisi Unkarin siviililain säännösten mukaan ollut se, jossa kuluttajalla on kotipaikka.

Koska Budaörsi Városi Bíróság ei kuitenkaan ollut varma siitä, oliko kyseisen sopimuksen oikeuspaikkalauseke mahdollisesti kohtuuton, se esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksiä direktiivin 93/13 tulkinnasta. Se halusi muun muassa tietää, oliko sen selvittäessään omaa alueellista toimivaltaansa tutkittava viran puolesta kyseisen lausekkeen kohtuuttomuus.

Unionin tuomioistuin muistuttaa aluksi, että direktiivillä 93/13 annettu kuluttajansuoja kattaa myös ne tilanteet, joissa kuluttaja, joka on tehnyt elinkeinonharjoittajan kanssa kohtuuttoman sopimusehdon sisältävän sopimuksen, pidätty vetoamasta tämän sopimusehdon kohtuuttomuuteen joko sen vuoksi, ettei hän tunne oikeuksiaan, tai sen vuoksi, että hän joutuu luopumaan siitä oikeudenkäynnistä aiheutuvien kulujen vuoksi (30 kohta).

Siksi kansallisen tuomioistuimen tehtävä kuluttajansuojan alalla ei rajoitu pelkästään siihen, että kansallisella tuomioistuimella on mahdollisuus lausua sopimusehdon mahdollisesta kohtuuttomuudesta, vaan sisältää myös velvollisuuden tutkia viran puolesta tämä kysymys aina silloin, kun tuomioistuimella on käytössään tämän tutkinnan edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat, ja siis myös silloin, kun se selvittää omaa alueellista toimivaltaansa. Kun kansallinen tuomioistuin pitää tällaista sopimusehtoa kohtuuttomana, se ei voi soveltaa sitä, ellei kuluttaja ole sen jälkeen, kun tuomioistuin on kuluttajalle tästä ilmoittanut, halunnut vedota sopimusehdon kohtuuttomuuteen ja sitomattomuuteen (32 ja 33 kohta).

Sellainen kansallinen säännös, jonka mukaan kohtuuton sopimusehto ei sido kuluttajaa ainoastaan siinä tapauksessa, että kuluttaja on menestyksellisesti riitauttanut tällaisen ehdon kansallisessa tuomioistuimessa, ei ole yhteensopiva direktiivin 93/13 kanssa. Tällainen säännös epää kansalliselta tuomioistuimelta mahdollisuuden tutkia viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuutta (tuomiolauselman).

Tuomio 9.11.2010 (suuri jaosto), VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, [EU:C:2010:659](#))

Arviointiperusteet – Oikeuspaikkalausekkeen kohtuuttomuuden tutkiminen viran puolesta kansallisessa tuomioistuimessa

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,³⁵ unionin tuomioistuin täsmentää myös, että kansallisen tuomioistuimen on ryhdyttävä viran puolesta selvittämistoimiin todetakseen, kuuluuko sen käsiteltävänä olevan riidan kohteena olevassa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä sopimuksessa oleva oikeuspaikkalauseke, jossa myönnetään yksinomainen alueellinen toimivalta, direktiivin 93/13 soveltamisalaan, ja jos näin on, arvioitava viran puolesta tällaisen lausekkeen mahdollista kohtuuttomuutta. Unionin lainsäätäjän tavoitteleman tehokkaan kuluttajansuojan takaamiseksi tilanteissa, joille on tyypillistä kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välinen epätasa-arvo, jota voidaan tasoittaa ainoastaan sopimuspuolten

³⁵ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku III.1 "Arviointiperusteet", s. 26.

ulkopuolisten kolmansien aktiivisilla toimenpiteillä, kansallisen tuomioistuimen on nimittäin kaikissa tapauksissa ja kansallisen oikeuden säännöksistä riippumatta selvitettävä, onko riidanalaisesta ehdosta neuvoteltu erikseen elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä (48 kohta ja tuomiolauselman 3 kohta).

Tuomio 17.5.2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, [EU:C:2018:320](#))

Se, että kansallinen tuomioistuin tutkii viran puolesta, kuuluuko sopimus direktiivin 93/13 soveltamisalaan

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,³⁶ unionin tuomioistuin katsoo, että kansallisen tuomioistuimen, joka antaa asiassa yksipuolisen ratkaisun ja jolla on kansallisten prosessisääntöjen mukaan toimivalta tutkia viran puolesta, onko vaatimuksen perusteena oleva sopimusehto ristiriidassa oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvien kansallisten säännösten kanssa, on tutkittava viran puolesta, kuuluuko kyseisen sopimusehdon sisältävä sopimus direktiivin 93/13 soveltamisalaan ja onko sopimusehto mahdollisesti kohtuuton kyseisessä direktiivissä tarkoitetulla tavalla (tuomiolauselman 1 kohta).

Tuomio 11.3.2020, Lintner (C-511/17, [EU:C:2020:188](#))

Valuuttamääräinen lainasopimus – Kaikkien muiden sopimusehtojen huomioon ottaminen riitautetun ehdon kohtuuttomuutta arvioitaessa – 6 artiklan 1 kohta – Sopimuksessa olevien ehtojen kohtuuttomuuden tutkiminen viran puolesta kansallisessa tuomioistuimessa – Tutkinnan laajuus

Kantaja oli nostanut Fővárosi Törvényszékissä (Budapestin alioikeus, Unkari) kanteen, joka koski sellaisten sopimusehtojen väitettyä kohtuuttomuutta, jotka sisältyivät valuuttamääräiseen kiinnelainasopimukseen, jonka kantaja oli tehnyt pankin kanssa. Näiden ehtoja mukaan pankilla oli oikeus yksipuolisesti muuttaa lainasopimusta. Kyseinen tuomioistuin hylkäsi kanteen mutta sai asian kantajan tekemän valituksen johdosta uudelleen käsiteltäväkseen ylioikeuden määräyksellä, jossa se veloitettiin tutkimaan viran puolesta sopimusehdot, joita kantaja ei ollut alun perin nostamassaan kanteessa moittinut ja jotka koskivat muun muassa sopimusasiakirjojen virallistamista notaarilla, sopimuksen irtisanomisperusteita ja tiettyjä kantajan maksettavaksi määrättyjä kuluja.

Siltä osin kuin on ensinnäkin kyse sen viran puolesta suoritettavan tutkinnan laajuudesta, joka kansallisen tuomioistuimen on suoritettava direktiivin 93/13 nojalla sopimusehdon mahdollisen kohtuuttomuuden osalta, unionin tuomioistuin, jolle esitettiin ennakkoratkaisupyyntö, toteaa, ettei kyseinen kansallinen tuomioistuin ole velvollinen tutkimaan viran puolesta erikseen kaikkia niitä muita sopimusehtoja, joita kuluttaja ei ollut riitauttanut, selvittääkseen sen, voidaanko niitä pitää kohtuuttomina, vaan sen on tutkittava vain ne ehdot, jotka liittyvät riita-asian kohteeseen, sellaisena kuin asianosaiset ovat sen rajanneet. Unionin tuomioistuin tarkentaa tätä toteamalla,

³⁶ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku 1.2 ”Aineellinen soveltamisala: käsitteet ”elinkeinonharjoittaja” ja ”kuluttaja”, s. 4.

että tällaisessa tutkinnassa on pysyttävä riita-asian rajoissa, millä tarkoitetaan tulosta, johon asianosainen väitteillään pyrkii, sellaisena kuin se on ymmärrettävä tätä varten esitettyjen vaatimusten ja perusteiden valossa. Kansallisen tuomioistuimen on siis näissä rajoissa viran puolesta tutkittava sopimusehto, jotta vältettäisiin se, etteivät kuluttajan vaatimukset tulisi hylätyksi mahdollisesti lainvoimaiseksi jo tullessa ratkaisulla, kun ne olisi voitu hyväksyä, jos kuluttaja ei tietämättömyytensä vuoksi olisi jättänyt vetoamatta ehdon kohtuuttomuuteen. Lisäksi unionin tuomioistuin korostaa, että jottei kuluttajille direktiivin nojalla tarjottavan suojan tehokasta vaikutusta rajoitettaisi, kansallisen tuomioistuimen ei pidä tarkastella käsiteltäväkseen saatettuja vaatimuksia muodollisesti, vaan sen on päinvastoin arvioitava vaatimusten sisältöä niiden tueksi esitettyjen perusteiden valossa (28, 30, 32 ja 33 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

Toiseksi unionin tuomioistuin toteaa viran puolesta suoritettavan ehdon kohtuuttomuuden tutkinnan toteuttamisen osalta, että jos kansalliselle tuomioistuimelle toimitetussa aineistosta ilmenevien oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella on perusteltua syytä epäillä tiettyjä sellaisia ehtoja kohtuuttomiksi, joita kuluttaja ei ole riitauttanut mutta jotka liittyvät riita-asian kohteeseen, kansallisen tuomioistuimen on ryhdyttävä viran puolesta selvittämistoimiin aineiston täydentämiseksi pyytämällä asianosaisilta kontradiktorisen menettelyn vaatimusten mukaisesti, että ne toimittavat tarvittavat selvitykset ja asiakirjat (37 kohta).

2.2. Velvollisuuden rajat

Tuomio 21.11.2002, Cofidis (C-473/00, [EU:C:2002:705](#))

Elinkeinonharjoittajan nostama kanne – Kansallinen säännös, jolla kielletään kansallista tuomioistuinta vanhentumisajan päätyttyä viran puolesta tai kuluttajan esittämän oikeudenkäyntiväitteen nojalla tutkimasta sopimusehdon kohtuuttomuutta

Cofidis myönsi 26.1.1998 tehdyllä sopimuksella luotonottajalle luoton. Koska kuukausierät jäivät maksamatta, Cofidis nosti 24.8.2000 tribunal d'instance de Viennessä (vähäisten riita-asoiden tuomioistuin, Vienne, Ranska) luotonottajaa vastaan velkomuskanteen.

Vaikka tribunal d'instance de Vienne totesi, että tietyt luottosopimuksen ehdot olivat kohtuuttomia, se katsoi, että Ranskan kuluttajansuojalain (code de la consommation) L. 311-37 §:ssä säädetty kahden vuoden pituinen vanhentumisaika oli sovellettavissa ja esti sitä kumoamasta sen kohtuuttomiksi toteamat sopimusehdot.

Se päätti lykätä asian käsittelyä ja kysyä unionin tuomioistuimelta, edellyttääkö direktiivillä säädetyn kuluttajansuojajärjestelmän mukaisen tulkinnan vaatimus sitä, että sen kansallisen tuomioistuimen, jossa elinkeinonharjoittaja on nostanut velkomuskanteen sopimusosapuolenaan olevaa kuluttajaa vastaan, on jätettävä soveltamatta kuluttajansuojalain L. 311-37 §:ssä olevan kaltaista poikkeuksellista menettelysääntöä. Käytännössä kyseisellä säännöllä kiellettiin tuomioistuinta kuluttajan vaatimuksesta tai viran puolesta kumoamasta tätä sopimusta rasittavaa kohtuutonta sopimusehtoa, jos sopimus oli tehty yli kaksi vuotta ennen

kanteen nostamista, ja sallittiin siten se, että elinkeinonharjoittaja vetoaa tuomioistuimessa näihin sopimusehtoihin ja perustaa niihin kanteensa.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivillä 93/13 annetaan kuluttajansuojaa tilanteissa, joissa kuluttaja, joka on tehnyt elinkeinonharjoittajan kanssa kohtuuttoman sopimusehdon sisältävän sopimuksen, pidättyy vetoamasta tämän sopimusehdon kohtuuttomuuteen. Näin ollen on siis selvitetty, että menettelyllä, jossa tuomioistuimen toimivaltaa jättää kohtuuttomia sopimusehtoja soveltamatta viran puolesta tai kuluttajan esittämän oikeudenkäyntiväitteen nojalla on ajallisesti rajoitettu sellaisissa elinkeinonharjoittajien kuluttajia vastaan vireille panemissa oikeudenkäynneissä, joissa on kyse kohtuuttomien sopimusehtojen toimeenpanosta, vaarannetaan direktiivin 6 ja 7 artiklassa säädetyn suojan tosiasiallisuus (35 kohta).

Sellaisella menettelysäännöksellä, jolla kielletään kansallista tuomioistuinta tietyn vanhentumisajan päätyttyä viran puolesta tai kuluttajan esittämän oikeudenkäyntiväitteen nojalla tutkimasta sellaisen sopimusehdon kohtuuttomuutta, jonka toimeenpanoa elinkeinonharjoittaja vaatii, tehdään suhteettoman vaikeaksi direktiivillä kuluttajille annettavaksi tarkoitetun suojan soveltaminen oikeudenkäynneissä, joissa kuluttajat ovat vastaajina, ja näin ollen kyseisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta sitä (36 kohta).

Tuomio 18.2.2016, Finanmadrid EFC (C-49/14, [EU:C:2016:98](#))

***Maksamismääräysmenettely – Pakkotäytäntöönpanomenettely – Täytäntöönpanoasiasa
käsittävän kansallisen tuomioistuimen toimivalta ottaa viran puolesta huomioon sopimusehdon
pätemättömyys – Lainvoiman periaate – Tehokkuusperiaate – Oikeussuoja***

Tämä tapaus koski espanjalaista lainsäädäntöä, jossa ei yhtäältä säädetty kansallisen tuomarin puuttumisesta maksamismääräysmenettelyyn poikkeustapauksia lukuun ottamatta ja jossa ei toisaalta myöskään annettu tuomarille mahdollisuutta viran puolesta tutkia maksamismääräyksen täytäntöönpanon yhteydessä, onko sopimuksessa mahdollisesti kohtuuttomia ehtoja.

Tältä osin unionin tuomioistuin toteaa, että kuluttajaa vastaan voitaisiin antaa täytäntöönpanoperuste ilman, että hänellä olisi missään menettelyvaiheessa ollut takeita siitä, että kyseessä olevien sopimusehtojen kohtuuttomuutta on arvioitu, kun maksamismääräysmenettelyn kulku ja erityispiirteet ovat sellaisia, että maksamismääräysmenettely päätetään ilman, että siinä olisi mitenkään mahdollista tarkistaa, onko elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä sopimuksessa kohtuuttomia ehtoja, jollei kyse ole tilanteista, joissa asian käsittely kuuluu tuomarille, ja kun maksamismääräyksen täytäntöönpanoa käsittelevällä tuomarilla ei ole toimivaltaa viran puolesta arvioida, onko sopimuksessa tällaisia ehtoja. Tällaisella prosessuaalisella järjestelmällä vaarannetaan direktiivin 93/13 tavoitteena olevan suojan tehokkuus. Tämän suojan tehokkuus voidaan nimittäin taata vain sillä edellytyksellä, että kyseinen prosessuaalinen järjestelmä mahdollistaa sen, että maksamismääräysmenettelyvaiheessa tai maksamismääräyksen täytäntöönpanovaiheessa voidaan viran puolesta tarkistaa, sisältykö kyseiseen sopimukseen mahdollisesti kohtuuttomia ehtoja (45 ja 46 kohta).

Unionin tuomioistuimen mukaan tämän päätelmän pätevyyttä ei voida kyseenalaistaa sillä, että kansallisen prosessioikeuden mukaan maksamismääräyshakemusta käsittelevän viranomaisen tekemät päätökset tulevat lainvoimaisiksi ja että sen mukaan niillä on samankaltaisia vaikutuksia kuin tuomioistuinratkaisuilla. Tällainen lainsäädäntö ei nimittäin ole tehokkuusperiaatteen mukainen siltä osin kuin siinä tehdään mahdolltomaksi tai suhteettoman vaikeaksi direktiivin 93/13 tavoitteena olevan kuluttajansuojan toteuttaminen sellaisissa menettelyissä, jotka elinkeinonharjoittajat ovat panneet vireille kuluttajia vastaan (47 ja 48 kohta).

Tuomio 26.1.2017, Banco Primus (C-421/14, [EU:C:2017:60](#))

Lainasopimus, jonka vakuutena on kiinteistökiinnitys – Kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettely – Preklusiivinen määräaika – Kansallisten tuomioistuinten tehtävät – Oikeusvoima

Banco Primus antoi vuonna 2008 lainanottajalle lainan, jonka vakuutena oli hänen asuntoonsa kohdistuva kiinnitys. Seitsemän peräkkäisen maksujen laiminlyönnin johdosta laina todettiin ennenaikaisesti erääntyneeksi lainasopimuksen ehdon mukaisesti. Banco Primus vaati maksettavaksi koko jäljellä olevaa pääomaa varsinaisine korkoineen ja viivästyskorkoineen sekä erinäisiä kuluja. Vakuutena ollut kiinteistö huutokaupattiin sen hakemuksesta. Koska huutokaupassa ei tehty yhtään tarjousta, Juzgado de Primera Instancia n°2 de Santander (Santanderin alioikeus nro 2, Espanja; jäljempänä alioikeus) päätti, että kiinteistö myydään Banco Primusille, joka vaati omaisuuden hallintaan saamista. Hallinnan saaminen siirtyi kolmen peräkkäisen väitteen vuoksi, mukaan luettuna väite, jonka johdosta annettiin määräys, jolla lainasopimuksen viivästyskorkoja koskeva ehto todettiin kohtuuttomaksi. Kolmannen väitteen johdosta annetulla ratkaisulla päätettiin hädömenettelyn lykkääminen.

Lainanottaja teki alioikeudessa erityisen väitteen kiinnitetyn kiinteistönsä ulosmittauksen vastustamiseksi vedoten siihen, että lainasopimuksen viivästyskorkoja koskeva ehto oli kohtuuton. Tämän väitteen johdosta mainittu tuomioistuin lykkäsi hädömenettelyä ja totesi, että oli syytä epäillä, olivatko lainasopimuksen muita seikkoja kuin viivästyskorkoja koskevat ehdot direktiivissä 93/13 tarkoitetulla tavalla kohtuuttomia.

Samainen tuomioistuin totesi kuitenkin muun muassa, että oikeusvoimaa koskeva Espanjan lainsäädäntö esti tutkimasta uudestaan pääasiassa kyseessä olevien sopimusehtojen kohtuuttomuutta, koska kyseisen sopimuksen lainmukaisuus direktiiviin 93/13 nähden oli jo tutkittu lainvoimaiseksi tulleen päätöksen yhteydessä.

Unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivi 93/13 ei ole esteenä kansalliselle säännölle, jolla kansallista tuomioistuinta kielletään tutkimasta viran puolesta sopimusehtojen kohtuuttomuutta, jos sopimuksen kaikkien ehtojen lainmukaisuus kyseiseen direktiiviin nähden on jo ratkaistu oikeusvoimaisella ratkaisulla (tuomiolauselman 2 kohdan ensimmäinen alakohta). Unionin tuomioistuin huomauttaa nimittäin, että kansallisilla tuomioistuimilla on velvollisuus viran puolesta tutkia direktiivin 93/13 soveltamisalaan kuuluvan sopimusehdon kohtuuttomuus ja näin korjata sitä epätasapainoa, joka vallitsee kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä, jos tuomioistuimella on käytössään tämän tutkimuksen edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat (43 kohta).

Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin muistuttaa oikeusvoimaperiaatteen tärkeydestä sekä unionin oikeusjärjestyksessä että kansallisissa oikeusjärjestyksissä. Sekä oikeusrauhan ja oikeussuhteiden vakauden että hyvän lainkäytön varmistamiseksi on nimittäin tärkeää, että kaikkien käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen käytön tai näitä oikeussuojakeinoja varten säädettyjen määräaikaisten umpeenkulumisen jälkeen lainvoimaisiksi tulleita tuomioistuinten ratkaisuja ei voida enää saattaa kyseenalaisiksi (46 kohta).

Unionin oikeudessa ei myöskään edellytetä kansallista tuomioistuinta olemaan soveltamatta sellaisia kansallisia menettelysääntöjä, joiden perusteella ratkaisu on oikeusvoimainen, vaikka tämä antaisikin mahdollisuuden korjata jonkin direktiivin 93/13 säännöksen rikkominen, olipa se luonteeltaan minkäläinen hyvänsä, ellei kansallisessa oikeudessa myönnetä kansalliselle tuomioistuimelle tällaista toimivaltaa, jos kansallisen oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvia sääntöjä on rikottu. Lisäksi on niin, että unionin oikeuden mukaan tuomioistuimen kuluttajille tarjoaman tehokkaan oikeussuojan periaatteella ei anneta oikeutta saada asia käsitellyksi kahdessa oikeusasteessa vaan vain oikeus tuomioistuinkäsittelyyn (47 ja 48 kohta).

Kansallisissa lainsäädännöissä, joiden mukaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia ja joihin direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa viitataan, ei kuitenkaan voida puuttua sen oikeuden asialliseen sisältöön, jonka kuluttajat saavat mainitun säännöksen perusteella ja jonka mukaan kohtuuttomaksi todettu ehto ei sido kuluttajia (51 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa näin ollen, että jos yhden tai useampien sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta ei ole tutkittu riidanalaista sopimusta koskevassa aiemmassa tuomioistuinvalvonnassa, jonka päätteeksi on annettu oikeusvoimainen ratkaisu, kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi kuluttaja on sääntöjenmukaisesti saattanut vastustuksensa, on arvioitava asianosaisten pyynnöstä tai viran puolesta, jos sen käytettävissä on tätä varten tarpeelliset oikeudelliset seikat ja tosiseikat, näiden ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta (tuomiolauselman 2 kohdan toinen alakohta). Tällaisen valvonnan puuttuessa kuluttajien suoja jäisi nimittäin puutteelliseksi ja riittämättömäksi, eikä se olisi riittävä eikä tehokas keino kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi, vaikka direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohdassa sitä edellytetään (52 kohta).

Tuomio 17.5.2022 (suuri jaosto), Ibercaja Banco (C-600/19, [EU:C:2022:394](#))

Kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettely – Lainasopimukseen sisältyvien viivästyskorkojen nimelliskorkoa koskevan ehdon ja ennenaikaista eräntymistä koskevan ehdon kohtuuttomuus – Oikeusvoima ja preklusio – Sopimusehdon kohtuuttomuuteen tuomioistuimessa vetoamista koskevan mahdollisuuden menettäminen – Kansallisen tuomioistuimen valta valvoa viran puolesta

Pääasian oikeusriidassa asianosaisina olivat MA ja Ibercaja Banco SA ja se koski vaatimusta pankille maksettavien korkojen maksamisesta sen vuoksi, että MA ja PO eivät olleet täyttäneet näiden asianosaisten välillä tehtyä kiinnelainasopimusta. Toimivaltainen tuomioistuin määräsi Ibercaja Bancon hallussa olleen kiinnityksen täytäntöönpanosta ja antoi luvan kuluttajiin kohdistuvaan ulosmittaukseen. MA vetosi vasta täytäntöönpanomenettelyn aikana, kiinnitetyn kiinteistön huutokaupan jälkeen viivästyskorkoja ja vähimmäiskorkoa koskevien ehtojen

kohtuuttomuuteen eli silloin, kun oikeusvoiman ja preklusion vaikutusten vuoksi tuomioistuin ei voi tutkia viran puolesta ehtojen kohtuuttomuutta eikä kuluttaja voi vedota ehtojen kohtuuttomuuteen. Sopimus tutkittiin viran puolesta kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyä aloitettaessa ilman että riidanalaisten ehtojen kohtuuttomuuden tutkimista olisi nimenomaisesti mainittu tai perusteltu.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin tarkastelee suhdetta, joka vallitsee oikeusvoiman periaatteen, preklusion ja sen toimivallan, joka kansallisella tuomioistuimella on tutkia viran puolesta sopimusehdon kohtuuttomuutta kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyn yhteydessä, välillä.

Unionin tuomioistuin toteaa ensinnäkin, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa oikeusvoiman ja preklusion vaikutuksen vuoksi tuomioistuin ei voi viran puolesta tutkia kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyssä sopimusehtojen kohtuuttomuutta eikä kuluttaja voi vastustamisen esittämiselle asetetun määräajan päättymisen jälkeen vedota mainittujen sopimusehtojen kohtuuttomuuteen tässä menettelyssä tai myöhemmässä pääasiamenettelyssä. Tätä direktiivin tulkintaa sovelletaan, kun mainittujen ehtojen mahdollinen kohtuuttomuus on tutkittu viran puolesta kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyä aloitettaessa, mutta tätä tulkintaa ei nimenomaisesti mainita tai perustella ratkaisussa, jossa annettiin lupa kiinteistön ulosmittaukseen, eikä viimeksi mainitussa ratkaisussa mainita, että tätä tulkintaa ei voida enää kyseenalaistaa, jos vastustusta ei esitetä. Koska kuluttajalle ei nimittäin ole tiedotettu sopimusehtojen viran puolesta tapahtuvan valvonnan olemassaolosta ratkaisussa, jossa annettiin lupa kiinnitetyn kiinteistön ulosmittaukseen, kuluttaja ei ole voinut kaikista asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena arvioida, oliko tämä ratkaisu syytä riitauttaa. Sopimusehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden tehokasta valvontaa ei kuitenkaan voida taata, jos oikeusvoima ulottuu myös tuomioistuinratkaisuihin, joissa ei tuoda esiin tällaista valvontaa (49 ja 50 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

Unionin tuomioistuin on sitä vastoin katsonut direktiivin 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan kanssa yhteensopivaksi kansallisen lainsäädännön, jonka mukaan kansallinen tuomioistuin ei voi viran puolesta tai kuluttajan pyynnöstä tutkia sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta sen jälkeen, kun kiinteistökiinnitys on realisoitu, kiinnitetty kiinteistö on myyty ja kyseessä olevan sopimuksen kohteena olevan kiinteistön omistusoikeus on siirretty kolmannelle. Tämän päätelmän edellytyksenä on kuitenkin se, että kuluttaja, jonka kiinnitetty kiinteistö on myyty, voi vedota oikeuksiinsa myöhemmässä menettelyssä saadakseen korvausta kohtuuttomien ehtojen soveltamisesta aiheutuneista taloudellisesta vahingosta (tuomiolauselman 2 kohta).

Tuomio 17.5.2022 (suuri jaosto), SPV Project 1503 ym. (C-693/19 ja C-831/19, [EU:C:2022:395](#))

Maksamismääräysmenettely ja kolmanteen osapuoleen kohdistuva ulosmittausmenettely – Oikeusvoima, joka kattaa implisiittisesti täytäntöönpanoperusteen ehtojen pätevyyden – Täytäntöönpanotuomioistuimen valta tutkia viran puolesta ehdon mahdollinen kohtuuttomuus

Pääasioiden oikeusriidoissa asianosaisina olivat yhtäältä SPV Project 1503 Srl ja Dobank SpA Unicredit SpA:n valtuuttamana sekä YB ja toisaalta Banco di Desio e della Brianza SpA ja muita luottolaitoksia sekä YX ja ZW ja ne koskivat oikeusvoiman saaneisiin täytäntöönpanoperusteisiin

perustuvia täytäntöönpanomenettelyjä. Italian täytäntöönpanotuomioistuimet pohtivat sopimussakkoehdon, rahoitus sopimukseen sisältyvän viivästyskorkoa koskevan ehdon sekä tiettyjen takaussopimukseen sisältyvien ehtojen kohtuuttomuutta. Velkojat saivat kyseisten sopimusten perusteella lainvoiman saaneet maksamismääräykset. Kyseiset tuomioistuimet totesivat kuitenkin, että kansallisen prosessioikeuden periaatteiden mukaan silloin, kun kuluttaja ei ole esittänyt vastustusta, maksamismääräyksen oikeusvoima kattaa sen, että takaussopimuksen ehdot eivät ole kohtuuttomia, ja näin on, vaikka kyseisen määräyksen antanut tuomioistuin ei ole nimenomaisesti tutkinut näiden ehtojen kohtuuttomuutta.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin täsmentää, mikä on oikeusvoiman periaatteen ja sen toimivallan välinen suhde, joka täytäntöönpanotuomioistuimella on tutkia maksamismääräysmenettelyssä viran puolesta tämän maksamismääräyksen perustana olevan sopimusehdon kohtuuttomuutta.

Tältä osin unionin tuomioistuin katsoo, että direktiivin 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan silloin, kun velallinen ei ole vastustanut maksamismääräystä, täytäntöönpanotuomioistuin ei voi tutkia tämän maksamismääräyksen perustana olevien sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta siitä syystä, että sen oikeusvoima kattaa implisiittisesti kyseisten ehtojen pätevyyden. Erityisesti lainsäädäntö, jonka mukaan katsotaan, että sopimusehtojen kohtuuttomuus on tutkittu viran puolesta ja että saavutettu lainvoima kattaa tämän tutkimisen silloinkin, kun maksamismääräyksen kaltaisessa päätöksessä ei ole lainkaan tätä koskevia perusteluja, voi tehdä tyhjäksi kansallisen tuomioistuimen velvollisuuden tutkia viran puolesta sopimusehtojen mahdollinen kohtuuttomuus. Tällaisessa tapauksessa tehokkaan oikeussuojan vaatimus edellyttää, että täytäntöönpanotuomioistuin voi arvioida – myös ensimmäisen kerran – niiden sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta, joiden perusteella maksamismääräys on annettu. Sillä, että velallinen ei ajankohtana, jolloin tämä aiempi tuomioistuinratkaisu sai lainvoiman, ollut tietoinen asemastaan kyseisessä direktiivissä tarkoitettuna kuluttajana, ei ole tältä osin merkitystä (65–68 kohta sekä tuomiolauselma).

Tuomio 17.5.2022 (suuri jaosto), Impuls Leasing România (C-725/19, [EU:C:2022:396](#))

Täytäntöönpanoperusteena olevan leasingsopimuksen täytäntöönpanomenettely – Täytäntöönpanon vastustaminen – Kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan tuomioistuin, jossa tätä vastustamista käsitellään, ei voi tutkia täytäntöönpanoperusteiden ehtojen kohtuuttomuutta – Täytäntöönpanotuomioistuimen toimivalta tutkia viran puolesta ehdon mahdollista kohtuuttomuutta – Sellaisen yleisen kanteen olemassaolo, joka mahdollistaa mainittujen ehtojen kohtuuttomuuden valvonnan – Täytäntöönpanon keskeyttäminen edellyttää vakuuden asettamista

Pääasian oikeusriidassa asianosaisina olivat IO ja Impuls Leasing România IFN SA ja siinä oli kyse leasing-sopimusta koskevien pakkotäytäntöönpanotoimien vastustamisesta. Romanianlainen tuomioistuin totesi, että leasingsopimus, jonka perusteella pakkotäytäntöönpanomenettely aloitettiin, sisältää eräitä ehtoja, joita voitaisiin pitää kohtuuttomina. Romanian lainsäädännön mukaan saatavan täytäntöönpanoasiasiaa käsittelevän tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi on saatettu tämän täytäntöönpanon vastustaminen, ei ole viran puolesta tai kuluttajan pyynnöstä mahdollista tutkia, ovatko täytäntöönpanoperusteena olevan, kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan

välisen sopimuksen ehdot kohtuuttomia, siitä syystä, että on olemassa yleinen kanne, jonka yhteydessä tuomioistuimien, jonka käsiteltäväksi tällainen kanne on saatettu, voi valvoa tällaisen sopimuksen ehtojen kohtuuttomuutta. Pääasiamenettelyn tuomioistuimella, jonka käsiteltäväksi on saatettu täytäntöönpanomenettelystä erillinen kanne, on mahdollisuus keskeyttää mainittu menettely. Kuluttajan, joka hakee täytäntöönpanomenettelyn keskeyttämistä, on kuitenkin asetettava vakuus, joka lasketaan kanteen kohteen arvon perusteella.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin tarkastelee kansallisen tuomioistuimen toimivaltaa tutkia viran puolesta täytäntöönpanoperusteen ehtojen kohtuuttomuutta silloin, kun sen käsiteltäväksi on saatettu kyseisen täytäntöönpanoperusteen täytäntöönpanon vastustaminen.

Se katsoo tältä osin, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta sekä tehokkuusperiaate ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan saatavan täytäntöönpanoasiasia käsittelevä tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu tämän täytäntöönpanon vastustaminen, ei voi viran puolesta tai kuluttajan pyynnöstä tutkia, ovatko täytäntöönpanoperusteena olevan sopimuksen ehdot kohtuuttomia, koska pääasiamenettelyn tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi voidaan saattaa erillinen yleinen kanne sen tutkimiseksi, ovatko tällaisen sopimuksen ehdot mahdollisesti kohtuuttomia, voi keskeyttää täytäntöönpanomenettelyn siihen saakka, kunnes se ratkaisee pääasian, vain siinä tapauksessa, että maksetaan vakuus, joka lasketaan esimerkiksi kanteen kohteen arvon mukaan ja joka on suuruudeltaan sellainen, että se on omiaan saamaan kuluttajan luopumaan tällaisen kanteen nostamisesta ja pysyttämisestä. Tämän vakuuden osalta unionin tuomioistuin täsmentää, että oikeudenkäynnistä aiheutuvien kustannusten suuruus verrattuna riidanalaisen saatavan suuruuteen ei saa olla sellainen, että se saa kuluttajan luopumaan asian saattamisesta tuomioistuimeen. On kuitenkin todennäköistä, että maksamatta jättäneellä velallisella ei ole tarvittavia taloudellisia varoja vaaditun vakuuden asettamiseksi. Näin on sitäkin suuremmalla syyllä silloin, kun nostettujen kanteiden kohteen arvo ylittää huomattavasti sopimuksen kokonaisarvon, kuten nyt kyseessä olevassa pääasiassa näyttää olevan (58 ja 59 kohta sekä tuomiolauselman).

3. Turvaamistoimien määrääminen

Tuomio 14.3.2013, Aziz (C-415/11, [EU:C:2013:164](#))

Lainasopimus, jonka vakuutena on kiinteistökiinnitys – Kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettely – Pääasiaa käsittelevän kansallisen tuomioistuimen toimivalta

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,³⁷ unionin tuomioistuin täsmentää myös, että kansallinen menettelyllinen järjestelmä, jonka mukaan pääasiamenettelyn tuomioistuimella, jossa kuluttaja on nostanut kanteen, jossa hän vetoaa ulosmittausperusteena olevan sopimusehdon kohtuuttomuuteen, ei ole mahdollisuutta määrätä turvaamistoimista, joilla voidaan keskeyttää kiinteistön ulosmittausmenettely, kun tällaisista toimista määrääminen

³⁷ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku II. 3 "Käsite 'huomattava epätasapaino' kuluttajan vahingoksi", s. 23.

on tarpeen sen lopullisen ratkaisun täyden tehokkuuden turvaamiseksi, voi heikentää direktiivillä annettavan suojan tehokkuutta (59 kohta).

Ilman tätä mahdollisuutta kaikissa sellaisissa tapauksissa, joissa kiinnitetty kiinteistö on ulosmitattu ennen pääasiamenettelyn tuomioistuimen ratkaisua, jossa kiinnityksen taustalla oleva sopimusehto todetaan kohtuuttomaksi ja ulosmittausmenettely näin ollen pätemättömäksi, tällaisella ratkaisulla voitaisiin turvata kuluttajalle suoja pelkän korvauksen muodossa, jota olisi pidettävä puutteellisena ja riittämättömänä sekä kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 kohdan vastaisena sen vuoksi, ettei se olisi riittävä ja tehokas keino saman ehdon käytön lopettamiseksi (60 kohta).

4. Välityslausekkeen kohtuuttomuuden arviointi

Tuomio 26.10.2006, Mostaza Claro (C-168/05, [EU:C:2006:675](#))

Sopimusehdon kohtuuttomuuteen ei ole vedottu välimiesmenettelyssä – Mahdollisuus vedota tähän väitteeseen välitystuomioon kohdistuvan muutoksenhaun yhteydessä

Móvil ja eräs kuluttaja tekivät 2.5.2002 sopimuksen matkapuhelinliittymästä. Sopimuksessa oli välityslauseke, jossa määrättiin, että kaikki kyseisestä sopimuksesta johtuvat riidat saatetaan Asociación Europea de Arbitraje de Derecho y Equidadin (välimies- ja sovittelumenettelyjä hoitava eurooppalainen yhdistys, jäljempänä AEADE) toimittamaan välimiesmenettelyyn.

Kyseinen kuluttaja riitautti AEADEn antaman välitystuomion ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa esittämällä, että välityslauseke oli kohtuuton sopimusehto, jonka johdosta välityssopimusta oli pidettävä mitättömänä.

Audiencia Provincial de Madrid (maakunnallinen ylioikeus, Madrid, Espanja), jonka käsiteltäväksi asia saatettiin, totesi, että epäilystä ei ollut siitä, etteikö välityssopimuksessa oleva sopimusehto olisi kohtuuton ja sopimus näin ollen mitätön.

Koska kuluttaja ei kuitenkaan ollut vedonnut sopimuksen mitättömyyteen välimiesmenettelyssä ja koska Audiencia Provincial de Madridin piti voida tulkita kansallista oikeutta direktiivin mukaisesti, se päätti lykätä asian ratkaisua ja esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen. Kyseinen tuomioistuin pohti sitä, voiko kansallinen tuomioistuin, jonka ratkaistavaksi on saatettu kuluttajalle epäedullisen välitystuomion, joka on annettu matkapuhelinliittymäsopimuksen kohtuuttoman ehdon perusteella aloitetun välimiesmenettelyn päätteeksi, kumoamista koskeva kante, ratkaista kanteen, vaikka kuluttaja ei ole vedonnut ehdon kohtuuttomuuteen välimiesmenettelyssä.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin katsoo, että direktiivin 93/13 mukaan kansallinen tuomioistuin voi todeta välityssopimuksen mitättömyyden ja kumota välitystuomion, kun se katsoo, että kyseisessä välityssopimuksessa on kohtuuton sopimusehto, silloinkin kun kuluttaja on vedonnut tähän seikkaan vasta kumoamiskanteessa. Kyseisellä direktiivillä tavoiteltua päämäärää, joka velvoittaa jäsenvaltiot säätämään että, kohtuuttomat sopimusehdot eivät sido

kuluttajia, ei näin ollen voitaisi saavuttaa, jos välitystuomioon kohdistuvaa kumoamisvaatimusta käsittelevällä tuomioistuimella ei olisi mahdollisuutta todeta välitystuomion mitättömyyttä ainoastaan siitä syystä, ettei kuluttaja ole vedonnut sen mitättömyyteen välimiesmenettelyssä. Kuluttajan passiivisuutta ei tältä osin voitaisi missään tapauksessa korvata sopimukseen nähden kolmansien tahojen väliintulolla, ja siten direktiivillä käyttöön otettu erityinen suojajärjestely vaarantuisi välttämättä (30 ja 31 kohta sekä tuomiolauselma).

Tuomio 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, [EU:C:2009:615](#))

Kohtuuton välityslauseke – Pätemättömyys – Oikeusvoimaiseksi tullut välitystuomio – Pakkotäytäntöönpano – Täytäntöönpanevan kansallisen tuomioistuimen toimivalta tutkia viran puolesta, onko kohtuuton välityslauseke pätemätön

Eräs kuluttaja ja Asturcom Telecomunicaciones allekirjoittivat 24.5.2004 matkapuhelinsopimuksen. Kyseinen sopimus sisälsi välityslausekkeen, jonka mukaan kaikki kyseisestä sopimuksesta johtuvat riidat saatetaan Asociación Europea de Arbitraje de Derecho y Equidadin (välimies- ja sovittelumenettelyjä hoitava eurooppalainen yhdistys, jäljempänä AEADE) toimittamaan välimiesmenettelyyn. Kyseisen välitystuomioistuimen istuntopaikka, jota ei mainita sopimuksessa, on Bilbao (Espanja).

Koska kuluttaja ei maksanut joitakin laskuja ja irtisanoi sopimuksen ennen sen vähimmäisvoimassaoloajan umpeutumista, Asturcom esitti AEADE:lle hakemuksen välimiesmenettelyn aloittamisesta kuluttajaa vastaan.

Välitystuomiossa, joka annettiin 14.4.2005, kuluttaja veloitettiin maksamaan 669,69 euron suuruinen summa. Asturcom haki Juzgado de Primera Instancia n° 4 de Bilbaolta (Bilbaon alioikeus nro 4, Espanja) 29.10.2007 kyseisen välitystuomion pakkotäytäntöönpanoa.

Ennakkoratkaisupyynnössään tämä tuomioistuin totesi, että matkapuhelinsopimukseen sisältyvä välityslauseke oli kohtuuton. Koska kyseinen tuomioistuin oli kuitenkin epävarma siitä, onko kansallinen lainsäädäntö yhteensopiva unionin oikeuden kanssa erityisesti siltä osin kuin on kyse kansallisista menettelysäännöistä, se päätti esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön.

Unionin tuomioistuin toteaa, että kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi on saatettu sellaisen oikeusvoimaiseksi tulleen välitystuomion pakkotäytäntöönpanoa koskeva hakemus, joka on annettu ilman kuluttajan osallistumista asian käsittelyyn, on tutkittava viran puolesta silloin, kun sillä on käytössään tältä osin tarvittavat oikeudelliset seikat ja tosiseikat, onko elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen sisältyvä välityslauseke kohtuuton siltä osin kuin kyseinen tuomioistuin voi kansallisten menettelysääntöjen mukaan suorittaa tällaisen arvioinnin samankaltaisten jäsenvaltioiden sisäiseen oikeuteen perustuvien vaatimusten osalta. Jos näin on, kyseisen tuomioistuimen on tehtävä kaikki kansallisen oikeuden perusteella tästä seuraavat päätelmät sen varmistamiseksi, että kyseinen välityslauseke ei sido kyseistä kuluttajaa (tuomiolauselman 1 kohta).

Unionin tuomioistuin täsmentää ensinnäkin, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta on pakottava säännös, ja toiseksi, että kun otetaan huomioon yleisen edun, johon kyseisessä

direktiivissä kuluttajille taattu suoja perustuu, luonne ja merkityksellisyys, 6 artiklan on katsottava olevan sellaisia kansallisia sääntöjä vastaava normi, jotka kuuluvat sisäisessä oikeudessa kansallisen oikeusjärjestyksen perusteisiin (51 ja 52 kohta).

V. Sopimusehdon kohtuuttomaksi toteamisen vaikutukset

1. Kohtuuttoman ehdon sisältävän sopimuksen kohtalo

Tuomio 15.3.2012, Pereničová ja Perenič (C-453/10, [EU:C:2012:144](#))

Todellisen vuosikoron virheellinen ilmoittaminen – Sopimattomien kaupallisten menettelyjen ja kohtuuttomien ehtojen vaikutus sopimuksen pätevyteen kokonaisuudessaan

SOS, joka on vakiosopimusten perusteella kulutusluottoja myöntävä muu kuin pankkilaitos, myönsi luotonottajille 150 000 Slovakian korunan (SKK) (4 979 euroa) suuruisen luoton Luottosopimuksen mukaan luotto oli tarkoitus maksaa takaisin 32:ssa 6 000 SKK:n (199 euroa) suuruudessa kuukausierässä, joihin lisättiin 33. erä, joka oli samansuuruinen kuin myönnetty luotto. Luotonottajien oli siis maksettava takaisin 342 000 SKK (11 352 euroa).

Mainitun sopimuksen mukaan luoton todellinen vuosikorko eli kaikki kuluttajalta perittävät luottoon liittyvät kulut oli 48,63 prosenttia.

Luotonottajat nostivat kanteen Okresný súd Prešovissa (Prešovin piirituomioistuin, Slovakia) ja vaativat, että kyseinen tuomioistuin toteaa yhtäältä, että heidän luottosopimuksensa sisälsi todellisen vuosikoron virheellisen ilmoittamisen kaltaisia useita kohtuuttomia ehtoja, ja toisaalta, että luottosopimus on kokonaisuudessaan pätemätön.

Tämä tuomioistuin kysyi unionin tuomioistuimelta, voidaanko direktiivin 93/13 säännösten nojalla todeta, että kohtuuttomia ehtoja sisältävä kuluttajasopimus on pätemätön, jos tällainen ratkaisu olisi kuluttajan kannalta edullisempi.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin muistuttaa aluksi, että direktiivin 93/13 päämääränä on poistaa kuluttajasopimuksiin sisältyvät kohtuuttomat ehdot pitämällä samalla mahdollisuuksien mukaan koko sopimus edelleen voimassa eikä kumota kaikkia niitä sopimuksia, jotka sisältävät kohtuuttomia ehtoja. Niistä perusteista, joiden nojalla voidaan arvioida, voiko sopimus tosiasiallisesti olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja, unionin tuomioistuin toteaa, että on sovellettava objektiivista lähestymistapaa siten, että toisen osapuolen – tässä tapauksessa kuluttajan – tilannetta ei voida pitää sellaisena ratkaisevana arviointiperusteena, joka määrittää sopimuksen tulevan kohtalon. Näin ollen direktiivi on esteenä sille, että arvioitaessa sitä, voiko sopimus, jossa on yksi tai useampi kohtuuton ehto, olla voimassa ilman mainittuja ehtoja, otetaan huomioon yksinomaan se, että sopimuksen toteaminen kokonaisuudessaan pätemättömäksi on kuluttajan kannalta edullista (36 kohta ja tuomiolauselman 1 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa kuitenkin, että direktiivillä 93/13 yhdenmukaistetaan ainoastaan osittain ja vähimmäistasoisesti kohtuuttomia sopimusehtoja koskevat kansalliset lainsäädännöt ja samalla siinä myönnetään jäsenvaltioille mahdollisuus varmistaa kuluttajille siinä säädettyä korkeampi suojelun taso. Kyseinen direktiivi ei siis estä jäsenvaltiota antamasta unionin oikeutta noudattaen sellaista säännöstöä, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välinen sopimus, jossa on yksi tai useampi kohtuuton ehto, voidaan todeta kokonaisuudessaan

pätemättömäksi silloin, kun tällä voidaan varmistaa kuluttajan parempi suojeleminen (tuomiolauselman 1 kohta).

Tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, [EU:C:2012:349](#))

Viivästyskorkoa koskeva kohtuuton ehto – Maksamismääräysmenettely – Kansallisen tuomioistuimen toimivalta

Tämä asia juontaa juurensa Espanjaan, jossa tuomioistuimelta voidaan hakea määräystä, jossa veloitetaan maksamaan rahamääräinen, erääntynyt ja täytäntöönpanokelpoinen saatava, joka ei ylitä 30 000:tä euroa, mikäli tämän saatavan määrä voidaan osoittaa asianmukaisesti. Jos tällainen hakemus tehdään näiden vaatimusten mukaisesti, velallisen on maksettava velkansa tai vastustettava sen maksamista 20 päivän kuluessa, jolloin asia käsitellään tavallisena riita-asiana.

Espanjan lainsäädännössä ei kuitenkaan oikeuteta tuomioistuinta, joka käsittelee maksamismääräyshakemusta, julistamaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä sopimuksessa olevia kohtuuttomia ehtoja mitättömiksi viran puolesta. Näin ollen tällaisen sopimuksen ehtojen kohtuuttomuutta voidaan arvioida vain siinä tapauksessa, että kuluttaja vastustaa maksamista.

Kun espanjalaisella tuomioistuimella on oikeus todeta kuluttajasopimukseen otettu kohtuuton ehto mitättömäksi, sillä on kansallisen lainsäädännön perusteella oikeus täydentää sopimusta muuttamalla tämän ehdon sisältöä sellaiseksi, ettei se ole kohtuuton.

Yksityinen oikeussubjekti oli nyt käsiteltävässä asiassa tehnyt espanjalaisen pankin kanssa sopimuksen 30 000 euron suuruisesta lainasta, jonka tarkoituksena oli ajoneuvon hankinta. Vaikka sopimuksen piti erääntyä vuonna 2014, luotonantajapankki katsoi sen erääntyneen ennen kyseistä päivää, koska seitsemää kuukausierää ei vielä ollut maksettu syyskuussa 2008. Pankki teki Juzgado de Primera Instancia n° 2 de Sabadellille (Sabadellin alioikeus nro 2, Espanja) maksamismääräyshakemuksen, jossa vaadittiin maksamattomien kuukausierien määrää sopimukseen perustuvine korkoineen ja kuluineen. Kyseinen tuomioistuin julisti omasta aloitteestaan viivästyskorkoa koskevan sopimusehdon mitättömäksi kohtuuttomana, koska viivästyskoroksi oli vahvistettu 29 prosenttia, ja vahvisti uudeksi viivästyskoroksi 19 prosenttia viitaten lailliseen korkoon ja viivästyskorkoihin. Lisäksi se vaati luottolaitosta laskemaan korot uudelleen.

Tätä päätöstä koskevassa muutoksenhakumenettelyssä espanjalainen tuomioistuin halusi muun muassa tietää, onko Espanjan lainsäädäntö, jonka mukaan tuomioistuimet voivat jättää soveltamatta mutta myös muuttaa kohtuuttomien ehtojen sisältöä, yhteensopiva direktiivin 93/13 kanssa.

Unionin tuomioistuin muistuttaa, että direktiivin 93/13 mukaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen otettu kohtuuton ehto ei sido kuluttajaa ja että tällaisen ehdon sisältävä sopimus sitoo edelleen osapuolia samoin ehdoin, jos sopimus voi olla olemassa ilman tätä kohtuutonta ehtoa. Näin ollen unionin tuomioistuin toteaa, että kyseinen direktiivi on esteenä Espanjan lainsäädännölle sikäli kuin siinä annetaan kansalliselle tuomioistuimelle, joka

toteaa kohtuuttoman ehdon mitättömäksi, oikeus muuttaa tämän ehdon sisältöä (tuomiolauselman 2 kohta).

Jos kansalliselle tuomioistuimelle annettaisiin tällainen mahdollisuus, se voisi poistaa ehkäisevän vaikutuksen, joka kohdistetaan elinkeinonharjoittajiin jättämällä yksinkertaisesti soveltamatta tällaisia kohtuuttomia ehtoja kuluttajiin nähden. Tästä syystä tämä mahdollisuus takaisi vähemmän tehokkaan kuluttajansuojan kuin näiden kohtuuttomien ehtojen soveltamatta jättäminen. Mikäli kansallinen tuomioistuin voisi muuttaa kohtuuttomien ehtojen sisältöä, elinkeinonharjoittajat olisivat taipuvaisia jatkamaan tällaisten ehtojen käyttämistä tietoisina siitä, että vaikka ehdot julistettaisiin pätemättömiksi, tuomioistuin voisi kuitenkin täydentää sopimusta näiden elinkeinonharjoittajien etujen takaamiseksi (69 kohta).

Näin ollen kansallisten tuomioistuinten, jotka toteavat kohtuuttoman sopimusehdon olemassaolon, on ainoastaan jätettävä soveltamatta tällaista sopimusehtoa, jotta ehdolla ei ole sitovia vaikutuksia kuluttajaan nähden, mutta niillä ei ole toimivaltaa muuttaa ehdon sisältöä. Sopimuksen, johon ehto sisältyy, pitää nimittäin säilyä pääsääntöisesti muuttamattomana lukuun ottamatta kohtuuttomien ehtojen poistamista siltä osin kuin tällainen sopimuksen pysyttäminen on kansallisen oikeuden säännösten mukaan oikeudellisesti mahdollista (65 kohta).

2. Kohtuuttoman sopimusehdon korvaaminen

Tuomio 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, [EU:C:2014:282](#))

Ulkomaan valuutan määräiset kuluttajaluottosopimukset – Vaihtokurssia koskevat sopimusehdot – Lainan antamiseen sovellettavan ostokurssin ja lainan takaisinmaksuun sovellettavan myyntikurssin välinen ero – Kohtuuttomaksi todettua ehtoa koskeva kansallisen tuomioistuimen toimivalta – Kohtuuttoman sopimusehdon korvaaminen kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä – Hyväksyttävyyys

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,³⁸ unionin tuomioistuin toteaa myös, että siinä tapauksessa, että sopimus ei voi olla olemassa kohtuuttoman ehdon poistamisen jälkeen, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, direktiivi 93/13 ei ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin korvaa sääntöjenvastaiseksi väitetyt ehdon kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä. Tällainen lähestymistapa mahdollistaa nimittäin direktiivin tavoitteen, joka on muun muassa tasapainon palauttaminen sopimuspuolten välille pitämällä samalla mahdollisuuksien mukaan koko sopimus edelleen voimassa, saavuttamisen (tuomiolauselman 3 kohta).

Jos tällainen korvaaminen olisi kiellettyä ja tuomioistuimen olisi todettava sopimus pätemättömäksi, pätemättömyysseuraamuksen ehkäisevä vaikutus ja kuluttajansuojatavoite

³⁸ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku I.3. 3.2 "Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Sopimusehdot, joissa määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hintaa tai korvausta ja vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita", s. 12. Tämä tuomio esitellään myös luvussa III.2. "Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset".

saattaisivat vaarantua. Tällaisesta sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta seuraisi nyt käsiteltävässä asiassa jäljellä olevan lainan summan erääntyminen maksettavaksi. Tämä summa saattaisi ylittää kuluttajan maksukyvyn, mikä olisi negatiivinen seuraamus pikemminkin kuluttajalle kuin velkojalle, jota tämän seurauksena ei kannustettaisi luopumaan sisällyttämästä tällaisia sopimusehtoja tarjoamiinsa sopimukseen (83 ja 84 kohta).

Tuomio 3.10.2019, Dziubak (C-260/18, [EU:C:2019:819](#))

Ulkomaanvaluutassa indeksoitu kiinnelaina – Valuuttakurssin määrittämistä koskeva sopimusehto – Sopimusehdon kohtuuttomuuden toteamisen vaikutukset – Tuomioistuimen mahdollisuus korjata kohtuuttomat ehdot turvautumalla siviilioikeuden yleisiin sääntöihin – Kuluttajan edun arviointi – Sopimuksen olemassaolo ilman kohtuuttomia ehtoja

Luotonottajat tekivät vuonna 2008 Raiffeisen -pankin kanssa kiinnelainasopimuksen Puolan zlotyn (PLN) määräisenä, mutta sopimus oli indeksoitu Sveitsin frangiin (CHF). Luotto myönnettiin PLN:n määräisenä mutta jäljellä oleva velkasaldo ja takaisinmaksuerät ilmaistiin CHF:ssä, siten, että takaisinmaksuerät perittiin kuitenkin PLN:n määräisenä luotonottajien pankkitililtä. Luottoa myönnettäessä luoton jäljellä oleva määrä, joka ilmaistiin CHF:ssä, määritettiin sen PLN-CHF-ostokurssin perusteella, jota Raiffeisen sovelsi luoton myöntämisajankohtana, kun taas takaisinmaksuerät laskettiin sen PLN-CHF-myyntikurssin perusteella, jota kyseinen pankki sovelsi takaisinmaksuerien eräpäivänä. Koska luotonottajat olivat tehneet CHF:ssä indeksoidun lainasopimuksen, siihen sovellettiin tähän valuuttaan perustuvaa korkokantaa, joka oli alempi kuin PLN:ää koskeva korkokanta mutta johon kohdistui valuuttakurssiriski PLN-CHF-vaihtokurssin vaihtelun vuoksi.

Lainanottajat nostivat Sąd Okręgowy w Warszawissa (Varsovan alueellinen tuomioistuin, Puola) kanteen, jossa he vaativat, että kyseessä oleva lainasopimus todetaan pätemättömäksi sillä perusteella, että sen ehdot, joiden mukaan lainaan sovelletaan varojen vapauttamishetkellä käytetyn ostokurssin ja takaisinmaksueriin sovellettavan myyntikurssin välistä erotusta, ovat kohtuuttomia ja lainvastaisia sopimusehtoja, jotka eivät sido lainanottajia direktiivin 93/13 nojalla.

Lainanottajien mukaan kyseisten ehtojen poistamisen jälkeen on mahdotonta määrittää asianmukaista vaihtokurssia, joten sopimusta ei voida pysyttää voimassa. Lisäksi he väittivät, että vaikka lainasopimus voitaisiin täyttää ilman kyseisiä ehtoja PLN:n määräisenä lainasopimuksena, joka ei ole enää indeksoitu CHF:ään, lainaan olisi edelleen sovellettava CHF:ään perustuvaa alempaa korkokantaa.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittasi Kásler-tuomioon³⁹ ja kysyi unionin tuomioistuimelta, voidaanko kohtuuttomat ehdot niiden poistamisen jälkeen korvata sellaisilla yleisluonteisilla kansallisilla säännöksillä, joissa säädetään, että sopimuksessa ilmaistuja vaikutuksia täydennetään muun muassa kohtuuseriaatteesta tai vakiintuneista tavoista johtuvilla vaikutuksilla.

³⁹ Unionin tuomioistuimen 30.4.2014 antama tuomio [Kásler ja Káslerné Rábai](#) (C-26/13, EU:C:2014:282), joka esitellään luvussa I.3. 3.2 "Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Sopimusehdot, joissa määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hintaa tai korvausta ja vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita".

Kansallinen tuomioistuin pyrki myös selvittämään, voiko se todeta sopimuksen pätemättömäksi direktiivin 93/13 nojalla, jos sopimuksen pysyttäminen voimassa ilman kohtuuttomia ehtoja muuttaisi sopimuksen pääkohteen luonnetta, koska korko laskettaisiin edelleen CHF:ään perustuvan korkokannan perusteella, vaikka kyseessä oleva laina ei olisi enää indeksoitu kyseiseen valuuttaan.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin toteaa ensinnäkin, että Kásler-tuomiossa todettu korvaamismahdollisuus koskee vain dispositiivisia tai sellaisia kansallisen oikeuden säännöksiä, joita sovelletaan, kun sopimuspuolet ovat tästä sopineet, ja perustuu erityisesti siihen, ettei tällaisten säännösten oleteta sisältävän kohtuuttomia sopimusehtoja (59 kohta).

Näiden säännösten oletetaan nimittäin ilmaisevan tasapainoa, jonka kansallinen lainsäätäjä on halunnut vahvistaa tiettyjen sopimusten osapuolten kaikkien oikeuksien ja velvollisuuksien välille niissä tapauksissa, joissa osapuolet eivät ole poikenneet kansallisen lainsäätäjän kyseisten sopimusten osalta säättämästä vakiosäännöstä tai ovat nimenomaisesti valinneet sellaisen säännön sovellettavuuden, jonka kansallinen lainsäätäjä on säätänyt tätä tarkoitusta varten. Lainsäätäjä ei kuitenkaan näytä tehneen edellä mainittuihin yleisluonteisiin Puolan säännöksiin kohdistuvaa erityistä arviointia tämän tasapainon palauttamiseksi, joten nämä säännökset eivät kuulu oletettaman, jonka mukaan ne eivät ole kohtuuttomia, piiriin (60 ja 61 kohta).

Näin ollen unionin tuomioistuin katsoo, että sopimuksessa olevien kohtuuttomien ehtojen poistamisesta aiheutuvia aukkoja ei voida korjata tällaisilla säännöksillä (62 kohta).

Unionin tuomioistuin katsoo tässä yhteydessä, että koska korvaamismahdollisuus palvelee kuluttajan suojelun varmistamista turvaamalla hänen todelliset ja ajankohtaiset intressinsä niiden mahdollisesti haitallisten seurausten varalta, joita kyseessä olevan sopimuksen toteamisesta kokonaisuudessaan pätemättömäksi voisi aiheutua, näitä seurauksia on arvioitava kyseessä olevien kohtuuttomien ehtojen poistamista koskevan oikeudenkäynnin aikana vallitsevien tai ennakoitavissa olevien olosuhteiden perusteella eikä sopimuksen tekohetkellä vallitsevien olosuhteiden perusteella (tuomiolauselman 2 kohta).

Unionin tuomioistuin muistuttaa tämän jälkeen, että direktiivin 93/13 mukaan sopimus, josta on poistettu kohtuuttomat ehdot, pysyy sen osapuolia sitovana sen sisältämien muiden ehtojen osalta, edellyttäen, että sopimus voi olla olemassa ilman poistettuja kohtuuttomia ehtoja ja että tällainen sopimuksen pysyttäminen on kansallisen oikeuden mukaan oikeudellisesti mahdollista. Unionin tuomioistuin toteaa tältä osin, että kansallisen tuomioistuimen mukaan sopimuksen pääkohteen luonne näyttää sen jälkeen, kun valuuttakurssierotusta koskevat sopimusehdot poistetaan, muuttuvan sen kumulatiivisesta vaikutuksesta, että indeksoinnista CHF:ään luovutaan ja sopimukseen sovelletaan CHF:ään perustuvaa korkokantaa. Koska tällainen muutos näyttää olevan oikeudellisesti mahdoton Puolan oikeuden mukaan, direktiivi ei ole esteenä sille, että Puolan tuomioistuin toteaa, että riidanalainen sopimus on pätemätön (39, 42 ja 43 kohta).

Tältä osin unionin tuomioistuin korostaa, että riidanalaisten ehtojen kumoaminen johtaisi paitsi indeksimekanismin sekä valuuttakurssieron poistamiseen, välillisesti myös lainan valuutassa indeksoimiseen suoraan liittyvän valuuttakurssiriskin lakkaamiseen. Unionin tuomioistuin muistuttaa, että valuuttakurssiriskiä koskevalla sopimusehdolla määritellään ulkomaan valuutassa indeksoidun lainasopimuksen pääkohde, joten on joka tapauksessa epävarmaa, onko kyseessä olevan lainasopimuksen pysyttäminen voimassa objektiivisesti mahdollista (44 kohta).

Unionin tuomioistuin muistuttaa lopuksi, että jos kuluttaja haluaa mieluummin olla vetoamatta direktiivillä käyttöön otettuun järjestelmään, jolla suojataan kuluttajia kohtuuttomilta sopimusehdoilta, sitä ei sovelleta. Unionin tuomioistuin täsmentää tältä osin, että kuluttajalla on oikeus vastustaa sitä, että häntä suojataan tämän saman järjestelmän mukaisesti niiltä haitallisilta seurauksilta, joita aiheutuu sopimuksen toteamisesta kokonaisuudessaan pätemättömäksi, jollei kuluttaja halua vedota tähän suojaan (55 kohta).

Tuomio 7.11.2019, Kanyeba ym. (yhdistetyt asiat C-349/18–C-351/18, [EU:C:2019:936](#))⁴⁰

Rautatieyrityksen yleiset kuljetusehdot – Pakottavat lait tai asetukset – Sopimussakko – Kansallisen tuomioistuimen toimivalta

Tämä tuomio annettiin kolmessa asiassa, joissa vastakkain olivat Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (NMBS), joka on Belgian valtiollinen rautatieyhtiö, ja toisaalta kolme matkustajaa, ja joissa oli kyse lisämaksuista, joita viimeksi mainituilta vaadittiin heidän matkustettuaan junassa ilman matkalippua. Mainittujen matkustajien kieltäytyttyä korjaamasta sääntöjenvastaisuutta maksamalla heti matkan hinnan korotettuna lisämaksuilla tai myöhemmin kiinteän maksun, NMBS haastoi heidät oikeuteen ja vaati heidän velvoittamistaan maksamaan sille sen kuljetusehtojen kyseisistä rikkomisista seuraavat määrät. NMBS väitti tässä yhteydessä, että sen ja mainittujen matkustajien väliset suhteet eivät ole luonteeltaan sopimussuhteita vaan kyseessä ovat hallinnolliset suhteet, koska matkustajat eivät olleet ostaneet matkalippua. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi nämä asiat saatettiin, tiedusteli unionin tuomioistuimelta muun muassa sitä, ulottuuko direktiivillä 93/13 annettu suoja tällaisiin matkustajiin, jotka käyttävät kuljetusyhtiön palveluja ilman matkalippua.

Unionin tuomioistuin muistuttaa ensin, että direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdan mukaan tämän direktiivin säännökset eivät koske pakottavia lakeja tai asetuksia heijastavia sopimusehtoja ja että on kansallisen tuomioistuimen tehtävänä selvittää, jääkö kyseinen ehto siten direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Unionin tuomioistuin tukeutuu kuitenkin olettamaan, että mainittu sopimusehto kuuluu kyseisen direktiivin soveltamisalaan, ja tutkii direktiivin 6 artiklan 1 kohtaan perustuvaa kansallisen tuomioistuimen toimivaltaa tilanteessa, jossa se toteaa sopimuslausekkeen olevan direktiivissä tarkoitetulla tavalla kohtuuton (61 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa, että tämä säännös on esteenä myös sille, että kansallinen tuomioistuin korvaa mainitun lausekkeen sopimusoikeutensa periaatteiden mukaisesti kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä, paitsi jos kyseinen sopimus ei voi olla olemassa, mikäli kohtuuton ehto poistetaan, ja jos kuluttajalle aiheutuisi koko sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta erityisen haitallisia seurauksia (tuomiolauselman 2 kohta).

⁴⁰ Tämä tuomio esitellään myös luvussa V.3 "Muut vaikutukset".

Tuomio 3.3.2020 (suuri jaosto), Gómez del Moral Guasch (C-125/18, [EU:C:2020:138](#))

Kiinnelainasopimus – Vaihtuva korko – Säästöpankkien kiinnelainoihin perustuva viiteindeksi – Asetukseen tai hallinnolliseen määräykseen perustuva indeksi – Elinkeinonharjoittajan yksipuolisesti käyttöön ottama tällainen ehto – Kansallisen tuomioistuimen suorittama avoimuusvaatimusta koskeva valvonta – Sopimusehdon kohtuuttomuuden toteamisen seuraukset

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,⁴¹ unionin tuomioistuin muistuttaa, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ei ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin poistaa sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisestä sopimuksesta kohtuuttoman ehdon korvaamalla sen dispositiivisella kansallisella oikeussäännöllä tilanteissa, joissa kohtuuttoman ehdon pätemättömäksi toteaminen velvoittaisi tuomioistuimen toteamaan sopimuksen kokonaan pätemättömäksi aiheuttaen tällä erityisen haitallisia vaikutuksia kuluttajalle (61 kohta).

Tällaisesta sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta voisi nimittäin seurata lähtökohtaisesti jäljellä olevan lainan summan erääntyminen välittömästi maksettavaksi sellaisen suuruisena, että tämä summa saattaisi ylittää kuluttajan maksukyvyn, ja siten negatiivinen seuraamus pikemminkin kuluttajalle kuin lainanantajalle, jota tämän seurauksena ei saataisi luopumaan tällaisten sopimusehtojen käyttämisestä tarjoamissaan sopimuksissa. Esillä olevassa tapauksessa Espanjan lainsäätäjä on riidanalaisen lainasopimuksen tekemisen jälkeen ottanut käyttöön ”korvaavan” indeksin, joka on, jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen suorittamasta tarkastuksesta muuta johdu, dispositiivinen. Unionin tuomioistuin katsoo näin ollen, että direktiivin 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta eivät ole esteenä sille, että jos kohtuuton sopimusehto, jossa vahvistetaan viiteindeksi lainan vaihtuvien korkojen laskemiseksi, on pätemätön, kansallinen tuomioistuin korvaa kyseisen indeksin mainitulla korvaavalla indeksillä, jota sovelletaan, jos sopimuspuolet eivät ole sopineet toisin, siltä osin kuin asianomainen kiinnelainasopimus ei voi pysyä voimassa, jos mainittu kohtuuton ehto poistetaan, ja kyseisen sopimuksen toteaminen kokonaan pätemättömäksi aiheuttaisi kuluttajalle erityisen haitallisia seurauksia (63–67 kohta sekä tuomiolauselman 4 kohta).

Tuomio 12.1.2023, D.V. (Asianajajan palkkio – Tuntihinnan periaate), (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Asianajajan ja kuluttajan välinen oikeudellisten palvelujen tarjoamista koskeva sopimus – Sopimusehto, jossa määrätään asianajajan palkkioiden maksamisesta tuntihinnan perusteella – 6 artiklan 1 kohta – Kansallisen tuomioistuimen toimivalta, kun kyse on kohtuuttomaksi todetusta ehdosta

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,⁴² unionin tuomioistuin lausuu siitä, mitä vaikutuksia on sillä, että asianajajan ja kuluttajan välisen oikeudellisten palvelujen tarjoamista koskevan sopimuksen ehto, jossa vahvistetaan tarjottujen palvelujen hinta

⁴¹ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku I.3. 3.1 ”Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Pakollisia lakeja tai asetuksia heijastavat sopimusehdot”, s. 9.

⁴² Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku I.3. 3.2 ”Direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen – Sopimusehdot, joissa määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hintaa tai korvausta ja vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita”, s. 15. Tämä tuomio esitellään myös luvussa II.1 ”Kohtuuttoman sopimusehdon käsite” ja luvussa III.2 ”Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset”.

tuntihinnan perusteella, todetaan kohtuuttomaksi. Unionin tuomioistuin toteaa tältä osin, että kansallisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta kyseistä sopimusehtoa, ellei kuluttaja vastusta tätä (55 kohta).

Se täsmentää, että kun kansallisen oikeuden merkityksellisten säännösten mukaan oikeudellisten palvelujen tarjoamista koskevaa sopimusta ei voida pitää voimassa sen jälkeen, kun hintaa koskeva kohtuuton ehto on poistettu, ja kun nämä palvelut on jo suoritettu, direktiivi 93/13 ei ole esteenä sille, että kyseinen sopimus todetaan pätemättömäksi, eikä sille, että kansallinen tuomioistuin palauttaa tilanteen, jossa kuluttaja olisi ollut, ellei kyseistä sopimusehtoa olisi ollut, vaikka tämä johtaa tilanteeseen, jossa elinkeinonharjoittaja ei saa mitään korvausta palveluistaan (59 kohta).

Siltä osin kuin on kyse niistä seurauksista, joita pääasiassa kyseessä olevien sopimusten pätemättömäksi toteamisesta voisi aiheutua kuluttajalle, unionin tuomioistuin muistuttaa oikeuskäytännöstään, jossa todetaan lainasopimuksen osalta, että koko sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta seuraisi lähtökohtaisesti jäljellä olevan lainan summan erääntyminen välittömästi maksettavaksi sellaisen suuruisena, että tämä summa saattaisi ylittää kuluttajan maksukyvyn, ja siitä voisi aiheutua kuluttajalle erityisen haitallisia seurauksia. Sopimuksen pätemättömäksi toteamisen erityinen vahingollisuus ei kuitenkaan voi rajoittua yksinomaan puhtaasti rahallisiin seurauksiin (61 kohta).

On nimittäin mahdollista, että jo suoritettuja oikeudellisia palveluja koskevan sopimuksen toteaminen pätemättömäksi voi asettaa kuluttajan oikeudellisesti epävarmaan tilanteeseen erityisesti siinä tapauksessa, että elinkeinonharjoittaja voi vaatia kansallisen oikeuden nojalla korvausta näistä palveluista muilla perusteilla kuin pätemättömäksi todetun sopimuksen perusteella. Lisäksi sopimuksen pätemättömyys voi mahdollisesti vaikuttaa sopimuksen nojalla toteutettujen toimien pätevyYTEEN ja tehokkuuteen (62 kohta).

Tässä tilanteessa unionin tuomioistuin toteaa, että siinä tapauksessa, että sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta kokonaisuudessaan aiheutuu kuluttajalle erityisen haitallisia seurauksia, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava, direktiivi 93/13 ei ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin korjaa kohtuuttoman sopimusehdon pätemättömyyden korvaamalla sen kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä tai säännöllä, jota sovelletaan, jos sopimuspuolet ovat sopineet siitä. Mainittu direktiivi on sitä vastoin esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin korvaa kumotun kohtuuttoman sopimusehdon tuomioistuimen arviolla siitä, kuinka suuri korvaus kyseisistä palveluista on maksettava (tuomiolauselman 4 kohta).

3. Muut vaikutukset

Tuomio 21.1.2015, Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, [EU:C:2015:21](#))

Sopimukset, joiden vakuutena on kiinteistökiinnitys – Viivästyskorkoehdot – Kohtuuttomat ehdot – Kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettely – Korkojen määrän kohtuullistaminen – Kansallisten tuomioistuinten toimivalta

Pääasiat koskivat kiinnitettyjen kiinteistöjen ulosmittausmenettelyjä, jotka Unicaja Banco ja Caixabank ovat panneet vireille useiden kiinteistöpanttioikeuksien kohteena olevien kiinteistöjen ulosmittaamiseksi. Lisäksi kaikkiin pääasioissa kyseessä oleviin luottosopimuksiin sisältyi ehto, jonka mukaisesti luotonantaja voi aikaistaa alun perin sovittua erääntymisajankohtaa ja vaatia luoton koko pääoman suorittamista sopimuksen mukaisine korkoineen, viivästyskorkoineen, palkkioineen ja kuluineen, jos lainanottaja ei noudata maksuvelvollisuuksiaan. Unicaja Banco ja Caixabank panivat ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireille ulosmittausta koskevat hakemukset kyseessä olevissa kiinnitysluottosopimuksissa määrättyjen viivästyskorkojen soveltamisen jälkeen maksamattomana olevien määrien osalta.

Kyseisten hakemusten yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tarkasteli kysymystä siitä, voidaanko viivästyskorkoja koskevia ehtoja ja kyseisten korkojen soveltamista pääomaan, joka erääntyy ennenaikaisesti maksun myöhästyessä, pitää direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ”kohtuuttomina”. Ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella oli tässä yhteydessä kuitenkin epäilyjä niistä päätelmistä, jotka sen on tehtävä mainittujen ehtojen kohtuuttomuudesta, kun otetaan huomioon kansallinen säännös, jonka mukaan kansallisen tuomioistuimen, jossa kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettely on pantu vireille, on laskettava uudelleen kiinnitysluottosopimuksen sellaisen ehdon perusteella maksettavat määrät, jonka mukaan viivästyskorko on suuruudeltaan yli kolme kertaa lakisääteinen korko, soveltamalla viivästyskorkoa, joka ei ylitä kyseistä kynnyksarvoa.

Unionin tuomioistuin toteaa heti alkuun, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan sellaisten kiinnitysluottosopimusten viivästyskorkoja koskevat ehdot, joiden täyttäminen on saatettu sen käsiteltäväksi, ovat direktiivin 93/13 3 artiklassa tarkoitetulla tavalla ”kohtuuttomia” (27 kohta). Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin huomauttaa, että kuluttajan elinkeinonharjoittajaan sitovan sopimuksen määräyksen kohtuuttomuuden toteamisesta tehtävien päätelmien osalta direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan sanamuodosta ilmenee, että kansallisten tuomioistuinten on yksinomaan jätettävä soveltamatta kohtuutonta sopimusehtoa, jotta ehdolla ei ole sitovia vaikutuksia kuluttajaan nähden, mutta niillä ei ole toimivaltaa muuttaa ehdon sisältöä. Kyseisen sopimuksen pitää nimittäin säilyä pääsääntöisesti muuttamattomana lukuun ottamatta kohtuuttomien ehtojen poistamista siltä osin kuin tällainen sopimuksen pysyttäminen on kansallisen oikeuden säännösten mukaan oikeudellisesti mahdollista (28 kohta).

Ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että kyseessä olevassa kansallisessa säännöksessä säädetään vakituisen asunnon hankkimiseksi otettujen sellaisten lainojen tai luottojen, joiden vakuutena on kyseiseen asuntoon perustettu kiinteistöpanttioikeus, viivästyskorkojen kohtuullistamisesta (35 kohta). Tämän säännöksen soveltamisala ulottuu kaikkiin

kiinnitysluottosopimuksiin ja eroaa siten direktiivin 93/13, joka koskee yksinomaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiin sopimuksiin sisällytettyjä kohtuuttomia ehtoja, soveltamisalasta. Tästä seuraa, että kynnysarvon, joka vastaa viivästyskorkoa, joka on kolme kertaa lakisääteinen korko, noudattamista koskevalla velvollisuudella, sellaisena kuin lainsäätäjällä on sen vahvistanut, ei oteta millään tavalla ennalta kantaa siihen arviointiin, jonka tuomioistuimet tekevät viivästyskorkojen vahvistamista koskevan sopimusehdon kohtuuttomuudesta (36 kohta).

Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin huomauttaa, että direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusehdon kohtuuttomuutta on arvioitava ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuksentekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin. Tästä seuraa, että tältä kannalta on myös arvioitava seurauksia, joita kyseisellä ehdolla voi olla sopimukseen sovellettavan lainsäädännön puitteissa, mikä edellyttää kansallisen oikeusjärjestyksen arviointia (37 kohta). Unionin tuomioistuin muistuttaa tässä yhteydessä, että kun kansallisen tuomioistuimen ratkaistavana on asia, jossa vastakkain on ainoastaan yksityisiä, sen on kansallisen oikeuden säännöksiä soveltaessaan otettava huomioon kansallisen oikeuden säännöt kokonaisuudessaan ja tulkittava niitä mahdollisimman pitkälle sovellettavan direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti direktiivillä tavoitellun päämäärän kanssa yhdenmukaisen ratkaisun aikaansaamiseksi (38 kohta).

Näin ollen unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ei ole esteenä nyt käsiteltävissä asioissa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle säännökselle, kunhan sen soveltamisella ei oteta ennalta kantaa siihen arviointiin, jonka mainittu kansallinen tuomioistuin tekee tällaisen ehdon kohtuuttomuudesta, eikä se ole esteenä sille, että kyseinen kansallinen tuomioistuin jättää mainitun ehdon soveltamatta, jos sen on pääteltävä ehdon olevan ”kohtuuton”. Kun kansalliset tuomioistuimet tarkastelevat sopimusehtoa, joka koskee viivästyskorkoa, jonka korkokanta on pienempi kuin kansallisessa lainsäädännössä vahvistettu korkokanta, kyseisen lakisääteisen ylärajan vahvistaminen ei estä mainittuja tuomioistuinta arvioimasta kyseisen ehdon mahdollista kohtuuttomuutta (40 kohta ja tuomiolauselman).

Sitä vastoin kun kiinnitysluottosopimuksen ehdossa vahvistettu viivästyskorko on suurempi kuin kansallisessa lainsäädännössä säädetty viivästyskorko ja sitä on kyseisen lainsäädännön mukaan alennettava, tällainen seikka ei saa olla esteenä sille, että kansalliset tuomioistuimet voivat kyseisestä kohtuullistamistoimenpiteestä riippumatta tehdä kaikki päätelmät kyseisen korkokannan sisältävän ehdon mahdollisesta kohtuuttomuudesta direktiivin 93/13 kannalta toteamalla sen tarvittaessa pätemättömäksi (41 ja 42 kohta).

Tuomio 7.8.2018, Banco Santander (C-96/16 ja 94/17, [EU:C:2018:643](#))

Saatavan luovuttaminen – Kuluttajan kanssa tehty lainasopimus – Viivästyskoron korkokannan vahvistamista koskevan sopimusehdon kohtuuttomuuden arviointiperusteet – Kohtuuttomuuden seuraukset

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,⁴³ unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivi 93/13 ei ole esteenä Tribunal Supremen oikeuskäytännön kaltaiselle

⁴³ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku II.1 ”Kohtuuttoman sopimusehdon käsite”, s. 19.

kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kuluttajan kanssa tehdyn lainasopimuksen ehdon, josta ei ole neuvoteltu ja jossa vahvistetaan viivästyskoron korkokanta, kohtuuttomuudesta seuraa viivästyskorkojen poistaminen kokonaisuudessaan, ja sopimuksen mukainen pääomalle maksettava korko kertyy edelleen (tuomiolauselman 3 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa, että erityisesti mainitusta direktiivistä ei johdu, että viivästyskoron korkokannan vahvistavan lainasopimuksen ehdon soveltamatta jättämisen tai pätemättömäksi toteamisen sen kohtuuttomuuden vuoksi pitäisi johtaa myös pääomalle maksettavan koron korkokannan vahvistavan kyseisen sopimuksen ehdon pätemättömäksi toteamiseen, sillä nämä erilaiset ehdot on selvästi erotettava toisistaan. Tältä osin unionin tuomioistuin katsoo, että viivästyskorkojen tarkoituksena on olla seuraamus siitä, ettei velallinen ole täyttänyt velvoitettaan suorittaa lainan lyhennyksiä sopimuksen mukaisesti, ehkäistä se, että tämä velallinen täyttää veloitteensa myöhässä, ja tarvittaessa korvata velkojalle maksun viivästymisestä aiheutunut vahinko. Sitä vastoin pääomalle maksettavan koron tehtävänä on olla palkkio siitä, että lainanantaja on antanut rahan velallisen käyttöön sen takaisin maksamiseen asti. Kyseiset toteamukset pätevät riippumatta siitä, miten viivästyskoron korkokannan ja pääomalle maksettavan koron korkokannan määrittävät sopimusehdot on laadittu. Erityisesti ne eivät päde vain silloin, kun viivästyskoron korkokanta on määritetty riippumatta pääomalle maksettavan koron korkokannasta erillisellä lausekkeella, vaan myös silloin, kun viivästyskoron korkokanta määritetään siten, että pääomalle maksettava koron korkokantaa korotetaan tietyllä prosenttiyksikkömäärällä. Jälkimmäisessä tapauksessa, jossa kohtuuton ehto johtuu tästä korotuksesta, direktiivissä 93/13 edellytetään ainoastaan, että kyseinen korotus todetaan pätemättömäksi (76 ja 77 kohta).

Tuomio 26.3.2019 (suuri jaosto), Abanca Corporación Bancaria (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250)

Kiinnelainasopimuksen ennen aikaista erääntymistä koskeva ehto – Ehdon toteaminen osittain kohtuuttomaksi – Kansallisen tuomioistuimen toimivalta, kun kyse on kohtuuttomaksi todetusta ehdosta – Kohtuuttoman ehdon korvaaminen kansallisen oikeuden säännöksellä

Pääasioiden oikeusriidat koskivat Espanjassa tehtyjä kiinnelainasopimuksia, joissa olevan ehdon perusteella sopimus voitiin irtisanoa ennen aikaisesta muun muassa tilanteissa, joissa vain yksi kuukausittain suoritettava maksuerä on jäänyt maksamatta.

Ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet esittivät unionin tuomioistuimelle kysymyksen lähinnä siitä, onko direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklaa tulkittava siten, että silloin kun kiinnelainasopimuksen ennen aikaista erääntymistä koskeva ehto on todettu kohtuuttomaksi, se voidaan kuitenkin pitää osittain voimassa poistamalla siitä osat, jotka tekevät siitä kohtuuttoman. Kyseiset tuomioistuimet kysyivät myös, voidaanko kyseisiä säännöksiä tulkita päinvastaisessa tilanteessa siten, että tällaisen ehdon perusteella aloitettua kiinnityksen ulosmittausmenettelyä voidaan kaikesta huolimatta jatkaa täydentämällä ehtoa kansallisella oikeussäännöllä, kun se, ettei tähän menettelyyn voida turvautua, saattaisi olla vastoin kuluttajien etuja.

Unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklaa on tulkittava siten, että ensinnäkin ne ovat esteenä sille, että kohtuuttomaksi todettu kiinnelainasopimuksen ennen aikaista erääntymistä koskeva ehto pidetään osittain voimassa poistamalla siitä osat, jotka

tekevät siitä kohtuuttoman, jos poistamisella muutettaisiin ehdon sisältöä puuttamalla sen keskeiseen asiasisältöön. Tämän jälkeen unionin tuomioistuin toteaa, etteivät nämä artiklat ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin korjaa tällaisen kohtuuttoman ehdon pätemättömyyden korvaamalla sen sellaisen lain säännöksen uudella sanamuodolla, johon ehto suurelta osin perustuu ja jota sovelletaan, kun sopimuspuolet ovat tästä sopineet, edellyttäen, ettei kyseessä oleva kiinnelainasopimus voi pysyä voimassa, jos mainittu kohtuuton ehto poistetaan, ja että on voitu todeta, että koko sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta aiheutuu kuluttajalle erityisen haitallisia seurauksia (tuomiolauselman).

Silloin kun kansallinen tuomioistuin toteaa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä sopimuksessa olevan kohtuuttoman ehdon pätemättömäksi, direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta on esteenä kansallisen oikeuden säännökselle, jossa sallitaan kansallisen tuomioistuimen täydentää kyseistä sopimusta muuttamalla ehdon sisältöä. Mikäli kansallisen tuomioistuimen sallittaisiin muuttaa tällaisissa sopimuksissa olevien kohtuuttomien ehtojen sisältöä, olisi tämä omiaan haittaamaan direktiivin 93/13 7 artiklassa tarkoitetun pitkän aikavälin tavoitteen toteutumista. Tällainen mahdollisuus nimittäin myötävaikuttaisi sen ehkäisevän vaikutuksen poistumiseen, joka kohdistetaan elinkeinonharjoittajiin jättämällä yksinkertaisesti soveltamatta tällaisia kohtuuttomia ehtoja kuluttajiin nähden, koska elinkeinonharjoittajat olisivat taipuvaisia jatkamaan tällaisten ehtojen käyttämistä tietoisina siitä, että vaikka ehdot julistettaisiin pätemättömiksi, kansallinen tuomioistuin voisi kuitenkin täydentää sopimusta tarvittavilta osin näiden elinkeinonharjoittajien etujen takaamiseksi (53 ja 54 kohta).

Tilanteessa, jossa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehty sopimus ei voi pysyä voimassa kohtuuttoman ehdon poistamisen jälkeen, direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ei ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin poistaa sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti kohtuuttoman ehdon korvaamalla sen dispositiivisella kansallisella oikeussäännöllä tilanteissa, joissa kohtuuttoman ehdon pätemättömäksi toteaminen velvoittaisi tuomioistuimen toteamaan sopimuksen kokonaan pätemättömäksi aiheuttaen tällä erityisen haitallisia vaikutuksia kuluttajalle, ja negatiivinen seuraamus kohdistuisi näin kuluttajaan (56 kohta).

Tällainen korvaaminen on direktiivin 93/13 tavoitteiden kannalta täysin perusteltua. Korvaaminen on näet kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan tavoitteen mukaista siksi, että tällä säännöksellä pyritään korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksella perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus, eikä sillä pyritä siihen, että kaikki kohtuuttomia ehtoja sisältävät sopimukset todettaisiin pätemättömiksi (57 kohta).

Jos olisi kiellettyä korvata kohtuuton sopimusehto dispositiivisella kansallisella oikeussäännöllä ja jos tuomioistuimen olisi näin ollen todettava koko sopimus pätemättömäksi, kuluttajalle voisi aiheutua erityisen haitallisia seurauksia, jolloin sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta johtuva ehkäisevä vaikutus saattaisi vaarantua. Lainasopimuksen osalta tällaisesta pätemättömäksi toteamisesta nimittäin seuraisi lähtökohtaisesti jäljellä olevan lainan summan erääntyminen välittömästi maksettavaksi sellaisen suuruisena, että tämä summa saattaisi ylittää kuluttajan maksukyvyn, ja siten negatiivinen seuraamus pikemminkin kuluttajalle kuin velkojalle, jota tämän seurauksena ei kannustettaisi luopumaan sisällyttämästä tällaisia sopimusehtoja tarjoamiinsa sopimuksiin (58 kohta).

Unionin tuomioistuin katsoo vastaavista syistä, että tilanteessa, jossa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehty kiinnelainasopimus ei voi pysyä voimassa sellaisen kohtuuttoman ehdon poistamisen jälkeen, jonka sanamuoto perustuu suurelta osin sellaiseen lain säännökseen, jota sovelletaan, kun sopimuspuolet ovat tästä sopineet, direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ei ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin välttääkseen kyseisen sopimuksen pätemättömyyden korvaa tällaisen ehdon kyseisen kansallisen lain säännöksen uudella sanamuodolla, joka on tullut voimaan sopimuksen tekemisen jälkeen, koska sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta aiheutuisi kuluttajalle erityisen haitallisia seurauksia (59 kohta).

Kansallisten tuomioistuinten tehtävänä on selvittää kansallisten oikeussääntöjen mukaisesti ja objektiivista lähestymistapaa noudattaen, johtaako tällaisten ehtojen poistaminen siihen, etteivät kiinnelainasopimukset voi enää pysyä voimassa.

Mikäli näin on, kansallisten tuomioistuinten on selvitettävä, aiheutuuko pääasioissa kyseessä olevien kiinnelainasopimusten pätemättömäksi toteamisesta kyseessä oleville kuluttajille erityisen haitallisia seurauksia. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin toteaa, että ennakkoratkaisupyynnöistä käy ilmi, että pätemättömäksi toteaminen saattaisi vaikuttaa erityisesti niihin kansallisiin yksityiskohtaisiin menettelysääntöihin, joiden mukaisesti pankit voivat saada kuluttajat oikeusteitse maksamaan lainasta jäljellä olevan määrän kokonaan (61 kohta).

Tuomio 7.11.2019, Kanyeba ym. (yhdistetyt asiat C-349/18–C-351/18, [EU:C:2019:936](#))

Rautatieyrityksen yleiset kuljetusehdot – Sopimussakko – Kansallisen tuomioistuimen toimivalta

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,⁴⁴ unionin tuomioistuin, joka lausuu elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen sisältyvästä sopimussakkolausekkeesta, toteaa, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta on esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin, joka toteaa tällaisen sopimussakkolausekkeen kohtuuttomaksi, muuttaa tässä lausekkeessa kuluttajalle määrätyn seuraamuksen määrää (tuomiolauselman 2 kohta).

Tuomio 9.7.2020, Ibercaja Banco (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))

Kiinnelainasopimus – Ehto, jolla rajoitetaan korkokannan vaihtelua (vähimmäiskorkoehto) – Uudistamissopimus – Luopuminen sopimusehtojen riitauttamisesta tuomioistuimessa – Sitovuuden puuttuminen

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,⁴⁵ unionin tuomioistuin katsoo, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ei ole esteenä sille, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen ehto, jonka kohtuuttomuus voidaan todeta tuomioistuimessa, voi olla kyseisen elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sellaisen uudistamissopimuksen kohteena, jolla kuluttaja luopuu vaikutuksista, jotka seuraisivat kyseisen ehdon toteamisesta

⁴⁴ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku V.2 "Kohtuuttoman sopimusehdon korvaaminen", s. 53.

⁴⁵ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. luku II.1 "Kohtuuttoman sopimusehdon käsite", s. 20. Tämä tuomio esittelee myös luvussa II.2 "Käsite 'sopimusehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu'" ja luvussa III.2 "Lojaliteettiperiaatteen mukaiset sekä tasapainon ja avoimuuden vaatimukset".

kohtuuttomaksi, sillä edellytyksellä, että luopuminen perustuu kuluttajan vapaaehtoiseen ja tietoiseen suostumukseen, mikä kansallisen tuomioistuimen on tutkittava (tuomiolauselman 1 kohta).

Unionin tuomioistuin täsmentää, että se, että kuluttaja on luopunut vetoamasta kohtuuttoman sopimusehdon pätemättömyyteen, voidaan kuitenkin ottaa huomioon vain, jos kuluttaja on luopumishetkellä ollut tietoinen siitä, ettei kyseinen ehto ole sitova, ja tästä aiheutuvista seurauksista. Ainoastaan tällaisessa tilanteessa voidaan katsoa, että hänen hyväksyntänsä tällaisen ehdon uudistamiselle perustuu direktiivin 93/13 3 artiklassa säädettyjä vaatimuksia vastaavaan vapaaehtoiseen ja tietoiseen suostumukseen, mikä kansallisen tuomioistuimen on tutkittava (29 kohta).

4. Pätemättömyyden toteamisen vaikutusten ajallinen rajoittaminen

Tuomio 21.12.2016 (suuri jaosto), Gutiérrez Naranjo (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, [EU:C:2016:980](#))

Kiinnelainat – Kohtuuttomat ehdot – Pätemättömyyden toteaminen – Kansallinen tuomioistuin on rajannut kohtuuttoman ehdon pätemättömyyden toteamisen vaikutukset ajallisesti

Pääasiat koskivat kiinnelainasopimusten ehtoja, joissa määrätään vähimmäiskorkokannasta, jonka alapuolelle vaihtuva korko ei voi laskea. Vaikka Espanjan ylimmän oikeusasteen aiemmassa tuomiossa nämä vähimmäiskorkoehdot oli todettu kohtuuttomiksi direktiivin 93/13 tulkintaa koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa, kyseinen tuomioistuin rajasi yleisesti näiden ehtojen pätemättömäksi toteamisesta johtuvat palauttamista koskevat vaikutukset niihin summiin, jotka on maksettu perusteettomasti sen tuomion antamisen jälkeen, jolla tuomioistuin on todennut kohtuuttomuuden. Tässä tilanteessa ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet, joiden käsiteltäväksi kuluttajat, joihin näiden vähimmäiskorkoehtojen soveltaminen oli vaikuttanut, olivat saattaneet asiat, kysyivät, onko tällainen pätemättömyyden toteamisen vaikutusten ajallinen rajoittaminen direktiivin 93/13 mukainen.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin korostaa, että sen toteamisella, että ehto on direktiivissä 93/13 tarkoitetulla tavalla kohtuuton, on voitava palauttaa se tilanne, jossa kuluttaja olisi ollut, ellei mainittua ehtoa olisi ollut. Näin ollen vähimmäiskorkoehtojen kohtuuttomuuden toteamisen tulisi nyt käsiteltävässä asiassa mahdollistaa sellaisten perusteettomien etujen palautus, jotka elinkeinonharjoittaja on saanut kuluttajan vahingoksi (66 ja 67 kohta).

Unionin tuomioistuin täsmentää tältä osin, että vaikka kansallinen tuomioistuin voi päättää, että sen tuomio ei saa oikeusvarmuuden vuoksi vaikuttaa sellaisiin tilanteisiin, joiden osalta on aiemmin annettu lainvoimainen tuomioistuinratkaisu, on yksin unionin tuomioistuimen asiana päättää unionin oikeussäännöstä vahvistamansa tulkinnan ajallisesta rajaamisesta. Siltä osin kuin vähimmäiskorkoehtojen pätemättömyyden vaikutuksia koskeva ajallinen rajausta, jonka Espanjan ylin oikeusaste on tehnyt, johtaa siihen, että kuluttajilta evätään oikeus saada palautetuksi kaikki summat, jotka he ovat maksaneet perusteettomasti, kuluttajien suoja on puutteellinen ja riittämätön. Tässä tilanteessa tällaista rajausta ei voida pitää direktiivissä 93/13 edellytetyllä

tavalla riittävänä eikä tehokkaana keinona tämäntyyppisten ehtojen käytön lopettamiseksi. Näin ollen unionin oikeus on esteenä sille, että kohtuuttoman ehdon pätemättömyyteen liittyviä palauttamista koskevia vaikutuksia rajataan ajallisesti (70, 72, 73 ja 75 kohta sekä tuomiolauselma).

Tuomio 17.5.2022 (suuri jaosto), Unicaja Banco (C-869/19, [EU:C:2022:397](#))

Kiinnityssopimus – Sopimukseen sisältyvän vähimmäiskorkoehdon kohtuuttomuus – Valitusmenettelyä koskevat kansalliset prosessuaaliset säännöt – Kohtuuttoman ehdon pätemättömäksi toteamisen vaikutusten ajallinen rajoittaminen – Palauttaminen – Kansallisen toisen asteen tuomioistuimen valta valvoa viran puolesta

Pääasian oikeusriidassa asianosaisina olivat L ja Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU, jonka oikeudet ovat siirtyneet Unicaja Banco SA:lle, ja jossa on kyse siitä, ettei kansallinen toisen asteen tuomioistuin ole ottanut viran puolesta huomioon unionin oikeuden rikkomista koskevaa perustetta. Pankki myönsi L:lle kiinnelainan. Sopimuksessa oli ehto, jonka mukaan vaihtuva korko ei voi olla alle 3 prosenttia. L nosti kyseistä pankkia vastaan kanteen ja vaati, että kyseinen ehto todetaan pätemättömäksi ja että sen nojalla perusteettomasti perityt summat palautetaan, ja hän väitti, että ehto oli todettava kohtuuttomaksi, koska se ei ollut avoin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi kanteen mutta rajoitti ajallisesti palauttamista koskevia vaikutuksia kansallisen oikeuskäytännön mukaisesti. Toisen asteen tuomioistuin, johon pankki teki valituksen, ei määrännyt vähimmäiskorkoehdon nojalla perittyjen määrien palauttamisesta kokonaisuudessaan, koska L ei ollut valittanut ensimmäisessä oikeusasteessa annetusta tuomiosta. Espanjan oikeuden mukaan on niin, että jos kumpikaan asianosaisista ei ole riitauttanut tuomion tuomiolauselman tiettyä kohtaa, toisen asteen tuomioistuin ei voi tehdä tyhjäksi sen vaikutuksia tai muuttaa sen sisältöä. Tämä sääntö on samankaltainen oikeusvoiman kanssa. Espanjan ylin tuomioistuin kysyi näin ollen unionin tuomioistuimelta, onko kansallinen oikeus unionin oikeuden mukainen siltä osin kuin on erityisesti kyse siitä, että kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu valitus tuomiosta, jossa kuluttajan kohtuuttomaksi todetun ehdon nojalla aiheettomasti maksamien määrien palauttamista rajoitetaan ajallisesti, ei voi viran puolesta ottaa huomioon direktiivin 93/13 rikkomista koskevaa perustetta ja määrätä mainittuja summia palautettavaksi kokonaisuudessaan.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin tarkastelee tiettyjen muutoksenhakumenettelyä sääntelevien kansallisten prosessuaalisten periaatteiden, kuten määräämisperiaatteen, vaatimistaakan ja reformatio in peius –kiellon, suhdetta kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan tutkia viran puolesta ehdon kohtuuttomuutta.

Unionin tuomioistuin katsoo tältä osin, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta on esteenä tällaisten kansallisten prosessuaalisten periaatteiden soveltamiselle, joiden mukaan kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu valitus tuomiosta, jossa kuluttajan kohtuuttomaksi todetun ehdon nojalla perusteettomasti maksamien määrien palauttamista rajoitetaan ajallisesti, ei voi viran puolesta ottaa huomioon perustetta, jonka mukaan kyseisen direktiivin säännöstä on rikottu, ja määrätä mainittuja summia palautettavaksi kokonaisuudessaan, kun sen, että asianomainen kuluttaja ei ole riitauttanut tätä ajallista rajoittamista, ei voida katsoa johtuvan hänen täydellisestä passiivisuudestaan. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa unionin tuomioistuin

täsmentää, että sen, että kuluttaja ei ole turvautunut ajoissa oikeussuojakeinoihin, voidaan katsoa johtuvan siitä, että silloin, kun tuomio Gutiérrez Naranjo ym.⁴⁶ –, jossa unionin tuomioistuimien totesi, että kansallinen oikeuskäytäntö, jolla rajataan ajallisesti ne palauttamista koskevat vaikutukset, jotka liittyvät sopimusehdon kohtuuttomuuden toteamiseen tuomioistuimissa, on ristiriidassa kyseisen direktiivin kanssa – annettiin, määräaika valituksen tekemiselle oli jo päättynyt. Näin ollen pääasiassa asianomainen kuluttaja ei ollut osoittanut täydellistä passiivisuutta, kun hän ei ollut tehnyt valitusta. Näissä olosuhteissa kansallisten prosessuaalisten periaatteiden soveltaminen on sen vuoksi, että kuluttajalta riistetään keinot, joiden avulla hän voi vedota oikeuksiinsa kohtuuttomista ehdoista annetun direktiivin nojalla, tehokkuusperiaatteen vastaista, koska se tekee näiden oikeuksien suojaamisesta mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (38 ja 39 kohta sekä tuomiolauselma).

⁴⁶ Tuomio 21.12.2016, [Gutiérrez Naranjo ym.](#), (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980), joka esitellään luvussa V.4. "Pätemättömyyden toteamisen vaikutusten ajallinen rajoittaminen".

VI. Keinot kohtuuttomien sopimusehtojen käytön lopettamiseksi

1. Ryhmäkanteet ja yleisen edun mukaiset kanteet

Tuomio 26.4.2012, Invitel (C-472/10, [EU:C:2012:242](#))

Elinkeinonharjoittaja muuttaa yksipuolisesti sopimusta – Kansallisessa lainsäädännössä nimetyn järjestön kuluttajien nimissä yleisen edun vuoksi nostama kieltokanne – Sopimusehdon kohtuuttomuuden toteaminen – Oikeusvaikutukset

Tässä tuomiossa, jonka tosiseikat ja oikeudelliset seikat on esitetty edellä,⁴⁷ unionin tuomioistuin muistuttaa ensinnäkin, että direktiivi 93/13 velvoittaa jäsenvaltiot antamaan henkilöille ja järjestöille, joilla on legitiimi intressi suojella kuluttajia, mahdollisuus nostaa kieltokanne tuomioistuimessa, jonka on ratkaistava, ovatko yleiseen käyttöön laaditut sopimusehdot luonteeltaan kohtuuttomia, ja saada ne tarvittaessa kielletyiksi. Unionin tuomioistuin täsmentää kuitenkin, että kyseisellä direktiivillä ei yhdenmukaisteta seuraamuksia, jotka ovat sovellettavissa, jos sopimusehto todetaan kohtuuttomaksi näiden henkilöiden tai järjestöjen vireille saattamissa menettelyissä (35 ja 36 kohta).

Tämän jälkeen unionin tuomioistuin toteaa, että yleisen edun mukaisten kanteiden yleisestä tavoitteen tehokas saavuttaminen edellyttää, että sopimusehdot, jotka on todettu kohtuuttomiksi elinkeinonharjoittajaa vastaan nostetussa kieltokanneasiassa, eivät sido kieltokanneasiassa asianosaisina olevia kuluttajia eivätkä kuluttajia, jotka eivät ole asianosaisia mutta ovat tehneet kyseisen elinkeinonharjoittajan kanssa sellaisen sopimuksen, johon sovelletaan näitä samoja yleisiä sopimusehtoja. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin korostaa, että yleisen edun mukainen kanne, jossa vaaditaan kohtuuttomien sopimusehtojen poistamista, voidaan nostaa myös ennen niiden käyttämistä sopimuksissa (38 kohta).

Tässä tilanteessa unionin tuomioistuin toteaa, että riidanalainen lainsäädäntö, jossa säädetään, että jos tuomioistuin yleisen edun mukaisen kanteen seurauksena toteaa kohtuuttoman sopimusehdon pätemättömäksi, tätä päätöstä on sovellettava kaikkiin kyseistä ehtoa käyttävän elinkeinonharjoittajan kanssa sopimuksen tehneisiin osapuoliin, on yhteensopiva direktiivin 93/13 logiikan, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi, kanssa. Näin ollen tämän lainsäädännön todetaan olevan kyseisen direktiivin mukainen.

Unionin tuomioistuin täsmentää, että jos kansalliset tuomioistuimet kieltokannetta käsitellessään toteavat sopimusehdon olevan kohtuuton, niillä on velvollisuus viran puolesta – myös tulevaisuudessa – tehdä tästä kaikki päätelmät, jotta kyseinen sopimusehto ei sitoisi sellaisen sopimuksen tehneitä kuluttajia, joka sisältää tällaisen ehdon ja johon näitä samoja yleisiä sopimusehtoja sovelletaan (43 kohta ja tuomiolauselman 2 kohta).

⁴⁷ Oikeusriidan tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta ks. otsikko III.1 jakso "Arviointiperusteet", s. 27.

Tuomio 27.2.2014, Pohotovost' (C-470/12, [EU:C:2014:101](#))

Välitystuomion pakkotäytäntöönpano – Täytäntöönpanomenettelyssä tehty väliintulohakemus – Kuluttajansuojajärjestö – Kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan tällainen väliintulo ei ole mahdollista – Jäsenvaltioiden menettelyllinen itsemääräämisoikeus

Pohotovost'-yhtiö myönsi kulutusluoton luotonottajalle. Välitystuomiossa luotonottaja veloitettiin palauttamaan kulutusluottosopimuksen täyttämiseen liittyvät summat. Sen jälkeen kun Pohotovost' oli hakenut tämän välitystuomion täytäntöönpanoa, ulosottomies haki Okresný súd Svidníkiltä (Svidníkin alueellinen tuomioistuin, Slovakia) lupaa mainitun välitystuomion täytäntöönpanoon.

Kuluttajansuojajärjestö pyysi saada osallistua täytäntöönpanomenettelyyn väliintulijana. Kyseinen järjestö vetosi siihen, että ulosottomies ei ollut puolueeton, koska tämä oli ollut aiemmin työsuhteessa Pohotovost'-yhtiöön. Okresný súd Svidník hylkäsi antamallaan määräyksellä väliintulohakemuksen, minkä jälkeen siltä haettiin muutosta tähän määräykseen. Nyt käsiteltävässä asiassa mainittu järjestö väitti lähinnä, että tuomioistuin ei ollut antanut viran puolesta luotonottajalle riittävää suojaa kohtuutonta välityslauseketta vastaan.

Slovakian lainsäädännön mukaan kuluttajansuojajärjestö voidaan hyväksyä väliintulijaksi aineellista kysymystä koskevassa riita-asiassa, jonka asianosaisena on kuluttaja. Najvyšší súd Slovenskej republikyn (ylimmän asteen tuomioistuin, Slovakian tasavalta) oikeuskäytännön mukaan kuluttajaan kohdistuvissa täytäntöönpanomenettelyissä – oli kyse sitten kansallisen tuomioistuimen antaman tuomion tai lopullisen välitystuomion täytäntöönpanosta – ei kuitenkaan ole mahdollista hyväksyä tällaista järjestöä väliintulijaksi.

Tässä tilanteessa Okresný súd Svidník päätti saattaa asian unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tuomiossaan unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivi 93/13 sekä perusoikeuskirjan 38 ja 47 artikla, jotka koskevat kuluttajansuojaa ja oikeutta tehokkaihin oikeussuojakeinoihin, eivät ole esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan kuluttajansuojajärjestöä ei hyväksytä väliintulijaksi tukemaan kuluttajaa tätä vastaan vireille pannussa lopullisen välitystuomion täytäntöönpanomenettelyssä (tuomiolauselma).

Unionin tuomioistuin täsmentää, että kansallisen tuomioistuimen, jossa on vireillä lopullisen välitystuomion täytäntöönpanomenettely, on – kun sillä on käytössään tarvittavat oikeudelliset seikat ja tosiseikat – tutkittava viran puolesta, ovatko sopimusehdot, joihin välitystuomiossa vahvistettu saatava perustuu, kohtuuttomia (42 kohta).

Kuluttajansuojajärjestöjen roolista unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivin 93/13 7 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään, että näillä järjestöillä on mahdollisuus saattaa asia käsiteltäväksi tuomioistuimessa, jotta ratkaistaisiin, ovatko yleiseen käyttöön laaditut sopimusehdot luonteeltaan kohtuuttomia, ja saataisiin ne tarvittaessa kielletyiksi. Tässä yhteydessä se täsmentää, että tällaisia kieltokanteita voidaan nostaa, vaikka ehtoja, joiden kieltämistä vaaditaan, ei olisi käytetty tietyissä yksittäisissä sopimuksissa. Koska ei ole olemassa unionin lainsäädäntöä kuluttajansuojajärjestöjen mahdollisuudesta olla väliintulijana kuluttajia koskevissa yksittäisissä riita-asioissa, kunkin jäsenvaltion asiana on ratkaista tämä kysymys menettelyllistä itsemääräämisoikeutta koskevan periaatteen nojalla ja vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita noudattaen (43, 44 ja 46 kohta).

Siltä osin kuin on kyse vastaavuusperiaatteesta, unionin tuomioistuin toteaa, että sitä ei ole loukattu nyt käsiteltävässä asiassa. Kaikkien kolmansien osapuolten väliintulo kansallisen tuomioistuimen antaman ratkaisun tai lopullisen välitystuomion täytäntöönpanomenettelyssä suljetaan nimittäin pois riippumatta siitä, vedotaanko asiassa unionin oikeuden vai jäsenvaltion sisäisen oikeuden rikkomiseen. Unionin tuomioistuin toteaa lisäksi, että myöskään tehokkuusperiaatetta ei ole loukattu. Se täsmentää ensinnäkin, että kohtuuttomia sopimusehtoja koskevassa direktiivissä ei säädetä kuluttajansuojajärjestöjen oikeudesta väliintuloon kuluttajia koskevissa yksittäisissä riita-asioissa. Tästä syystä perusoikeuskirjan 38 artikla, joka koskee korkeatasoisen kuluttajansuojan varmistamista, ei johda siihen, että kyseistä direktiiviä tulkitaan niin, että siinä tunnustetaan tällainen oikeus. Unionin tuomioistuin toteaa lisäksi, että sen vuoksi, että direktiivissä säädetään, että kansallisen tuomioistuimen on tutkittava viran puolesta, ovatko sopimusehdot kohtuuttomia, kieltäytyminen hyväksymästä kuluttajansuojajärjestön väliintuloa kuluttajan tueksi ei loukkaa tämän kuluttajan oikeutta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa. Unionin tuomioistuimen mukaan tämä kieltäytyminen ei kuitenkaan vaikuta tällaisen järjestön oikeuksiin, kuten esimerkiksi oikeuteen nostaa ryhmäkanne tai edustaa kuluttajaa suoraan kaikissa menettelyissä (49, 50, 52 ja 54-56 kohta).

Tuomio 14.4.2016, Sales Sinués (C-381/14 ja C-385/14, [EU:C:2016:252](#))

Kiinnelainasopimukset – Vähimmäiskorkoehto – Ehdon tutkiminen sen pätemättömäksi toteamista varten – Ryhmäkanne – Kieltokanne – Samaa asiaan kohdistuvan yksittäistapausta koskevan kanteen käsittelyn lykkääminen

Lainanottajat tekivät vuonna 2005 kahden espanjalaisen pankin kanssa kiinnelainan uudistamissopimuksen ja kiinnelainasopimuksen. Sopimukset sisälsivät niin sanotun vähimmäiskorkoehdon, jossa määrättiin vuotuinen korkokanta ja tämän koron enimmäismäärä. Vähimmäiskorkoehdon mukaan ja markkinakorkojen vaihtelusta riippumatta kyseisten sopimusten mukaiset korot eivät voineet alittaa mainitun ehdon mukaista korkokantaa.

Lainanottajat katsoivat, että pankit olivat asettaneet heihin sovellettavat vähimmäiskorkoehdot yksipuolisesti ja ehdoista aiheutui heidän vahingokseen epätasapaino, minkä vuoksi he nostivat Juzgado de lo Mercantil n°9 de Barcelonassa (Barcelonan kauppatuomioistuin nro 9, Espanja) kumpikin erikseen kanteen, jossa vaadittiin toteamaan nämä ehdot pätemättömiksi. Ennen näiden kanteiden nostamista eräs kuluttajajärjestö oli nostanut useaan pankkiin kohdistetun ryhmäkanteen, jossa vaadittiin muun muassa kieltämään vähimmäiskorkoehtojen käyttäminen luottosopimuksissa.

Nyt käsiteltävässä asiassa pankit vaativat näiden asioiden käsittelyn lykkäämistä siihen asti, kunnes ryhmäkanne on ratkaistu lainvoimaisella tuomiolla. Lainanottajat vastustivat tätä lykkäämistä. Kansallinen tuomioistuin katsoi, että espanjalainen menettelysäännös edellytti, että se lykkää siinä vireillä olevien yksittäistä tapausta koskevien kanteiden käsittelyä, kunnes ryhmäkanteen johdosta on annettu lainvoimainen tuomio. Kyseisen tuomioistuimen mukaan tästä lykkäysvaikutuksesta seuraa, että yksittäistä tapausta koskevan kanteen on välttämättä oltava alisteinen ryhmäkanteelle sekä asian käsittelyn kulun että sen lopputuloksen osalta.

Unionin tuomioistuimelle esitettiin ennakkoratkaisukysymys ja se lausui direktiivin 93/13 7 artiklan tulkinnasta. Se katsoo, että kyseinen säännös on esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan tuomioistuimen, jossa on vireillä kuluttajan nostama yksittäistapausta koskeva kanne, jossa vaaditaan tämän kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välillä tehtyyn sopimukseen sisältyvän ehdon toteamista kohtuuttomaksi, on automaattisesti lykättävä tällaisen kanteen käsittelyä, kunnes kuluttajajärjestön nostama kanne, jossa vaaditaan erityisesti kieltämään yksittäistapausta koskevan kanteen kohteena olevaan verrattavien ehtojen käyttö samantyyppisissä sopimuksissa, on ratkaistu lainvoimaisella tuomiolla. Unionin tuomioistuin täsmentää, että tämä ristiriita on olemassa erityisesti silloin, kun kanteen käsittelyä lykätään eikä tällöin voida ottaa huomioon tällaisen lykkäyksen merkitystä yksittäistapausta koskevan kanteen nostaneen kuluttajan suojan kannalta eikä kyseisellä kuluttajalla ole mahdollisuutta päättää irrottautua ryhmäkanteesta (tuomiolauselma).

Unionin tuomioistuin muistuttaa, että sen lisäksi, että kuluttajalla on subjektiivinen oikeus saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi sopimukseen, jonka osapuoli hän on, sisältyvän ehdon kohtuuttomuus, direktiivissä 93/13 jäsenvaltioiden sallitaan ottavan käyttöön vakiosopimuksiin sisältyvien kohtuuttomien ehtojen valvontamenettely, joka perustuu kuluttajansuojajärjestöjen direktiivin 93/13 7 artiklan 2 kohdan nojalla nostamiin kieltokanteisiin. Unionin tuomioistuin toteaa, että kieltokanteiden ennalta ehkäisevä luonne ja yleisestävä tavoite sekä se, etteivät ne liity konkreettiseen yksittäiseen riitaan, tarkoittavat, että tällaisia kanteita voidaan nostaa, vaikka ehtoja, joiden kieltämistä on vaadittu, ei olisi käytetty tietyissä yksittäisissä sopimuksissa. Näin ollen unionin tuomioistuin korostaa, että yksittäistapausta koskevilla kanteilla ja ryhmäkanteilla on eri tarkoitukset ja oikeusvaikutukset. Niiden käsittelyn on täytettävä yksinomaan sellaiset menettelylliset vaatimukset, jotka koskevat erityisesti hyvää oikeudenkäyttöä ja tarvetta välttää keskenään ristiriitaisia tuomioistuinten ratkaisuja, mutta tämä ei saa johtaa kuluttajansuojan heikentymiseen (21, 29 ja 30 kohta).

Kun ryhmäkanteiden ja yksittäistapausta koskevien kanteiden välistä suhdetta koskevia menettelysääntöjä ei ole yhdenmukaistettu, kunkin jäsenvaltion asiana on antaa tällaiset säännöt menettelyllistä itsemääräämisoikeutta koskevan periaatteen nojalla ja vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita noudattaen. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa unionin tuomioistuin toteaa, että espanjalainen menettelysäännös, jonka mukaan kansallisen tuomioistuimen on automaattisesti lykättävä kuluttajan nostaman yksittäistapausta koskevan kanteen, jossa vaaditaan sopimusehdon toteamista kohtuuttomaksi, käsittelyä, kunnes ryhmäkanne on ratkaistu lainvoimaisella tuomiolla, ei herätä epäilyjä vastaavuusperiaatteen noudattamisen suhteen. Tehokkuusperiaatteen osalta näin ei kuitenkaan ole, koska kyseinen menettelysäännös estää kuluttajaa vetoamasta direktiivissä 93/13 säädettyihin oikeuksiin yksilöllisesti. Unionin tuomioistuin toteaa, että ryhmäkanteen johdosta annetun ratkaisun lopputulos on kuluttajaa pakottavasti sitova, vaikka hän olisi päättänyt jättää osallistumatta siihen, ja kuluttajan asema riippuu siitä, kauanko tuomioistuimen ratkaisun antamiseen ryhmäkanteen johdosta menee aikaa (32, 33, 36 ja 39 kohta).

Lisäksi kuluttajan, joka haluaa osallistua ryhmäkanteeseen, on alistuttava rajoitteisiin, jotka liittyvät toimivaltaisen tuomioistuimen määräytymiseen ja perusteluihin, joihin asiassa voidaan vedota. Kuluttaja menettää myös muita oikeuksia, jotka hänellä olisi ollut yksittäistapausta koskevan kanteen yhteydessä, kuten esimerkiksi häntä koskevan tapauksen ominaispiirteiden huomioon ottamisen sekä mahdollisuuden luopua vaatimasta kohtuuttoman ehdon soveltamatta jättämistä. Kyseisen menettelysäännön soveltaminen estää myös kansallista

tuomioistuinta arvioimasta yksittäistapausta koskevan kanteen käsittelyn lykkäämisen merkitystä ryhmäkanteen johdosta annettavaa lopullista tuomiota odottaessa. Unionin tuomioistuin toteaa tässä yhteydessä, ettei tällaista tehokkuuden puutetta voida oikeuttaa tarpeella ehkäistä keskenään ristiriitaisten tuomioistuinratkaisujen vaara, sillä ryhmäkanteen ja yksittäistapausta koskevan kanteen yhteydessä tuomioistuimelle kuuluvien valvontatehtävien luonteen eron pitäisi lähtökohtaisesti ehkäistä tällainen vaara. Tehokkuuden puutetta ei voida myöskään oikeuttaa tarpeella välttää tuomioistuinten ruuhkautumista, koska direktiivissä 93/13 kuluttajille taattujen oikeuksien tehokasta käyttämistä ei voida kyseenalaistaa jäsenvaltion tuomioistuinlaitokseen liittyvillä seikoilla (37, 38 ja 40-42 kohta).

2. Tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevan oikeuden takaaminen

Tuomio 17.7.2014, Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, [EU:C:2014:2099](#))

Lainasopimus, jonka vakuutena on kiinteistökiinnitys – Kohtuuttomat ehdot – Kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettely – Muutoksenhakuoikeus

Valittajat allekirjoittivat vuonna 2013 Banco Bilbaon kanssa notaarin vahvistaman sopimuksen lainasta, jonka vakuutena oli valittajien kiinnitetty asunto. Lainansaajien laiminlyötyä kuukausittaisen lainanlyhennysveloitteensa Banco Bilbao vaati, että lainansaajat maksavat lainan kokonaisuudessaan varsinaisine korkoineen ja viivästyskorkoineen takaisin ja että kiinnitetty kiinteistö pakkomyydään Banco Bilbaon hyväksi.

Kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettely aloitettiin, ja pääasian lainansaajat esittivät tätä vastaan väitteen, joka hylättiin ensimmäisessä oikeusasteessa. He tekivät tästä päätöksestä valituksen Audiencia Provincial de Castellóniin (Castellonin provinssin tuomioistuin, Espanja; jäljempänä kansallinen tuomioistuin).

Espanjan siviiliprosessilain mukaan velkoja voi hakea muutosta päätökseen, jolla hyväksytään velallisen ulosmittausta vastaan esittämä väite ja lopetetaan kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettely. Kyseisessä laissa ei sitä vastoin anneta ulosmittausvelalliselle, jonka esittämä väite on hylätty, oikeutta hakea muutosta ratkaisuun, jossa veloitetaan jatkamaan pakkotäytäntöönpanoa. Pääasiakysymystä käsittelevä tuomioistuin ei myöskään voi keskeyttää kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyä vaan voi korkeintaan myöntää korvauksen kuluttajalle aiheutuneesta vahingosta.

Kansallisella tuomioistuimella oli nyt käsiteltävässä asiassa epäilyjä siitä, onko kyseinen Espanjan lainsäädäntö direktiivin 93/13 tarkoituksena olevan kuluttajien suojaamista koskevan tavoitteen ja perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevan oikeuden mukainen. Se korosti, että mainitun muutoksenhakukeinon antamisella velallisille saattaisi olla sitäkin ratkaisevampi merkitys sen vuoksi, että pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen tiettyjä ehtoja voitaisiin pitää direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla ”kohtuuttomina”.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohta, kun sitä luetaan yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, on esteenä kansalliselle täytäntöönpanokeinojen järjestelmälle, jonka mukaan pääasiakysymystä käsittelevä tuomioistuin ei voi keskeyttää kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyä vaan voi lopullisessa ratkaisussaan korkeintaan myöntää korvauksen kuluttajalle aiheutuneesta vahingosta. Unionin tuomioistuin täsmentää, että ristiriita johtuu siitä, että kyseinen ulosmittausvelallisen asemassa oleva kuluttaja ei voi hakea muutosta päätökseen, jolla hänen tätä ulosmittausta vastaan esittämänsä väite hylätään, kun taas ulosmittausvelkojan asemassa oleva elinkeinonharjoittaja voi turvautua tähän muutoksenhakukeinoon sellaisen päätöksen osalta, jolla menettely keskeytetään tai jolla määrätään kohtuuttoman sopimusehdon soveltamatta jättämisestä (51 kohta ja tuomiolauselma).

Unionin tuomioistuin huomauttaa ensinnäkin, että Espanjan prosessilaissa on rajoitettu oikeutta hakea muutosta kuluttajasopimusehtojen hyväksyttävyyttä koskeviin päätöksiin, sillä elinkeinonharjoittajaa ja kuluttajaa kohdellaan eri tavalla näiden ollessa menettelyn asianosaisina. Elinkeinonharjoittajalla on käytössään muutoksenhakukeino etujensa vastaista päätöstä vastaan, kun taas kuluttajalla, jonka väite on hylätty, tällaista mahdollisuutta ei ole (30 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa, että koska kansallisia pakotäytäntöönpanomenetelmiä ei ole yhdenmukaistettu, jäsenvaltioiden asiana on niille kuuluvan menettelyllisen autonomian periaatteen nojalla ja vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita noudattaen säätää sisäisessä oikeusjärjestyksessään yksityiskohtaisista säännöistä, jotka koskevat kuluttajasopimusehtojen hyväksyttävyyttä koskevia päätöksiä koskevan muutoksenhakuoikeuden täytäntöönpanoa kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyn yhteydessä (31 kohta).

Toiseksi unionin tuomioistuin katsoo, että unionin oikeuden mukaan tuomioistuimen tarjoaman tehokkaan oikeussuojan periaatteella annetaan vain oikeus tuomioistuinkäsittelyyn. Tästä seuraa, että se, että kuluttajalla on kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyssä velallisena oikeus muutoksenhakuun ainoastaan yhdessä oikeusasteessa vedotakseen hänelle direktiivin 93/13 perusteella kuuluviin oikeuksiinsa, ei sellaisenaan voi olla unionin oikeuden vastaista (36 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa kuitenkin, että Espanjan prosessijärjestelmä synnyttää kuluttajalle tai jopa – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – hänen perheelleen riskin hänen asuntonsa menettämisestä sen pakkomyyntin seurauksena, kun taas täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin on enintään suorittanut niiden sopimusehtojen pätevyyttä koskevan pikaisen tutkinnan, joihin elinkeinonharjoittajan vaatimus perustuu. Suoja, jota ulosmittausvelallisena oleva kuluttaja voisi mahdollisesti saada ulosmittausmenettelyn rinnalla käynnistetyssä pääasiakysymystä koskevassa menettelyssä harjoitetun erillisen tuomioistuinvalvonnan kautta, ei voi lieventää tätä riskiä, sillä kuluttaja ei saa kärsimästään vahingosta korvausta luontoissuorituksena siten, että hänet asetettaisiin ennen kiinteistön ulosmittausta vallinneeseen asemaan, vaan hän saa korkeintaan vahingonkorvauksen. Se, että kuluttajalle annetaan mahdollisena korvauksena pelkkä vahingonkorvaus, merkitsee kuitenkin vain puutteellisen ja riittämättömän suojan antamista hänelle eikä sitä näin ollen voida pitää direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla riittävänä eikä tehokkaana keinona kohtuuttomaksi todetun ehdon käytön lopettamiseksi (43 kohta).

Lisäksi unionin tuomioistuin täsmentää, että Espanjan lainsäädännössä säädettyssä kansallisessa tuomioistuimessa käytävässä täytäntöönpanon vastustamista koskevassa menettelyssä ulosmittausvelallisen asemassa oleva kuluttaja asetetaan ulosmittausvelkojan asemassa olevaan elinkeinonharjoittajaan nähden heikompaan asemaan siltä osin kuin kyse on niihin oikeuksiin kohdistuvasta tuomioistuimen tarjoamasta oikeussuojasta, joihin kuluttaja perustellusti vetoaa direktiivin 93/13 perusteella kohtuuttomien sopimusehtojen käyttöä vastaan. Kyseisellä järjestelmällä vaarannetaan direktiivin 93/13 tavoitteen saavuttaminen, koska tämä epätasapaino yhtäältä kuluttajan ja toisaalta elinkeinonharjoittajan käytössä olevien menettelyllisten keinojen välillä ainoastaan korostaa epätasapainoa kyseisten sopimuspuolten välillä (45 ja 46 kohta).

Tuomio 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, [EU:C:2015:637](#))

Lainasopimus, jonka vakuutena on kiinteistökiinnitys – Kohtuuttomien ehtojen käytön lopettaminen – Riittävät ja tehokkaat keinot – Velan tunnustaminen – Notaarin vahvistama asiakirja – Notaarin asiakirjoihin liittäminen täytäntöönpanolauseke – Täytäntöönpanoperuste – Notaarin velvollisuudet – Kohtuuttomien ehtojen tutkiminen viran puolesta – TuomioistuINVALVONTA – Vastaavuusperiaate ja tehokkuusperiaate

Pääasian oikeusriidassa oli kyse vaatimuksesta kumota notaarin päätös olla poistamatta täytäntöönpanolauseketta, joka sisältyy notaarin vahvistamaan asiakirjaan, jossa unkarilainen kuluttaja allekirjoituksellaan tunnustaa lainan, jonka hän on ottanut pankin kanssa tehtyjen lainasopimuksen ja kiinteistöpanntaussopimuksen perusteella.

Unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivissä 93/13 ei säännellä sitä, onko tilanteessa, jossa kansallisessa lainsäädännössä annetaan notaarille toimivalta liittää sopimuksen sisältävään viralliseen asiakirjaan täytäntöönpanolauseke ja myöhemmin poistaa tämä, oikeus käyttää toimivaltaa, joka kuuluu suoraan tuomiovallan käyttöön, ulotettava koskemaan myös notaaria. Koska kansallisten pakkotäytäntöönpanojärjestelmien yhdenmukaistamisesta tai notaarien roolista niiden yhteydessä ei ole olemassa unionin lainsäädäntöä, kunkin jäsenvaltion asiana on oikeusjärjestyksessään antaa tällaiset säännöt menettelyllistä itsemääräämisoikeutta koskevan periaatteen nojalla noudattaen kuitenkin vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita. Tehokkuusperiaatteen osalta unionin tuomioistuin toteaa, että direktiivissä 93/13 edellytetään elinkeinonharjoittajan ja kuluttajien välisissä riita-asioissa, että niitä käsittelevät kansalliset tuomioistuimet toteuttavat aktiivisia toimenpiteitä, joita voivat toteuttaa sopimuspuolten ulkopuoliset kolmannet. Tehokkuusperiaatteen noudattaminen ei kuitenkaan voi mennä niin pitkälle, että sillä täysin kompensoitaisiin asianomaisen kuluttajan täydellinen passiivisuus (48, 49 ja 62 kohta).

Tämän vuoksi sitä, että kuluttaja voi vedota direktiivissä 93/13 säädettyyn suojaan ainoastaan, jos hän saattaa vireille tuomioistuinmenettelyn esimerkiksi notaarin vahvistamasta asiakirjasta, ei sellaisenaan voida pitää tehokkuusperiaatteen vastaisena. Direktiivillä 93/13 taattu tehokas oikeussuoja perustuu oletamaan, jonka mukaan jokin sopimuspuolista on aiemmin saattanut asian vireille kansallisissa tuomioistuimissa (63 kohta).

Tuomio 21.12.2016, Biuro podrozy "Partner" (C-119/15, [EU:C:2016:987](#))

Julkisessa rekisterissä olevien kohtuuttomien ehtojen erga omnes -vaikutus – Elinkeinonharjoittajalle, joka on käyttänyt mainittuun rekisteriin kirjattua ehtoa vastaavaksi katsottua ehtoa, määrätty rahamääräinen seuraamus – Elinkeinonharjoittaja, joka ei ole osallistunut menettelyyn, joka on johtanut sopimusehdon kohtuuttoman luonteen toteamiseen

Puolan kilpailu- ja kuluttajansuojaviraston pääjohtaja totesi 22.11.2001 tekemällään päätöksellä, että Biuro Partner, joka on puolalainen matkailupalvelualalla toimiva yhtiö, käytti sopimusehtoja, joiden katsottiin vastaavan sopimusehtoja, jotka oli todettu kielletyiksi oikeudenkäynneissä, jotka olivat koskeneet muita elinkeinonharjoittajia, ja jotka oli merkitty kielletyiksi todettujen yleisten sopimusehtojen kansalliseen rekisteriin. Tämän viraston pääjohtajan mukaan Biuro Partnerin käyttämät sopimusehdot loukkasivat kuluttajien yhteisiä etuja ja olivat perusteena 27 127 Puolan zlotyn (PLN) (n. 6 400 euroa) suuruisen seuraamuksen määräämiselle.

HK Zakład Usługowo Handlowy "Partner", jonka seuraannonsaaja Biuro Partner on, riitautti tämän yhtiön käyttämien sopimusehtojen vastaavuuden mainittuun rekisteriin kirjattujen ehtojen kanssa.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Varsovan alueellinen tuomioistuin – kilpailu- ja kuluttajansuoja-asioiden tuomioistuin, Puola) hylkäsi 19.11.2013 Biuro Partnerin kanteen mainitusta kilpailu- ja kuluttajansuojaviraston pääjohtajan päätöksestä ja katsoi viimeksi mainitun tavoin, että vertaillut sopimusehdot vastasivat toisiaan.

Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varsovan muutoksenhakutuomioistuin, Puola), jonka käsiteltäväksi valitus saatettiin, oli epäilyksiä tavasta, jolla direktiiviä 93/13 ja kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavista kieltokanteista annettua direktiiviä 2009/22⁴⁸ pitäisi tulkita.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyi unionin tuomioistuimelta, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklaa, luettuina yhdessä direktiivin 2009/22 1 ja 2 artiklan kanssa, tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että sellaisten yleisten sopimusehtojen käyttämistä, joiden sisältö vastaa lainvoimaisella tuomioistuinratkaisulla kielletyiksi todettujen ja tällaisten sopimusehtojen kansalliseen rekisteriin kirjattujen ehtojen sisältöä, pidetään sellaiseen elinkeinonharjoittajaan nähden, joka ei ole ollut asianosaisena menettelyssä, joka on päättynyt näiden ehtojen kirjaamiseen mainittuun rekisteriin, lainvastaisena menettelynä, joka voidaan sanktoida rahamääräisen seuraamuksen määräämisellä.

Unionin tuomioistuin toteaa tuomiossaan, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklaa, luettuina yhdessä direktiivin 2009/22 1 ja 2 artiklan kanssa sekä perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, on tulkittava siten, etteivät ne ole esteenä sille, että yleisten sopimusehtojen käyttämistä pidetään sellaiseen elinkeinonharjoittajaan nähden, joka ei ole ollut asianosaisena oikeudenkäynnissä, joka on johtanut kyseisten ehtojen kirjaamiseen mainittuun rekisteriin, lainvastaisena menettelynä.

⁴⁸ Kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavista kieltokanteista 23.4.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/22/EY (EUVL 2009, L 110, s. 30).

Tällaisen rekisterin käyttöön ottaminen on yhteensoveltuva unionin oikeuden kanssa. Direktiivin 93/13 säännöksistä ja erityisesti sen 8 artiklasta ilmenee, että jäsenvaltiot voivat laatia luetteloja kohtuuttomiksi katsotuista sopimusehdoista. Direktiivin 93/13, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2011/83,⁴⁹ 8 a artiklan mukaan jäsenvaltiot ilmoittavat komissiolle tällaisten luetteloiden laatimisista. Näistä säännöksistä ilmenee, että nämä kansallisten instanssien laatimat luettelot tai rekisterit vastaavat periaatteessa kuluttajien suojelun etua direktiivin 93/13 puitteissa. Mainittua rekisteriä on kuitenkin hallinnoitava avoimella tavalla paitsi kuluttajien myös elinkeinonharjoittajien etujen mukaisesti. Tämä vaatimus merkitsee erityisesti, että rekisteri on jäsennetty selvällä tavalla, riippumatta sen sisältämien ehtojen lukumäärästä. Lisäksi mainitussa rekisterissä olevien ehtojen on oltava ajantasaisia, mikä merkitsee sitä, että tätä rekisteriä päivitetään huolellisesti ja oikeusvarmuuden periaatetta noudattaen ehdot, joiden ei enää pidä kuulua sinne, poistetaan sieltä viiveettä (36, 38 ja 39 kohta).

Lisäksi tehokkaan oikeussuojan periaatteen mukaisesti elinkeinonharjoittajalla, jolle määrätään rahamääräinen seuraamus rekisterissä olevaa ehtoa vastaavaksi katsotun ehdon käyttämisen perusteella, on oltava mahdollisuus hakea muutosta tähän seuraamukseen. Tämän muutoksenhakuoikeuden on voitava koskea sekä lainvastaiseksi katsotun menettelyn arviointia että toimivaltaisen kansallisen elimen vahvistaman rahamääräisen seuraamuksen määrää. Toimivaltaisen tuomioistuimen suorittama tarkastelu ei rajoitu pelkkään tutkittujen ehtojen muodolliseen vertailuun rekisterissä olevien ehtojen kanssa. Sitä vastoin tässä tarkastelussa arvioidaan riidanalaisten ehtojen sisältöä sen määrittämiseksi, ovatko sopimusehdot kaikki kullekin tapaukselle ominaiset olosuhteet huomioon ottaen aineellisesti samanlaiset kyseiseen rekisteriin merkittyjen ehtojen kanssa erityisesti niiden kuluttajien vahingoksi aikaansaamien vaikutusten osalta.

Tuomio 9.7.2020, Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537)

Henkilökohtaista luottoa koskeva kokonaan täytetty luottosopimus – Sopimusehtojen kohtuuttomuuden toteaminen – Kohtuuttoman ehdon perusteella aiheettomasti maksettujen määrien palauttamista koskeva kante – Menettelysäännöt tuomioistuimessa – Vanhentumisajan alkamisajankohta – Objekttiivinen ajankohta, josta lähtien kuluttaja on tietoinen kohtuuttoman sopimusehdon olemassaolosta

Kaksi luotonottajaa teki Raiffeisen Bankin ja BRD Groupe Societé Généralen kanssa luottosopimukset, jotka koskivat henkilökohtaisen luoton myöntämistä. Maksettuaan luotot takaisin kokonaisuudessaan kumpikin heistä nosti kanteen Judecătoria Târgu Mureşissa (Târgu Mureşin ensimmäisen asteen tuomioistuin, Romania), jossa he vaativat, että kyseisten sopimusten tietyt ehdot, jotka koskivat käsittely- ja kuukausimaksujen maksamista ja pankin mahdollisuutta muuttaa korkoja, todetaan kohtuuttomiksi.

⁴⁹ Kuluttajan oikeuksista, neuvoston direktiivin 93/13/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/44/EY muuttamisesta sekä neuvoston direktiivin 85/577/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/7/EY kumoamisesta 25.10.2011 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/83/EU (EUVL 2011, L 304, s. 64).

Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale esittivät, että luotonottajat eivät olleet kanteiden nostamisajankohtana enää kuluttajan asemassa, koska luottosopimusten voimassaolo oli päättynyt niiden tultua kokonaan täytetyiksi, ja että heillä ei ollut oikeutta nostaa kannetta.

Judecătoria Târgu Mureş katsoi, että se, että sopimus oli kokonaan täytetty, ei ollut esteenä sopimusehtojen kohtuuttomuuden tutkimiselle, ja se totesi, että kyseiset ehdot olivat kohtuuttomia. Tämä tuomioistuin velvoitti kyseiset kaksi pankkia palauttamaan luotonottajien mainittujen ehtojen nojalla maksamat määrät laillisine korkoineen. Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale valittivat ratkaisusta.

Tässä tilanteessa Tribunalul Specializat Mureş (Mureşin erityistuomioistuin, Romania) kysyi unionin tuomioistuimelta, sovelletaanko direktiiviä 93/13 edelleen sen jälkeen, kun sopimus on kokonaan täytetty, ja voidaanko kanteeseen, joka on nostettu kohtuuttomaksi todettujen sopimusehtojen nojalla perittyjen määrrien palauttamiseksi, tapauksen mukaan soveltaa kolmen vuoden vanhentumisaikaa, joka alkaa kulua siitä, kun sopimus on päättynyt.

Tuomiossaan unionin tuomioistuin muistuttaa ensinnäkin, että kansallisen tuomioistuimen velvollisuus sivuuttaa kohtuuton sopimusehto, joka velvoittaa perusteettomiksi osoittautuvien summien maksamiseen, johtaa näiden määrrien palauttamiseen (54 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa kuitenkin, että silloin, kun asiaa koskevia unionin säännöksiä ei ole annettu, oikeussuojakeinoja tuomioistuimissa koskevat menettelysäännöt unionin kansalaisten oikeuksien turvaamiseksi annetaan kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä. Nämä menettelysäännöt eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (57 kohta).

Tehokkuusperiaatteen osalta unionin tuomioistuin muistuttaa, että direktiivillä 93/13 toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli. Vaikka kolmen vuoden vanhentumisaika vaikuttaa käytännössä riittävältä niin, että kuluttaja ehtii tehokkaasti valmistella ja käyttää oikeussuojakeinoa, koska vanhentumisaika alkaa kulua ajankohdasta, jona sopimus on kokonaan täytetty, määräaika saattaa kuitenkin päättyä jo ennen kuin kuluttaja voi saada tiedon kyseiseen sopimukseen sisältyvän ehdon kohtuuttomuudesta. Tämä määräaika ei siten ole omiaan takaamaan kuluttajalle tehokasta suojaa (64, 66 ja 67 kohta).

Näin ollen kuluttajalle annetun suojan rajoittaminen pelkästään sopimuksen täyttämisaikaan ei ole sovitettavissa yhteen kyseisellä direktiivillä käyttöön otetun suojajärjestelmän kanssa. Tehokkuusperiaate on siis esteenä sille, että palauttamisvaatimuksen esittämiseen sovelletaan kolmen vuoden vanhentumisaikaa, joka alkaa kulua siitä ajankohdasta, jona kyseessä oleva sopimus päättyy, riippumatta siitä, oliko kuluttaja – tai saattoiko hän kohtuudella olla – kyseisenä ajankohtana tietoinen sopimuksen ehdon kohtuuttomuudesta (73 ja 75 kohta).

Vastaavuusperiaatteen osalta unionin tuomioistuin muistuttaa, että se edellyttää, että kyseistä kansallista sääntöä sovelletaan samalla tavalla sekä unionin oikeuden rikkomiseen perustuviin kanteisiin että kansallisen oikeuden rikkomiseen perustuviin kanteisiin, joiden kohde ja perusta

ovat samankaltaiset. Kyseinen periaate on esteenä sellaiselle kansallisen lainsäädännön tulkinnalle, jonka mukaan kohtuuttoman ehdon perusteella aiheuttomasti maksettujen määrien palauttamista koskevan kanteen vanhentumisaika alkaa kulua siitä ajankohdasta, jona sopimus on kokonaan täytetty, kun taas samankaltaisen kansalliseen oikeuteen perustuvan oikeussuojakeinon tapauksessa sama vanhentumisaika alkaa kulua siitä ajankohdasta, jona tuomioistuin toteaa kanteen perusteen (76, 77 ja 82 kohta).

3. Erityiset menettelyä koskevat yksityiskohtaiset säännöt

Tuomio 21.4.2016, Radlinger ja Radlingerová (C-377/14, [EU:C:2016:283](#))

Maksukyvyttömyysmenettelyä koskevat kansalliset säännöt – Kulutusluottosopimukseen perustuvat velat – Tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimissa

Pääasian oikeusriita koski sellaista Tšekin säännöstöä, jonka mukaan kansallisilla tuomioistuimilla ei ole toimivaltaa tutkia viran puolesta, ovatko elinkeinonharjoittajat noudattaneet kuluttajansuojaa koskevia unionin oikeussääntöjä, jotka koskevat muun muassa kulutusluottosopimuksen sopimusehtoja.

Unionin tuomioistuin katsoo, että direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohta on esteenä tällaiselle kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan yhtäältä kansallinen tuomioistuin ei saa viran puolesta suorittaa kyseistä tutkintaa, vaikka sillä on käytössään tutkinnan edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat, ja jonka mukaan toisaalta mainittu tuomioistuin saa ainoastaan tutkia tietyt saatavat ja silloinkin yksinomaan muutamien rajallisten perusteiden osalta (tuomiolauselman 1 kohta).

Tuomio 31.5.2018, Sziber (C-483/16, [EU:C:2018:367](#))⁵⁰

Valuuttamääräiset lainasopimukset – Kansallinen lainsäädäntö, jolla otetaan käyttöön menettelyllisiä erityisvaatimuksia, kun riitautetaan kuluttajasopimusten ehtojen kohtuullisuus – Vastaavuusperiaate – Oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan

Pääasiassa vastakkain olivat yksityinen oikeussubjekti ja unkarilainen pankki, ja se koski vaatimusta tiettyjen sellaisessa asunnon hankkimista varten tehdyssä lainasopimuksessa olevien sopimusehtojen kohtuuttomuuden toteamiseksi, jonka mukaan varojen luovuttaminen ja takaisin maksaminen tapahtuu Unkarin forintissa (HUF) siten, että määrät on sidottu Sveitsin frangiin (CHF) maksupäivänä voimassa olevan valuuttakurssin perusteella.

Kansallisissa säännöissä asetetaan menettelyllisiä lisävaatimuksia, jotka rasittavat asianosaista (kantaja tai vastaaja), joka on tehnyt kuluttajana 1.5.2004–26.7.2014 lainasopimuksen, johon sisältyy vaihtokurssierotusta koskeva kohtuuton sopimusehto, ja tällaisten lisävaatimusten vuoksi mainittujen kuluttajasopimusten pätemättömyyteen perustuviin oikeuksiin vetoaminen

⁵⁰ Tämä tuomio esitellään myös luvussa I.1 "Alueellinen soveltamisala: direktiivin 93/13 soveltaminen rajat ylittävän osatekijän puuttuessa".

tuomioistuimissa ja etenkin kanteen asiakysymyksen ratkaiseminen edellyttää määritellyn sisältöisen siviiliprosessuaalisen vaateen esittämistä (27 kohta).

Unionin tuomioistuin muistuttaa aluksi, että unionin oikeudessa ei lähtökohtaisesti ole yhdenmukaistettu sopimusehtojen väitetyn kohtuuttomuuden tutkimiseen sovellettavia menettelyjä. Tällaiset menettelyt kuuluvat siten kunkin jäsenvaltion sisäiseen oikeusjärjestykseen, kunhan ne eivät kuitenkaan ole epäedullisempia kuin samankaltaisia kansallisen oikeuden piiriin kuuluvia tilanteita koskevat säännöt (vastaavuusperiaate) ja kunhan niissä säädetään tehokkaasta oikeussuojasta, sellaisena kuin siitä määrätään perusoikeuskirjan 47 artiklassa (35 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa vastaavuusperiaatteen noudattamisen tarkastelun yhteydessä ensinnäkin, että menettelyllisten lisävaatimusten asettaminen sellaisille kuluttajille, joiden oikeudet perustuvat unionin oikeuteen, ei itsessään tarkoita, että mainitut menettelysäännöt ovat hänelle epäedullisempia. Tätä tilannetta on tarkasteltava ottaen huomioon kyseessä olevien säännösten merkitys koko kyseisen menettelyn kannalta, menettelyn kulku sekä näiden säännösten erityispiirteet eri kansallisissa elimissä (43 kohta). Kun otetaan huomioon pääasiassa kyseessä olevien menettelyllisten vaatimusten asema järjestelmässä, jonka Unkarin lainsäätäjä on säätänyt, jotta erittäin suuri määrä valuuttamääräisiin, kohtuuttomia ehtoja sisältäviin lainasopimuksiin liittyviä oikeusriitoja saadaan ratkaistua kohtuullisessa ajassa, niitä ei voida pitää lähtökohtaisesti epäedullisempina kuin sellaisiin samankaltaisiin kanteisiin sovellettavia vaatimuksia, jotka eivät koske unionin oikeuteen perustuvia oikeuksia. Näin ollen – ellei selvityksestä, joka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on suoritettava, muuta ilmene – tällaisia vaatimuksia ei voida pitää vastaavuusperiaatteen vastaisina (48 kohta).

Siltä osin kuin on toiseksi kyse oikeutta tehokkaaseen oikeussuojaan koskevasta periaatteesta, unionin tuomioistuin toteaa, että jäsenvaltioiden velvollisuuteen säätää menettelyä koskevista säännöistä, joilla voidaan taata niiden oikeuksien noudattaminen, joita yksityisillä on direktiivin 93/13 perusteella kohtuuttomien sopimusehtojen käyttöä vastaan, sisältyy vaatimus tehokkaasta oikeussuojasta, joka on taattu myös perusoikeuskirjan 47 artiklassa. Tämän oikeussuojan on koskettava sekä niiden tuomioistuinten nimeämistä, jotka ovat toimivaltaisia tutkimaan unionin oikeuteen perustuvat asiat, että tällaisia menettelyjä koskevien sääntöjen määrittämistä (49 kohta). Kuluttajan suoja ei ole kuitenkaan absoluuttinen. Se seikka, että erityiseen menettelyyn sisältyy tiettyjä menettelyllisiä vaatimuksia, joita kuluttajan on noudatettava vedotakseen oikeuksiinsa, ei siten kuitenkaan merkitse sitä, ettei kuluttaja nauti tehokasta oikeussuojaa. Vaikka direktiivissä 93/13 edellytetäänkin elinkeinonharjoittajan ja kuluttajien välisissä riita-asioissa, että niitä käsittelevät kansalliset tuomioistuimet toteuttavat aktiivisia toimenpiteitä, joita voivat toteuttaa sopimuspuolten ulkopuoliset kolmannet, tehokasta oikeussuojaa koskevan periaatteen noudattaminen ei lähtökohtaisesti ole esteenä sille, että niitä käsittelevä tuomioistuin kehottaa kuluttajaa esittämään vaatimustensa tueksi tiettyjä seikkoja (50 kohta).

Unionin tuomioistuin toteaa, että vaikka pitääkin paikkansa, että pääasiassa kyseessä olevat menettelysäännöt edellyttävät kuluttajalta lisäponnisteluja, on todettava, että koska näillä säännöillä pyritään välttämään tuomioistuinlaitoksen ruuhkautumista, ne vastaavat kyseisten riita-asoiden määrän luomaan tarpeeseen ja siten poikkeukselliseen tilanteeseen ja että niillä pyritään hyvän oikeudenkäytön muodostamaan yleiseen etuun. Mainitut säännöt itsessään voivat olla etusijalla yksittäisiin etuihin nähden, kunhan ne eivät ylitä sitä, mikä on tarpeen niiden tavoitteen saavuttamiseksi (51 kohta). Nyt käsiteltävässä asiassa, kun otetaan huomioon tavoite

välttää tuomioistuinlaitoksen ruuhkaantuminen, säännöt, joissa kuluttaja veloitetaan esittämään määrällisesti ilmaistu vaatimus, joka muodostuu ainakin osittain asianomaisen rahalaitoksen jo laatimasta tilityksestä, sekä ilmoittamaan, mitä oikeudellista seurausta tämä vaatii kansallista tuomioistuinta soveltamaan siinä tapauksessa, että kyseinen lainasopimus tai tietyt sen ehdot ovat pätemättömiä, eivät näytä olevan niin monimutkaisia eikä niillä näytetä asetettavan niin suuria vaatimuksia, että ne vaikuttaisivat kohtuuttomalla tavalla kuluttajan tehokasta oikeussuojaa koskevaan oikeuteen (52 kohta).

Unionin tuomioistuin katsoo näin ollen, että direktiivin 93/13 7 artikla ei lähtökohtaisesti ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään menettelyllisistä erityisvaatimuksista niiden kuluttajien kanteille, jotka ovat tehneet valuuttamääräisen lainasopimuksen, johon sisältyy vaihtokurssierotusta koskeva ehto ja/tai ehto, jossa määrätään lainanantajan yksipuolisesta oikeudesta muuttaa sopimusta, kunhan tällaiseen sopimukseen sisältyvien ehtojen kohtuuttomaksi toteamisen avulla voidaan palauttaa se oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, jossa kuluttaja olisi ollut, ellei mainittuja kohtuuttomia ehtoja olisi ollut (tuomiolauselman 1 kohta).

Tuomio 13.9.2018, Profi Credit Polska (C-176/17, [EU:C:2018:711](#))

Menettely maksamismääräyksen antamiseksi sellaisen oman vekselin perusteella, joka on kulutusluottosopimukseen perustuvien velvoitteiden vakuutena

Profi Credit Polska-yhtiö myönsi vuonna 2015 luotonottajalle kulutusluoton. Kulutusluoton takaisin maksaminen oli kyseisen vakiosopimuksen ehdon mukaan taattu luotonottajan antamalla ja allekirjoittamalla omalla vekselillä, jonka määrää ei ollut täsmennetty.

Koska luotonottaja ei kyennyt maksamaan luottoa, Profi Credit Polska ilmoitti hänelle, että omaa vekseliä oli täydennetty lainasta maksettavana olevalla summalla. Lisäksi kyseinen yhtiö esitti Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich I Wydział Cywilnyille (Siemianowice Śląskien piirioikeus, Puola; jäljempänä kansallinen tuomioistuin) hakemuksen siitä, että luotonottaja veloitetaan maksamaan omassa vekselissä mainittu summa.

Puolan prosessilain nojalla maksamismääräysmenettelyssä on kaksi vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa oman vekselin pätevyys arviointi, jos tuomioistuin voi suorittaa sen viran puolesta, rajoittuu kyseisen vekselin muodollisen sääntöjenmukaisuuden tutkintaan. Toisessa vaiheessa on niin, että jos vekselivelallinen on vastustanut maksamismääräystä, hän voi kiistää paitsi vekseliin perustuvan vaatimuksen myös olemassa olevan perussuhteen, kuten esimerkiksi kulutusluottosopimuksen.

Nyt käsiteltävässä asiassa kansallinen tuomioistuin kuitenkin pohti, onko Puolassa käytettävä menettely maksamismääräyksen antamiseksi oman vekselin perusteella direktiivin 93/13 mukainen. Kyseinen tuomioistuin totesi, että käytännössä maksamismääräystä koskevaan hakemukseen liitetään vain asianmukaisesti täytetty oma vekseli muttei kulutusluottosopimusta. Maksamismääräyksen antamisen kannalta on siis riittävää tarkastaa, että oma vekseli on annettu Puolan vekselilakia noudattaen. Tästä syystä kansallinen tuomioistuin voi valvoa vain oman vekselin sisältöä eikä kulutusluottosopimusta, vaikka se olisikin tietoinen kyseisestä

sopimuksesta. Kuluttajan asiana on siis vastustaa maksamismääräystä, jotta kyseisen sopimuksen tiettyjen ehtojen mahdollinen kohtuuttomuus voidaan todeta.

Unionin tuomioistuin, jolle esitettiin ennakkoratkaisupyyntö, toteaa, että direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohta on esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan on mahdollista antaa maksamismääräys, joka perustuu sääntöjenmukaiseen omaan vekseliin, joka on annettu kulutusluottosopimukseen perustuvan saatavan vakuudeksi, kun tuomioistuimella, joka käsittelee maksamismääräystä koskevaa hakemusta, ei ole toimivaltaa tutkia kyseisen sopimuksen ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta. Unionin tuomioistuin täsmentää, että tämä ristiriita on olemassa, jos tällaisen määräyksen vastustamista koskevan oikeuden käyttämiseen liittyvillä yksityiskohtaisilla säännöillä ei voida varmistaa kuluttajalla saman direktiivin perusteella olevien oikeuksien kunnioittamista (tuomiolauselma).

Unionin tuomioistuin toteaa, että kansallisen tuomioistuimen on tutkittava viran puolesta direktiivin 93/13 soveltamisalaan kuuluvan sopimusehdon kohtuuttomuus sillä edellytyksellä, että tuomioistuimella on käytössään tämän tutkinnan edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat, ja nämä perustelut pätevät myös maksamismääräysmenettelyn osalta. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin toteaa, että kuluttajalle kyseisellä direktiivillä myönnettyjen oikeuksien tehokas suojelu voidaan taata vain sillä edellytyksellä, että kansallinen prosessuaalinen järjestelmä mahdollistaa sen, että maksamismääräysmenettelyvaiheessa tai maksamismääräyksen täytäntöönpanovaiheessa voidaan viran puolesta tarkistaa, sisältyykö kyseiseen sopimukseen mahdollisesti kohtuuttomia ehtoja. Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuin toteaa, että koska kansallisen tuomioistuimen valvonta voi kohdistua vain omaan vekseliin, eikä se voi koskea kulutusluottosopimusta, tämä tuomioistuin ei voi tutkia kyseisen sopimuksen ehdon mahdollista kohtuuttomuutta siltä osin kuin sillä ei ole tätä varten käytössään kaikkia tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja (42-47 kohta).

Lisäksi unionin tuomioistuin muistuttaa, että koska unionin oikeudessa ei ole yhdenmukaistettu sopimusehtojen väitetyn kohtuuttomuuden tutkimiseen sovellettavia menettelyjä, tällaiset menettelyt kuuluvat menettelyllistä itsemääräämisoikeutta koskevan periaatteen nojalla jäsenvaltioiden sisäiseen oikeusjärjestykseen, kunhan vastaavuusperiaatetta ja oikeutta tehokkaiseen oikeussuojakeinoin noudatetaan. Näin ollen unionin tuomioistuin toteaa yhtäältä, ettei sillä ole käytössään mitään seikkaa, joka voi antaa aiheen epäillä Puolan sääntelyn, joka koskee omaan vekseliin perustuvaa maksamismääräysmenettelyä, yhteensopivuutta kyseisen periaatteen kanssa. Siltä osin kuin on toisaalta kyse oikeudesta tehokkaiseen oikeussuojakeinoin, unionin tuomioistuin korostaa, että kansallisen tuomioistuimen on määritettävä, johtavatko kansallisessa oikeudessa säädetyt vastustamismenettelyä koskevat yksityiskohtaiset säännöt siihen, että on olemassa huomattava riski siitä, etteivät asianomaiset kuluttajat tee vaadittua väitettä. Jotta kuluttajille voidaan taata oikeus tehokkaiseen oikeussuojakeinoin, heillä on oltava mahdollisuus nostaa kanne tai esittää väite kohtuullisin menettelyllisin edellytyksin siten, ettei kuluttajien oikeuksien, jotka heillä on direktiivin 93/13 perusteella, käyttämistä ole heikennetty erityisesti niihin sovellettavien määräaikojen tai kustannusten vuoksi (57, 58, 61 ja 63 kohta).

Unionin tuomioistuin korostaa nyt käsiteltävässä asiassa, että vaikka puolalaisella kuluttajalla on oikeus riitauttaa maksamismääräys, tämän oikeuden käyttämiselle on asetettu erityisen tiukkoja edellytyksiä. Unionin tuomioistuin toteaa erityisesti, että kuluttajalla on vastustamisperusteiden esittämiselle kahden viikon määräaika ja että hänen on maksettava kolme neljännestä

oikeudenkäyntikuluista, jos hän vastustaa maksamismääräystä. Koska kuluttajan on esitettävä kahden viikon kuluessa maksamismääräyksen tiedoksiantamisesta tosiseikat ja todisteet, joiden avulla tuomioistuin voi suorittaa arvioinnin maksamismääräyksen vastustamisesta, ja koska kuluttaja asetetaan epäedullisempaan asemaan siihen nähden, miten oikeudenkäyntikulujen määrä lasketaan, unionin tuomioistuin toteaa, että on olemassa huomattava riski siitä, että kyseinen kuluttaja ei tee vaadittua väitettä (64-68 ja 70 kohta).

LUETTELO KÄSITELLYISTÄ TUOMIOISTUIMEN RATKAISUISTA

(AIKAJÄRJESTYKSESSÄ)

<i>Tuomio 27.6.2000, Océano Grupo Editorial (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346)</i>	s. 18 ja 33
<i>Tuomio 22.11.2001, Cape ym. (yhdistetyt asiat C-541/99 ja C-542/99, EU:C:2001:625)</i>	s. 3
<i>Tuomio 21.11.2002, Cofidis (C-473/00, EU:C:2002:705)</i>	s. 36
<i>Tuomio 1.4.2004, Freiburger Kommunalbauten (C-237/02, EU:C:2004:209)</i>	s. 32
<i>Tuomio 26.10.2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675)</i>	s. 43
<i>Tuomio 4.6.2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350)</i>	s. 33
<i>Tuomio 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615)</i>	s. 44
<i>Tuomio 3.6.2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309)</i>	s. 15
<i>Tuomio 9.11.2010 (suuri jaosto), VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659)</i>	s. 24 ja 34
<i>Tuomio 15.3.2012, Pereničová ja Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144)</i>	s. 46
<i>Tuomio 26.4.2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242)</i>	s. 25 ja 62
<i>Tuomio 14.6.2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349)</i>	s. 47
<i>Tuomio 14.3.2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164)</i>	s. 22 ja 42
<i>Tuomio 21.3.2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180)</i>	s. 7 ja 26
<i>Tuomio 16.1.2014, Constructora Principado (C-226/12, EU:C:2014:10)</i>	s. 23
<i>Tuomio 27.2.2014, Pohotovost' (C-470/12, EU:C:2014:101)</i>	s. 63
<i>Tuomio 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282)</i>	s. 11, 27 ja 48
<i>Tuomio 17.7.2014, Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099)</i>	s. 66

<i>Tuomio 21.1.2015, Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21)</i>	s. 54
<i>Tuomio 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637)</i>	s. 68
<i>Tuomio 18.2.2016, Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98)</i>	s. 37
<i>Tuomio 14.4.2016, Sales Sinués (C-381/14 ja C-385/14, EU:C:2016:252)</i>	s. 64
<i>Tuomio 21.4.2016, Radlinger ja Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283)</i>	s. 72
<i>Tuomio 21.12.2016, Biuro podrozy "Partner" (C-119/15, EU:C:2016:987)</i>	s. 69
<i>Tuomio 21.12.2016 (suuri jaosto), Gutiérrez Naranjo (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980)</i>	s. 59
<i>Tuomio 26.1.2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60)</i>	s. 38
<i>Tuomio 20.9.2017, Andriuc ym. (C-186/16, EU:C:2017:703)</i>	s. 12 ja 27
<i>Tuomio 17.5.2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320)</i>	s. 4 ja 35
<i>Tuomio 31.5.2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367)</i>	s. 3 ja 72
<i>Tuomio 7.8.2018, Banco Santander (C-96/16 ja C-94/17, EU:C:2018:643)</i>	s. 19 ja 56
<i>Tuomio 13.9.2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711)</i>	s. 74
<i>Tuomio 20.9.2018, OTP Bank ja OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750)</i>	s. 8, 17 ja 28
<i>Tuomio 21.3.2019, Pouvin ja Dijoux (C-590/17, EU:C:2019:232)</i>	s. 4
<i>Tuomio 26.3.2019 (suuri jaosto), Abanca Corporación Bancaria (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250)</i>	s. 56
<i>Tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank (C-621/17, EU:C:2019:820)</i>	s. 29
<i>Tuomio 3.10.2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819)</i>	s. 49
<i>Tuomio 7.11.2019, Kanyeby ym. (Yhdistetyt asiat C-349/18–C-351/18, EU:C:2019:936)</i>	s. 51 ja 58
<i>Tuomio 3.3.2020 (suuri jaosto), Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138)</i>	s. 9 ja 52

<u>Tuomio 11.3.2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188)</u>	s. 35
<u>Tuomio 2.4.2020, Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263)</u>	s. 5
<u>Tuomio 9.7.2020, Ibercaja Banco (C-452/18, EU:C:2020:536)</u>	s. 17, 20, 30 ja 59
<u>Tuomio 9.7.2020, Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Societé Generale (C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537)</u>	s. 70
<u>Tuomio 9.7.2020, Banca Transilvania (C-81/19, EU:C:2020:532)</u>	s. 9
<u>Tuomio 3.9.2020, Profi Credit Polska ym. (C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, EU:C:2020:631)</u>	s. 13 ja 16
<u>Tuomio 17.5.2022 (suuri jaosto), Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394)</u>	s. 39
<u>Tuomio 17.5.2022 (suuri jaosto), SPV Project 1503 ym. (C-693/19 ja C-831/19, EU:C:2022:395)</u>	s. 40
<u>Tuomio 17.5.2022 (suuri jaosto), Impuls Leasing Rom�nia (C-725/19, EU:C:2022:396)</u>	s. 41
<u>Tuomio 17.5.2022 (suuri jaosto), Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397)</u>	s. 60
<u>Tuomio 12.1.2023, D.V. (Asianajajan palkkio – Tuntihinnan periaate), (C-395/21, EU:C:2023:14)</u>	s. 14, 21, 30 ja 53